

”Felleskap gir styrke”

Kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør

Siw Elvenes

SPL-3900

*Mastergradsoppgave i samfunnsplanlegging og kulturforståelse
Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2010*

”Felleskap gir styrke”

Kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør

Siw Elvenes

SPL-3900

*Mastergradsoppgave i samfunnsplanlegging og kulturforståelse
Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2010*

Forord

Når jeg nå avslutter arbeidet med masteroppgaven min, vil jeg takke alle som har gjort det mulig for meg å gjennomføre denne studien. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til informantene mine i Bardu og Sørreisa; tusen takk for at dere stilte opp og delte tankene deres med meg. Jeg vil takke prosjektet ”Innovative bygdemiljø – kollektivt entreprenørskap i bygdesamfunn”, som har støttet med stipend og ei ramme rundt masteroppgaven. Det å være en del av et større prosjekt har vært en stor motivasjonsfaktor for meg. En stor takk til veilederen min, Anniken Førde, som har bidratt med konstruktive tilbakemeldinger og motivasjon til å ferdigstille masteroppgaven, i en ellers travel hverdag. En takk til min arbeidsgiver Forsvaret, som har utvist forståelse og fleksibilitet. Takk til de ansatte og medstudenter ved Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging.

Familien fortjener den største takken! Min tålmodige samboer, og mine tre små barn. Det har vært hektisk i perioder, men nå skal dere endelig få en mindre stresset mamma i huset! Mamma og pappa; tusen takk for at dere velvillig har stilt opp med kost og losji og barnepass de gangene jeg har vært i Tromsø i forbindelse med studiene. En spesiell takk til korrekturleserne; min kjære søster Merethe Elvenes og min gode venninne Eli Therese Schjenken.

Setermoen 11. mai 2010

Siw Elvenes

---

*”Fellesskap gir styrke, man motiverer hverandre.
Ikke alle har styrke på samme område, men sammen kan vi bli dynamitt.”*
Dordis slagord

Innhold

Forord v

Innhold vii

Kapittel 1: Innledning – presentasjon av tema	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Tidligere forskning på temaet	3
1.3 Avgrensning og problemstilling	4
1.4 Oppgavens struktur	5
Kapittel 2: Kontekst	7
2.1 Bardu	8
2.2 Sørreisa	8
2.3 Bardu og Sørreisa: befolkning og flytting 2006-2010	9
2.4 Kvinneforeninger og kvinnenettverk	11
2.4.1 Kvinneforeninger i Bardu	13
2.4.2 Dordi og Ovedia	14
Kapittel 3: Analytiske perspektiver	15
3.1 Betydning av kjønn	15
3.1.1 Resultatorienterte menn og omsorgsfulle kvinner?	17
3.2 Statusrepertoar og samhandlingsfelt	19
3.3 Samfunnsentreprenørskap	22
3.3.1 Et utvidet perspektiv på entreprenørskap	23
3.3.2 Sted og kjønn	24
Kapittel 4: Metode	27
4.1 Feltarbeidet	27
4.1.1 Feltarbeid i eget og i fremmed miljø	28
4.1.2 Mine informanter	29
4.2 Deltakende observasjon	31
4.3 Kvalitativt forskningsintervju	32
4.3.1 Intervjusituasjonen	33
4.4 Feltsamtale	34
4.5 Skriftlige kilder	34
4.6 Oppsummering av feltarbeidet	35
4.7 Ethiske betraktninger	35
4.8 Analyseprosessen	36
Kapittel 5: Dordi og Ovedia – organisering og vedlikehold	39
5.1 ”Kvinnenettverket i Midt-Troms” – regional mobilisering	39
5.2 Dordi - fra arbeidsgruppe til aktivt kvinnenettverk til opphør	41
5.2.1 Lokal mobilisering - stor entusiasme fører til oppstart av kvinnenettverk	41
5.2.2 Aktivt kvinnenettverk	43
5.2.3 Aktiviteter i regi av Dordi	48
5.2.4 Vedlikeholdsproblemer	49
5.3 Ovedia – et næringsrettet kvinnenettverk	52
5.3.1 Aktiviteter i regi av Ovedia	54
5.4 Kvinnenettverkens ulike innretning – en styrke for regionen?	55
5.5 Oppsummering: Bredt og inkluderende versus næringsrettet	57

Kapittel 6: Kvinnenettverk som komplekse sosiale fellesskap	61
6.1 Nettverkens betydning for medlemmene	61
6.1.1 Faglig kompetanseheving	61
6.1.2 Sosialt fellesskap	63
6.2 Utvidede statusrepertoarer og nye handlingsrom?	64
6.2.1 Erfaringer og statuser	65
6.2.2 Gjensidig påvirkning mellom samhandlingsfelt.....	67
6.2.3 Kjønnede handlingsrom.....	68
6.3 Oppsummering	69
Kapittel 7: Kvinnenettverk og sted	71
7.1 Synliggjøring og aksept i bygda	71
7.2 Innflytelse på stedet	73
7.2.1 Høringsinstans og politisk engasjement	74
7.2.2 Likestilling og kvinner inn i lederroller.....	76
7.3 Tilhørighet til stedet.....	78
7.3.1 Kvinnenettverk som brobygger?	78
7.3.2 Bolyst.....	81
7.4 Oppsummering	82
Kapittel 8: Kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør.....	85
8.1 Organisering og vedlikehold av kvinnenettverk.....	85
8.2 Kvinnenettverks betydning for medlemmene.....	86
8.3 Kvinnenettverks betydning for stedet.....	87
8.4 Betydningen av kvinnenettverk i lokalsamfunn i Midt-Troms	88
Litteraturliste.....	91
Vedlegg 1: Intervjuguide Dordi	II
Vedlegg 2: Intervjuguide og logo Ovedia	IV
Vedlegg 3: Valgfritt pensum SPL-3900	VI

Kapittel 1: Innledning – presentasjon av tema

Uttynning og fraflytting oppleves som et stort problem i mange distriktskommuner og bygdesamfunn over hele landet. Folk flytter fra bygda, og trekker inn mot tettsteder og byer. Spesielt har unge kvinner vært på flyttefot. De har reist til byen for å få seg utdanning og arbeid. Ofte har disse kvinnene valgt å bli værende i byen, noe som har ført til at distriktene har mistet en stor andel kvinner i fruktbar alder, og dermed også gått glipp av tilvekst gjennom barnefødsler (Sørli 1995 i Ljunggren og Magnussen 1999; Fredriksen 2001; Wiborg 2008). I flere tiår har man opplevd at det har blitt satt fokus på denne problematikken, blant annet gjennom kvinnerettet distriktpolitikk¹. Fra politisk hold er det ønskelig at kvinner skal komme sterkere på banen i forhold til å være aktive deltakere i utviklinga av bygdesamfunn, både hva angår arbeidsliv og samfunnsliv.

I Fylkesplanen for Troms fylke 2008-2009 side 47 heter det blant annet:

”Det må arbeides for å legge til rette for at kvinner kan ta initiativ og bruke sin kompetanse for utvikling av samfunns- og næringsliv i hele Troms. Det er nødvendig å ha oppmerksomhet på kvinners deltagelse i lokale og regionale utviklingsprosesser både på offentlige og private arenaer, fordi det fortsatt er slik at rekruttering og kjønnsbalanse ikke kommer automatisk. Videre må det utformes egne satsinger for kvinner og ungdom der behov for dette er identifisert.”

Videre redegjøres det for et ønske om å opprettholde et desentralisert bosettingsmønster. Det betyr å satse på å styrke nyetableringsgraden i fylket basert på den kompetanse, de muligheter og fortrinn som ligger i regionen. Spesielt satses det mot ungdom og kvinner som gründere. Man ønsker også et desentralisert utdanningstilbud som ivaretar hensynet til lokal rekruttering til arbeidslivet og ungdoms valg av utdannings- og senere etableringsområde.

En av måtene kvinnesatsingen har gitt seg uttrykk på, er gjennom oppretting av egne kvinnettverk i kommunene. I perioden 2003-2004 gjennomførte Regionrådet i Midt-Troms

---

¹ Den kvinnerettede distriktpolitikken ble satt i gang på begynnelsen av 1980-tallet, og har blitt synliggjort blant annet i Stortingsmelding nr 34 2000-2001 ”Om distrikts- og regionalpolitikken”. Stortingsmelding 25 2008-2009 ”Lokal vekstkraft og fremtidstru Om distrikts- og regionalpolitikken” går blant annet inn for å styrke målrettet arbeid for å få flere kvinner til å bli entreprenører. Kilde: St.meld. nr 34 (2000-2001) og St. meld. nr 25 (2008-2009).

et prosjekt som skulle stimulere til opprettelse av kvinnenettverk i regionen. Utfallet ble at en rekke kvinnenettverk ble etablert, i tillegg til de allerede eksisterende (Karlsen 2004). Etter at prosjektet var over, manglet man en samlende pådriver, og aktivitetsnivået i kvinnenettverkene har i ettertid vært svært varierende. Dette utgjør bakteppet for temaet i denne masteroppgaven, som skal handle om kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Høsten 2006 ble jeg via et mastergradsstipend involvert i forskningsprosjektet ”Innovative bygdemiljø – kollektivt entreprenørskap i bygdesamfunn”. Prosjektet ble initiert av Nordnorsk Landbruksråd, og var et samarbeid mellom Nordlandsforskning, Handelshøyskolen i Bodø og Universitetet i Tromsø. Prosjektet skulle undersøke muligheter for å snu den negative trenden med uttynning av bygdene. Målet var å øke kunnskapen om hva som fremmer og hva som hindrer nyskapende aktiviteter i bygdemiljø. Det ble lagt spesielt vekt på ildsjeler, samfunnsentreprenører i lokalsamfunnet, som gjør en særlig innsats for å få til utvikling i bygda og sin egen region. Det ble videre sett på hvorfor bygder med tilnærmet like forutsetninger for nyskaping utnytter disse forutsetningene så ulikt. Prosjektet ønsket å finne frem til noen felles faktorer for, og systematisk kunnskap om, de innovative bygdene; kunnskap som kanskje kan overføres til andre bygdesamfunn slik at det kan bli lettere å tiltrettelegge for nyskaping, noe som forhåpentligvis også kan virke forebyggende for fraflytting, og stimulere tilflytting (Borch og Førde 2010).

Jeg er selv en ung kvinne med høy utdanning som har valgt å flytte mot strømmen. Jeg har flyttet fra Tromsø by til bygdebyen Setermoen fordi min utkårede er bardudøl. Svigerfaren min driver melkeproduksjon på Viken gård i Bardu, og det er muligheter for at vi etter hvert overtar gården. For tiden jobber jeg som avdelingsbefal i Norges største hægarnison, Setermoen leir, og kan derfor karakteriseres som både medflytter² og tilflytter³ til bygda. Som ung barnløs kvinnelig medflytter/tilflytter til bygda var det viktig for meg å finne en arena hvor jeg kunne skrive meg selv inn i og bli en del av bygdelivet. Kvinnenettverket Dordi ble

---

² Med medflytter forstår jeg kvinne eller (sjeldnere) mann som flytter med sin forsvarsansatte partner, leier forsvarsbolig og er en del av Forsvarets sosiale fellesskap.

³ Med tilflytter forstår jeg person fra et annet sted som har kommet flyttende og etablert seg med sivil jobb, bolig og familie i bygda.

for meg en arena hvor mitt statusrepertoar på stedet har blitt utvidet fra å være begrenset til medflytter/tilflytter, til å inneha en rekke lokale statuser. Med dette som bakgrunn, ble det naturlig for meg å fokusere på kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør i min masteroppgave. Jeg mener at det er viktig å forstå betydningen av kvinnenettverk som en del av ei strategisk og politisk satsing på samfunnsutvikling, men det er også viktig å forstå betydningen kvinnenettverk kan ha for både enkeltmedlemmer og for stedet det er lokalisert.

1.2 Tidligere forskning på temaet

I denne masteroppgaven har jeg valgt å fokusere på en type aktør som har vært mer eller mindre usynlig i både politiske og faglige diskurser⁴ om hva som har betydning for utvikling av bygder. Samfunnsentreprenøren har vært stilt i skyggen til fordel for det tradisjonelle fokuset på næringsrettede økonomiske entreprenører og deres betydning for livet på bygda. I den senere tid har man sett en økende interesse innen samfunnsforskningen for å utvide entreprenørskapsbegrepet til å omfatte ”*entreprenørskapsaktiviteter med formål ut over entreprenørens og andre aktørers egeninteresser*” (Borch og Førde 2010:18). Kvinnenettverk som Dordi og Ovedia er eksempler på en type ikke-kommersiell aktivitet som jeg mener kan ha stor betydning for både medlemmene og stedet. I min søken etter tidligere forskning på kvinnenettverk fant jeg svært lite publisert materiale⁵, særlig i forhold til norske kvinnenettverk og bygdeutvikling. Som Borch og medforfatterne (2008) redegjør for, er det utført kun et begrenset antall empiriske studier av samfunns- og sosialt entreprenørskap. Jeg mener at kvinnenettverk som samfunnsentreprenør har sin plass innen det utvidede entreprenørskapsbegrepet.

---

⁴ Diskurs forstår jeg som ”et system av utsagn som holdes sammen og avgrenses av utsagn som tilhører samme system.” Kilde: Statsvitenskapelig leksikon (1997:48).

⁵ Søk gjennomført på nøkkelord i BIBSYS, google, samt henvendelser til andre kvinneforskere.

1.3 Avgrensning og problemstilling

Denne masteroppgaven skal handle om kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør. Problemstillingen jeg har arbeidet etter lyder som følger:

”Hvilken betydning kan kvinnenettverk ha i lokalsamfunn i Midt-Troms?”

For å kunne besvare denne problemstillingen har jeg valgt å fokusere på to spesifikke kvinnenettverk i Troms, der Dordi i Bardu kommune har fått hovedfokus, mens Ovedia i Sørreisa kommune vil dras inn som et eksempel på en annen type kvinnenettverk i regionen. Følgende underpunkter vil være utgangspunkt for analysen av det empiriske materialet mitt:

1. Hvordan organiseres og vedlikeholdes kvinnenettverk?

Jeg ønsker å se på organiseringen av kvinnenettverkene Dordi og Ovedia, samt formål, målgruppe, rekrutteringsstrategier og gjennomførte aktiviteter. Jeg vil videre se på hvordan nettverk konstrueres som kvinnefellesskap, og på betingelser for vedlikehold av kvinnenettverk.

2. Hvilken betydning har kvinnenettverk for medlemmene?

Jeg ønsker å undersøke hva medlemmene får ut av Dordi og Ovedia med tanke på både faglig kompetanseheving og sosialt fellesskap. Jeg vil se på hvilke erfaringer og statuser som gjøres relevant i kvinnenettverkene, og hvordan kvinnene drar med seg erfaring og kompetanse fra kvinnenettverkene over på andre arenaer og samhandlingsfelt, og vice versa, og om det eventuelt kan bidra til å utvide kvinnenenes statusrepertoar og handlingsrom i og utenfor bygda.

3. Hvilken betydning har kvinnenettverk for stedet?

Jeg vil først se på synliggjøring av kvinnenettverkene. Så vil jeg undersøke hvordan Dordi og Ovedia bidrar i forhold til kvinners innflytelse på stedet; kvinners politiske engasjement og kvinner inn i lederroller. Jeg vil så undersøke om kvinnenettverkene har noe å si for tilhørighet til stedet, som brobygger og motivator til bolyst.

1.4 Oppgavens struktur

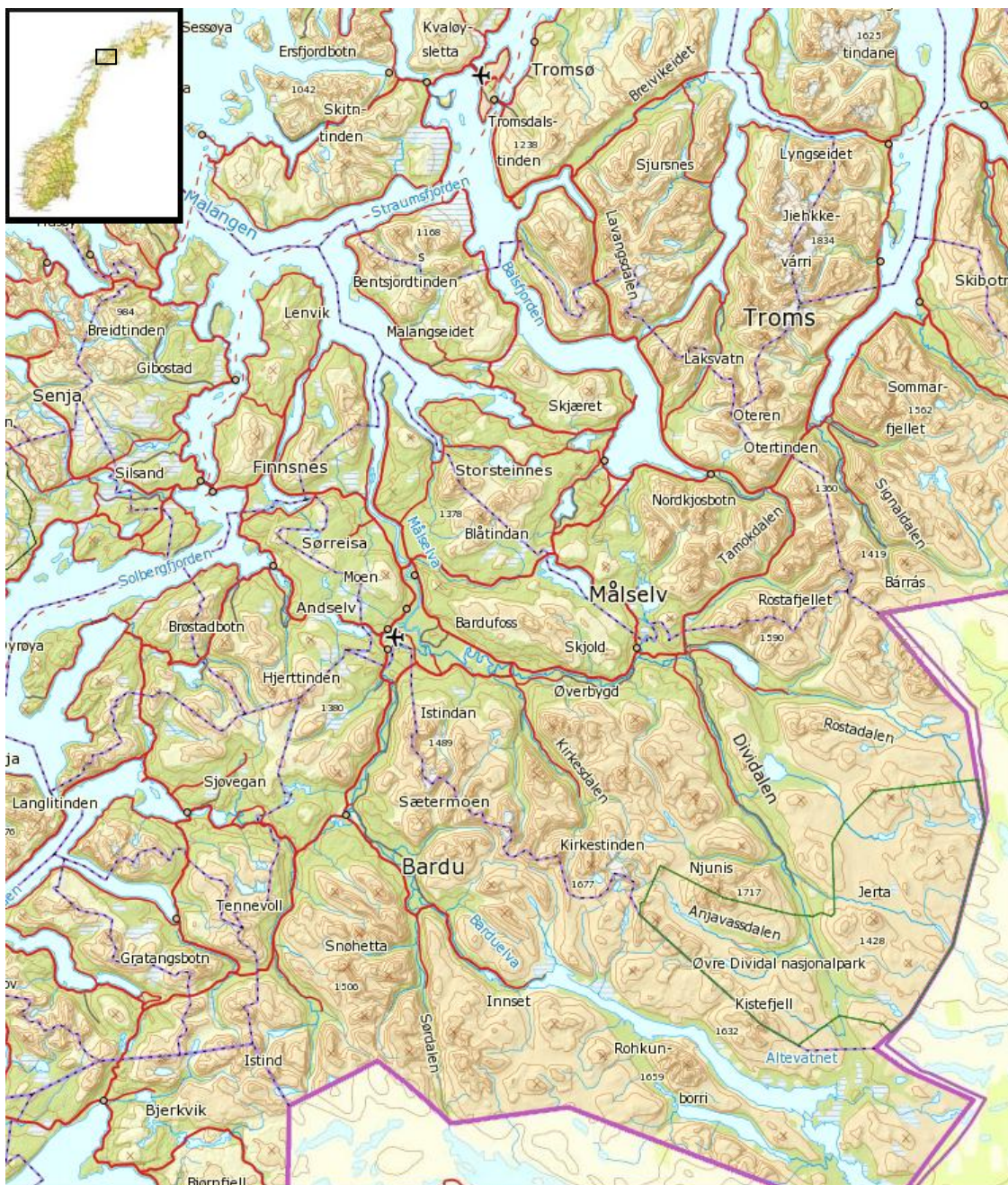
- **Kapittel 1:** Innledning. Jeg redegjør for oppgavens tema, problemstilling, avgrensning og struktur.
- **Kapittel 2:** Kontekst. Her presenterer jeg faktaopplysninger om Bardu, Sørreisa, Dordi og Ovedia, samt sier noe om begrepet kvinnenettverk.
- **Kapittel 3:** Analytiske perspektiver. I dette kapitlet presenterer og diskuterer jeg analytiske perspektiver (betydning av kjønn, statusrepertoar og samfunnsentreprenørskap) som har vært sentrale i arbeidet med analysen av det empiriske materialet.
- **Kapittel 4:** Metode. Her redegjør jeg for sentrale metodiske tilnærminger og utfordringer i feltarbeidet.
- **Kapittel 5:** Analyse. Med utgangspunkt i datamaterialet og de analytiske perspektivene tar jeg for meg problemstillingens første underpunkt; hvordan kvinnenettverkene Dordi og Ovedia organiseres og vedlikeholdes.
- **Kapittel 6:** Analyse. Jeg går over til å besvare problemstillingens andre underpunkt; hvilken betydning Dordi og Ovedia har for medlemmene.
- **Kapittel 7:** Analyse. Her tar jeg for meg problemstillingens tredje underpunkt; hvilken betydning Dordi og Ovedia har for stedet.
- **Kapittel 8:** I dette kapitlet oppsummerer jeg de viktigste funnene i analysen og kommer med noen avsluttende betraktninger.

Kapittel 2: Kontekst

Begge kvinnenettverkene jeg har undersøkt i denne studien har sterk lokal forankring, derfor mener jeg det er viktig å redegjøre for den lokale konteksten for kvinnenettverkene. Jeg vil først gi en kort oversikt over relevant geografi og demografi. Så vil jeg si noe om kvinneforeninger og kvinnenettverk generelt, før jeg gir et lite overblikk over hvilke kvinneforeninger vi finner i Bardu. Til slutt gir jeg en kort presentasjon av Dordi og Ovedia.

2.1 Bardu

Bardu kommune er 2697 km², har nesten 4000 innbyggere, og ligger i flere sammenhengende dalfører mellom fjellene i Indre Troms⁶. Den administrative og politiske ledelse ligger i kommunesenteret Setermoen. Bardu ble bosatt av ”døler”, først fra Østerdalen og senere fra Gudbrandsdalen, på 1700 og 1800-tallet. Tjenestetilbudet er godt utbygd, og Bardu er en kommune i vekst med relativt god økonomi. Forsvaret har siden 1898 hatt en omfattende virksomhet her, er i dag kommunens største arbeidsgiver⁷ og tilfører folketallet ytterligere cirka 2000 vernepliktige som ”bor” i kommunen. I tillegg til den militære virksomheten, kommunal administrasjon og annen tjenesteyting (forretninger, hotell m.m.) finnes litt industri (verkstedindustri og steinsliperi). Ellers i Bardu finnes jord- og skogbruk, med melkeproduksjon, sauehold og potetdyrking som viktigste driftsformer. Bardu er også en vannkraftkommune med flere kraftverk langs Barduelva. Kommunen markedsfører seg dessuten som en villmarkskommune⁸, og har et rikt og mangfoldig lag- og foreningsliv. Det foreligger for tiden ikke noen samlet kommuneplan for Bardu kommune; arealdelen er utdatert og samfunnsdelen er ikke utarbeidet⁹. I planprogrammet nevnes det ikke noe om kvinnesatsing eller likestilling.

2.2 Sørreisa

Sørreisa kommune ligger i Troms fylke og er en liten kommune på 363 km² med cirka 3300 innbyggere. Kommunesenteret Straumen ligger om lag midt mellom tettstedet Bardufoss i Målselv og småbyen Finnsnes i Lenvik. Sørreisa har et variert næringsliv innen service, handel, industri, håndverk og tjenesteyting. Industrien domineres av trevareindustri med blant annet en sponplate- og en ferdighusfabrikk. Nesten hele jordbruksarealet brukes til gressproduksjon, og husdyrhold av storfe og sau er den viktigste driftsformen. Forsvaret er en stor arbeidsgiver i kommunen, spesielt gjennom Luftforsvarets stasjon og Hærens intendantur med verksted og sentralvaskeri¹⁰. Sørreisa kommune vedtok flere år tilbake en

---

⁶ Kartdata er hentet fra Statens Kartverk på www.geonorge.no

⁷ Kilde: <http://nordnorgesguiden.no/troms/bardu/Bardukommune.htm>

⁸ Kilde: <http://www.snl.no/Bardu>

⁹ Kilde: forslag til planprogram Bardu kommune på www.bardu.kommune.no

¹⁰ Kilde: <http://www.snl.no/Sørreisa>

likestillingsplan, som i grove trekk gir signaler om at kommunen ønsker flere kvinner i den såkalte mannsdominerte arbeidsarena (ledere, ingeniører m.m.), og flere menn inn i de såkalte kvinnedominerte yrkene (ansatt i barnehage og sykehjem, renholder m.m.)¹¹.

Statistikk fra statistisk sentralbyrå (www.ssb.no) viser at Bardu og Sørreisa ikke skiller seg vesentlig fra andre kommuner når det gjelder sysselsetting av kvinner, som i hovedsak har sine arbeidsplasser innen barnehage- og skolesektoren, helsesektoren, varehandel og offentlig tjenesteyting. Det har vært et stort behov for nettverk for kvinnelige etablerere i begge kommunene, noe jeg ikke tror er typisk for kun disse to kommunene, men som sier noe om at kvinner i kommunene er interesserte i å skape sine egne arbeidsplasser.

2.3 Bardu og Sørreisa: befolkning og flytting 2006-2010

Da prosjektet ”Innovative bygdemiljø” ble startet opp i 2006, hadde Nord-Norge totalt et underskudd på 3 800 kvinner. Selv om utviklinga de siste 20 år viser at kvinneunderskuddet i landsdelen er nesten halvert, er det fortsatt betydelig. Troms fylke alene hadde et kvinneunderskudd på 1 500 i aldersgruppa 20-44 år (Nordlys 13.10.2006.).

Flyttestatistikk fra Statistisk Sentralbyrå¹² bekrefter ”kvinneflukten” nevnt i første kapittel. I både 2006, 2007 og 2008 hadde Troms fylke netto utflytting av kvinner i aldersgruppa 20-44 år. På grunn av personvernet kan Statistisk Sentralbyrå dessverre ikke oppgi tall på kommunenivå som viser flyttemønster inndelt i kjønn og alder, men data på innenlandske flyttinger, som jeg har fått oppgitt på direkte henvendelse til Statistisk Sentralbyrå, viser at *totalt sett* flyttet det flere kvinner ut av enn inn i Bardu og Sørreisa kommune i 2007. Bardu har hatt positiv folketilvekst i perioden prosjektet ”Innovative Bygdemiljø” har vart, fra 3799 innbyggere i 2006 til 3994 innbyggere i 2008. Frem til 1.1.2010 har innbyggertallet sunket litt igjen, til 3949 i Bardu. Sørreisa har hatt en negativ folketilvekst i perioden, fra 3322 innbyggere i 2006 til 3312 i 2008. Fra 2008 til 1.1.2010 har innbyggertallet derimot steget igjen, til 3366. Det er mye takket være innvandring at tallene blir mer positive enn de kunne ha vært.

---

¹¹ Kilde: årsmelding 2007 hentet fra www.sorreisa.kommune.no

¹² Kilde: <http://www.ssb.no>

Tallene under er hentet fra Statistisk Sentralbyrå, og viser befolkningen i Bardu og Sørreisa i aldersgruppa 20-44 år, fordelt etter kjønn, pr 1.1. de gjeldende årene fra 2006 til 2010.

	Kommune	Totalt 20-44 år	Menn	Kvinner	Kvinneunderskudd
2006	Bardu	1305	717	588	129
	Sørreisa	1048	556	492	64
2007	Bardu	1376	767	609	158
	Sørreisa	1021	528	493	35
2008	Bardu	1414	799	615	184
	Sørreisa	1005	515	490	25
2009	Bardu	1383	754	629	125
	Sørreisa	1000	511	489	22
2010	Bardu	1346	723	623	100
	Sørreisa	998	506	492	14

Tabellen viser at utviklinga har vært forskjellig i Bardu og Sørreisa. Mens Sørreisa har redusert sitt kvinneunderskudd i aldersgruppen, i hovedsak fordi det har blitt færre menn i kommunen, har kvinneunderskuddet i Bardu variert noe, men er uansett ganske høyt. Vi ser at antallet menn i Bardu i perioden har variert mye, mens antallet kvinner i kommunen i aldersgruppa noe uventet har økt. Etersom både Bardu og Sørreisa er kommuner med forsvarsaktivitet, vil spesielt antallet menn bosatt i kommunene svinge i stor grad med Forsvarets økonomi og satsningsområder. Det kan være flere forklaringer på kvinnetilveksten i Bardu; en del kvinner har kommet tilflyttende etter endt utdanning, er medflyttere til forsvarsansatte menn eller jobber selv i Forsvaret, eller det kan ha kommet flere kvinnelige enn mannlige innvandrere til kommunen. Perioden jeg har sett på er uansett ikke lang nok til å si så mye om befolkningstendensen, derfor peker jeg bare kort på mulige forklaringer på variasjonene.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser også at både Bardu og Sørreisa kan forvente en positiv befolkningsvekst frem mot 2030, uansett hvilken modell for befolkningsvekst som legges til grunn. Hvordan dette vil gi seg utslag i kjønnsfordeling og aldersfordeling i befolkningen i de to kommunene sies det derimot ikke noe om.

2.4 Kvinneforeninger og kvinnenettverk

Kvinner har til alle tider organisert seg i ulike nettverk; fra de uformelle fellesskapene til de mer formelle foreningene som begynte å vokse frem i Norge rundt århundreskiftet fra 1800- til 1900-tallet. På disse møteplassene har det skjedd en kunnskapsoverføring og erfaringsutveksling som har vært meget viktig for kvinner, men som kanskje kan sies å ha vært undervurdert i samfunnet forøvrig (Holter 1982; Hvattum 2008). Holter (1982) argumenterer for at selv om ideelle kvinneorganisasjoner historisk sett har hatt mange medlemmer og gjort en stor arbeidsinnsats for fellesskapet, har de likevel hatt veldig liten makt og innflytelse. Det har opp gjennom tidene vist seg å være vanskelig for kvinner å få innpass i menns uformelle og formelle nettverk, og fordi kvinner de siste tiårene har inntatt nye arenaer som arbeidsliv og politikk, har det oppstått behov for nye møteplasser der tema som opptar kvinner står i fokus (Holter 1982; Fjeldavli og Hedlund 2000). Det har de siste tiårene blitt opprettet tusenvis av formelle *kvinnenettverk* på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Denne oppgaven tar for seg to kvinnenettverk med ulik innretning på lokalt nivå. Mens Dordi har basert seg på forskjellighet, slik at kvinnene kan tilføre hverandre kunnskap om ulike fagfelt og miljøer, er Ovedia et eksempel på et kvinnenettverk som har rettet seg spesielt mot kvinnelige etablerere, ledere og mellomledere.

Nettopp fordi kvinnenettverk kan være så forskjellige, har jeg ikke til hensikt å forsøke å gi en konkret definisjon av nettverk på bakgrunn av organisasjonsteori. Jeg vil likevel forsøke å redegjøre for hva jeg i denne studien forstår med kvinnenettverk, for det kan være vanskelig rent intuitivt å se hva som skiller et nettverk fra ei forening, et lag, en organisasjon eller en klubb. Nilsen og Nygård (1992:10) definerer nettverk slik: *"Et nettverk er ei gruppe mennesker som utveksler idéer, informasjon og kunnskaper til gjensidig nytte."* Dominelli (2006) sier at for kvinner er nettverk, uformelle eller formelle, avgjørende for at kvinner skal komme i kontakt med og støtte hverandre. Også hun understreker *den gjensidige nytten* kvinnene kan ha av et nettverk, og sier at nettverk er viktig for å redusere usikkerhet.

Kvinnenettverk kan være organisert på ulike måter og ha forskjellig målgruppe, men vi finner også mange likhetstrekk mellom kvinnenettverkene. De fleste har flat ledelse, for eksempel ei arbeidsgruppe eller et styre som roteres mellom medlemmene (Nilsen og Nygård 1992; Fjeldavli og Hedlund 2000). De økonomiske virkemidlene er begrensede, og det brukes som regel små ressurser på administrasjon. Medlemmene møtes regelmessig, for eksempel den første tirsdagen i måneden. De innhenter og deler informasjon, og møter og aktiviteter er nødvendige for å gi ny inspirasjon og skape en felles plattform. I et nettverk møtes ofte kvinner med svært ulik bakgrunn; og det å delta i et slikt nettverk kan også sees på som sosial trening, der man må forholde seg til mennesker med meninger og holdninger ulike sine egne. Nettverket kan sies å være et forum for personlig og faglig vekst (Nilsen og Nygård 1992).

Nilsen og Nygård (1992) redegjør videre for hvordan de fleste yrkesaktive menn alltid har hatt både uformelle og formelle nettverk. Likevel har enkelte menn og kvinner reagert negativt på at kvinner har dannet egne nettverk der kvinner kan møtes på egne premisser. Undersøkelser har vist at kvinner i stor grad lar seg dominere av menn, og at det er mennene som velger tema og taletid, sier de videre. Kvinnegruppene kan fungere som en *øvingsarena* for kvinner, som kanskje lettere tar steget inn i mannsdominerte arenaer etterpå (Nilsen og Nygård 1992). Fjeldavli og Hedlund (2000) påpeker at en grunnleggende tanke med kvinnenettverk er at kvinner skal kunne snakke sammen uten å føle seg dumme, for det er mer rom for uenighet og ulikt syn mellom kvinner. De sier videre at det er nyttig at kvinner har nettverk, først og fremst for å gjøre hverandre synlige, for kvinner generelt er for dårlige til å markedsføre seg og sitt.

Kvinnenettverk er ikke noe særegent fenomen for bygda, men det har vært politisk enighet om at etablering av kvinnenettverk kan være en viktig distriktspolitisk satsing ettersom det viser seg at folk har vanskeligere for å flytte fra et sted med godt utviklet nettverk. Nilsen og Nygård (1992) argumenterer derfor for at arbeidet i nettverkene bør forgå på kvinnenes premisser, men at politisk og økonomisk støtte vil være positivt.

2.4.1 Kvinneforeninger i Bardu

I Bardu¹³ er det et rikt lag- og foreningsliv med nesten 100 aktive lag og foreninger¹⁴, der også ”rene” kvinneforeninger er godt representert. Vi finner **Seterjentene**, som ifølge vedtektene er en ”*nettverksforening for alle kvinner tilknyttet Forsvaret på Setermoen, Bardu kommune*”. Seterjentene er en forening som har som formål å bidra til økt trivsel, integrering og sosialisering gjennom ulike arrangementer og tiltak i foreningens regi¹⁵, eksempelvis brukmarked, familietur til Polar Zoo, julebord, juletreffest og høstfest. I de senere år har det blitt opprettet **familiekoordinatorer** i de ulike bataljonene¹⁶ på Setermoen, og de har på flere områder overtatt en del av oppgavene til Seterjentene. Familiekoordinatoren er familiens kontaktpunkt inn mot bataljonen, og fungerer som en støtte og tilrettelegger av informasjon, kanskje spesielt ved utenlandstjeneste. Forsvaret har også opprettet Treffpunkt, som er et møtested for alle med tilknytning til de militære avdelingene på Setermoen. Det ligger i Servicebygget midt i sentrum av Setermoen, og er et sted hvor man som medflytter kan møte familiekoordinatorene og andre familier i samme situasjon¹⁷. I Bardu finner vi to lokalforeninger av **Norges Bygdekvinnelag (NBK)**¹⁸; Sjørdalen Bygdekvinnelag og Salangsdalen Bygdekvinnelag. Sjørdalen Bygdekvinnelag¹⁹ er det største lokallaget i Troms, med ca 50 medlemmer. Medlemmene møtes vanligvis 1 gang i måneden, og det er som regel 10-15 kvinner i alderen 28-90 år på møtene. Laget er med på forskjellige arrangementer, blant annet Åpen gård. De har også solgt egenproduserte elgpølser på Villmarksmessa i Bardu. Laget er høringsinstans i kommunen i aktuelle saker. I løpet av prosjektperioden til ”Kvinnenettverk i Midt-Troms” ble det opprettet 3 **Nettverkskredittgrupper**²⁰ i Bardu, der alle de 17 etablererne var kvinner. Ifølge prosjektleder var det stort behov for oppfølging av etablererne i Bardu, det der var spesielt mange ”bondekoner” som ønsket, og som anså det som nødvendig, å starte opp sin egen bedrift i tillegg til gårdsdrifta (Karlsen 2004). I Bardu

---

¹³ Fordi hovedfokus for studien ligger på Dordi i Bardu kommune går jeg grundigst inn på Bardus foreningsliv.

¹⁴ Kilde: Intervju med kulturkonsulent i Bardu kommune.

¹⁵ Kilde: Vedtektene for Seterjentene.

¹⁶ Sanitets-, Artilleri-, Etterretnings- og Panserbataljonen. Kilde: www.mil.no/familieweb/start/sted/setermoen.

¹⁷ Kilde: www.mil.no/familieweb/start/sted/setermoen.

¹⁸ Partipolitisk nøytral forening, med lokallag, fylkeslag og et sentralt nivå. Det første lokallaget ble startet opp i 1917, og arbeidet for å bedre bygdekvinnes kår. Bondekvinnelaget har sterk tradisjon med å ta vare på kulturarven og videreutvikle tradisjonene i bygdekulturen. Foredrag, kurs, demonstrasjoner, bøker og utstillinger har vært viktige i så måte. Laget er åpent for menn, men de fleste medlemmene er kvinner (Dragsund 1995).

¹⁹ Kilde om Sjørdalen Bygdekvinnelag er en av mine informanter som er medlem i NBK.

²⁰ I Sørreisa kan det virke som om etablererne får det oppfølgingen og det nettverket de trenger i Ovedia. Sørreisa har ikke nettverkskredittgrupper, men de har derimot ei Næringsforening.

finner vi også innslag av mer uformelle kvinneforeninger av typen ”syklubb”²¹. Hvattum (2008) mener at moderne syklubber fortsatt er viktige som møtearenaer for kvinner, selv om de kanskje ikke har så mye med håndarbeid å gjøre. Ofte følger damene i syklubbene hverandre gjennom et helt livsløp. I tillegg til kvinneforeningene jeg allerede har redegjort for, opplyser Bardu kommunes hjemmeside at **Bardu Husmorlag** (også kalt Bardu Kvinne og Familielag), **Nasjonalforeningens helselag** og **Breidablikk helselag** også er å finne i Bardu. I dette mylderet av kvinneforeninger i Bardu kommune kan man jo undre seg over hvilket behov som møtearena Dordi skulle dekke. Dette kommer jeg nærmere tilbake til i analysekapitlene.

2.4.2 Dordi og Ovedia

Dordi – Kvinnenettverket i Bardu ble startet opp i 2005 som et resultat av et prosjekt med mål å etablere kvinnenettverk i regionen. Det fremgår av prosjektrapporten at Dordi ble startet opp av engasjerte kvinner som var sterkt motiverte for å stifte et nytt kvinnenettverk i kommunen. Målgruppen for nettverket var alle kvinner i Bardu. ”*Bli med du også – uansett alder, yrke eller utdanning!*”, heter det i informasjonsfolderen til Dordi. Formålet med Dordi var blant annet å synliggjøre kvinner i Bardu og stimulere til videreutvikling og kompetanseheving. Medlemstallet har gått fra 30 til 16 på få år. Som vi skal se i analysekapitlene, har utviklingen gått fra en svært optimistisk og ambisiøs oppstart, til avvikling av nettverket.

Ovedia – Kvinnenettverket i Sørreisa ble stiftet i 2001. Utgangspunktet var en invitasjon til en ”Kvinner viser vei”-konferanse i Stavanger. Målgruppa til Ovedia er kvinnelige etablerere, kvinner på leder- og mellomledernivå i offentlig og privat sektor, og andre kvinnelige ressurspersoner. Formålet til Ovedia er å være en arena der kvinner kan utvikle seg gjennom opplæring, kurs og seminarer. Enhver skal ha mulighet til å øke sin kompetanse ut fra eget ståsted. Hensikten er å styrke etablering av kvinnelige arbeidsplasser og rekruttering av kvinner til leder- og mellomlederposisjoner. Ovedia har i 2010 15-20 aktive medlemmer.

---

²¹ Bakgrunnen til den ”moderne” syklubben er dameforeningene som ble dannet flere steder i landet på slutten av 1800-tallet i regi av Norske Kvinners Sanitetsforening. Formålet var å sy sengetøy og bandasjer til lasarettene i tilfelle det skulle bli krig med Sverige. Det ble ingen krig, men kvinnene fortsatte å møtes. De lagde selv gevinster til baser, og pengene de samlet inn gikk blant annet til å bygge opp fødestuer og til arbeidet mot tuberkulose. Mange kvinner fortsatte i Sanitetsforeningen, andre gikk sammen og dannet sine egne små ”syklubber”, der de strikket og sydde og utvekslet erfaringer (Hvattum 2008).

Kapittel 3: Analytiske perspektiver

I dette kapitlet tar jeg for meg de analytiske perspektivene som har hjulpet meg med forståelsen og analysen av det empiriske materialet mitt. Da kvinnenettverk er kjønnede samhandlingsarenaer, vil betydning av kjønn være et sentralt analytisk perspektiv i oppgaven. Fordi kjønnsbegrepet er så mangefasettert, kan det være problematisk å forholde seg til. Derfor vil jeg først redegjøre for hva jeg forstår med betydning av kjønn i denne studien. Jeg er opptatt av hvordan kvinnenettverkene innvirker på medlemmenes samfunnsdeltakelse gjennom hva slags statusrepertoar det åpner for, og ser i den forbindelse nytten av Grønhaugs feltbegrep (Grønhaug 1978). Videre er jeg opptatt av hvordan kvinnenettverkene og deres medlemmer kan bidra til samfunnsutvikling, og har derfor valgt å se på kvinnenettverkene gjennom et samfunnsentreprenørskapsperspektiv. På denne måten vil jeg belyse ulike aspekter ved kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør.

3.1 Betydning av kjønn

I boken ”Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted” har Berg og Foss (2002) sett på hvordan kjønn kan analyseres i sammenheng med begrepene livsløp og sted, for å gi nye perspektiver på forskningen om entreprenørskap. Dette har relevans for min studie av kvinnenettverk, og jeg vil blant annet ta utgangspunkt i deres forståelser av kjønn²². Berg (2002) argumenterer for at ulike forståelser av kjønn, som jeg nå skal komme nærmere inn på, ikke har avløst hverandre, men at det er snakk om en videreutvikling og komplettering av forståelsene. Jeg vil i det følgende si noe om de ulike fasene²³ i kjønnsforskningen for å redegjøre for hvordan jeg forstår kjønnsbegrepet og hvordan jeg vil bruke det i analysen.

Den dagligdagse forståelsen av kjønn kan kort oppsummeres i biologisk kjønn. Kort fortalt omfatter dette også den første fasen i den moderne kjønnsforskning, omtalt blant annet som *synliggjøringsfasen*, på 1970-tallet. Berg (2002) sier at i denne fasen ble det fokusert på å

---

²² Andre forskere strukturerer kjønnsbegrepet annerledes (Se f.eks McDowell 1999).

²³ Tidsmessig varierer fasene innen de ulike fagdisiplinene og mellom ulike land. I likhet med Berg (2002) har jeg valgt å forholde meg til faseinndelingene inne geografifaget.

synliggjøre kvinners situasjon, og på å dokumentere kjønnsforskjeller. På denne tiden ble det i hovedsak benyttet kvantitative metoder, og man så på "kjønn som variabel". Kjønnsrollene skulle ikke forklares, men var derimot selve forklaringen på kjønnsforskjeller. I denne studien er jeg riktignok opptatt av å synliggjøre kvinnenettverkene, men jeg ønsker også å trenge bak forståelsen av kjønn som variabel.

På 1980-tallet overtok fasen som Berg (2002) omtaler som *selvrefleksjonsfasen*, og forskerne spurte seg selv om hva kjønn egentlig var for noe. Berg (2002:31) redegjør for hvordan man i denne fasen anser "kjønn som relasjon", "som noe som konstrueres av kvinner og menn ut fra hvordan de forstår og representerer seg selv i forhold til andre." Fokuset for forskningen i denne fasen ble å vise når og hvordan kjønn er meningsbærende, i hovedsak ved hjelp av kvalitative metoder. Kjønn ble ansett å være et grunnleggende organiserende prinsipp og en analytisk kategori; en forskjell som går på tvers av andre forskjeller, for eksempel klasse eller nasjonalitet. Denne forståelsen av kjønn sto sentralt både i patriarkatteorier, og i teorier om at menn og kvinner som gruppe utvikler eksempelvis ulike rasjonalitetsformer: menn blir sett som mer økonomisk rasjonelle, mens kvinner blir sett som omsorgsrasjonelle. En slik forenklet forståelse av rasjonalitet benyttes for å beskrive det enkelte mener er medfødte disposisjoner for at menn og kvinner skal utvikle ulike former for rasjonalitet, og som gjør at vi kan generalisere mellom kjønnene (Bø og Schiefloe 2007). I tråd med dette perspektivet er det i denne studien interessant å se på hva som kjennetegner kvinnenettverk som kollektiv gruppe, men det vil også være viktig å trekke fram variasjoner innad i gruppene. Dette leder oss over på neste fase innen kjønnsforskningen.

Berg (2002) omtaler den foreløpig siste fasen som den *vitenskapskritiske fasen*, der man anser "kjønn som prosess". Kjønn omtales som en kulturell kode eller meningsramme som hele tiden forhandles og reforhandles, som varierer i tid og rom, og som sier at "alt kan kjønnnes". Dermed settes også spørsmålsteget ved kjønn som analytisk kategori. Det diskuteres om menn og kvinner det hele tatt kan og bør betraktes som grupper fordi det er så store forskjeller innbyrdes i gruppene. Haavind (2000a) bruker i denne sammenheng begrepet "kjønn som samspill", og setter dermed søkelys på at kjønn er en sosial kategori som blir forhandlet og reforhandlet i en evig runddans.

Foss og Berg (2002) argumenterer for at de ulike perspektivene på kjønn får frem ulike typer kunnskap. "Kjønn som relasjon" får blant annet frem hvordan menn og kvinner innretter seg etter den rasjonaliteten som gjelder. Nyere studier viser derimot at menn og kvinner som

grupper ikke alltid agerer som forventet etter et ”kjønn som relasjon”-perspektiv. Derfor vil det være nyttig å anvende ”kjønn som prosess”-perspektivet, noe som innebærer at det er andre forskjeller enn kjønn som har betydning for atferd. Dette er relevant i denne studien, og ”kjønn som prosess” vil derfor være et viktig perspektiv, ettersom jeg i tillegg til å se kvinnenettverk som kollektive aktører også er opptatt av de individuelle aktørene som utgjør kvinnenettverket, og deres behov for egne arenaer for kvinner.

3.1.1 Resultatorienterte menn og omsorgsfulle kvinner?

Holter peker i sin bok om fellesskap for kvinner på at kvinner gjerne har møttes på andre premisser enn menn, og at det historisk sett kan virke som om kvinner særlig har tatt vare på identitetsbekreftende fellesskap, det vil si *”en type fellesskap som gir gjensidig identitetsbekreftelse og sier noe om hvem en person er i sin helhet”* (Holter 1982:16). Holter (1982) redegjør for hvordan denne typen fellesskap ivaretar identitet, moral, helhet og sosial forankring og representerer omsorgsrasjonalitet, men har vært på tilbakegang til fordel for markeds- eller interesseorientert fellesskap, som representerer økonomisk rasjonalitet. Det har vært typisk for kvinner at de samles om arbeidet, for eksempel arbeid for fellesskapet. Et annet typisk trekk ved disse kvinnefellesskapene, som jeg skal komme tilbake til, er at de som regel har vært lite sosialt synlige, og til dels ”defensive” fellesskap, av typen ”samvær for samværets skyld” (Holter 1982).

En rekke forskere påpeker at det tradisjonelt sett har vist seg at der både menn og kvinner tidligere inngikk fellesskap sammen, har det særlig vært menns interesser som ble fremmet (Holter 1982; Rudie 1984; McDowell 1999; Ellingsæter og Solheim 2002; Aase og Fossåskaret 2007). Det gjaldt både innen ekteskapet og arbeidslivet. Ellingsæter og Solheim (2002) hevder at kvinner og menn fremstår relativt likestilt på det politiske feltet i Norge, men at arbeidsmarkedet i Norge ikke har gjennomgått samme ”kjønnsrevolusjon”. Norge har et av Europas mest kjønnsdelte arbeidsmarked, til tross for at vi generelt har en av de høyeste andeler kvinner i lønnet arbeid. Kjønnsmakten er mer implisitt, institusjonell og kontekstuell sensitiv i det norske arbeidsmarkedet, mens den er mer formell og abstrakt innen det politiske feltet, sier Ellingsæter og Solheim (2002). Holter (1982) støtter seg på teori om kapitalistisk patriarkat, der kvinnefellesskapenes usynlighet og avmakt er eksempler på strukturell tvang, og der menns interesser har forrang for kvinners interesser. Haavind (2000) peker på splittelse og makt som regulator av det mannlige og det kvinnelige, der det mannlige er overordnet det

kvinnelige. Aase og Fossåskaret (2007:128) sier at "(...) *den historiske konstruksjonen av kategoriene mann og kvinne har legitimert et mannsdominert samfunn gjennom århundrene*". Også Fjeldavli og Hedlund (2000) peker på det samme i sin rapport om kvinnenettverk. De sier at forskning har vist at kvinner blir utsatt for kjønnsordningsprosesser når de søker innflytelse på de eksisterende beslutningsarenaene. Det vil si at det skjer en differensiering mellom kvinnelighet og mannlighet, der mannligheten har høyere status og blir betraktet som normdannende (Acker 1990 i Fjeldavli og Hedlund 2000). De argumenterer for at kvinner og deres interessefelt av denne grunn har blitt oversett og usynliggjort fordi det er menns "kjønnsnøytrale" interessefelt som har fått status som viktig og riktig, noe også Dominelli (2006) er inne på i sin forskning om kvinners innsats i lokalsamfunn. Bourdieu viser hvordan slike maskuline dominansstrukturer stadig reproduseres ved at den sosiale konstruksjonen *deling mellom kjønnene* er blitt naturliggjort (Bourdieu 2000).

Likevel vil det bli for unyansert å si at kvinner og kvinnefelleskap er totalt usynlige og uten makt i dagens samfunn. Holter (1982) argumenterer for at selv om kvinneorganisasjonene har vært bortimot usynlig i nasjonal massemedia, politikk og offentlig debatt, i sterk motsetning til de mer manndominerte organisasjonene innen næringsliv og politikk, har de på lokalt plan vært en mer synlig og viktigere aktør. Gerrard og Valestrand (1999:62) refererer til at kvinneforskere ved Universitetet i Tromsø i sin forskning siden 1970-tallet har funnet utallige bevis på at kvinner i blant annet fiskerisamfunn har vært viktige ressurspersoner lokalt og "*krumtapper for at lokalsamfunnene skulle fungere.*" Dette er nettopp noe av kvinnenettverkens ambivalens. Kvinnenettverkene har hatt betydning for lokalsamfunnet og medlemskvinnenes hverdagsliv, men ved å bli definert inn i "den private sfære" har de vært ekskludert fra "den politiske sfære." Tradisjonelt sett har kvinner generelt blitt knyttet til den private sfære via reproduksjon, og menn til den offentlige sfære i egenskap av å være borger (se blant andre McDowell 1999). Førde (2004) argumenterer for at dette på den andre siden har vært en styrke for kvinnenettverkene, da terskelen for å delta har vært lavere enn innen en rekke andre politiske organisasjoner, og at det også har åpnet for andre samhandlingsformer. Pietilä (2009) viser i sin studie av eldre, lavt utdannede kvinner i Andalusia i Spania hvor viktige lav-terskel-foreninger kan være for kvinner, både med tanke på utdanning, men også med tanke på kvinnens sosiale liv. I tillegg har deltakelsen i foreningen i Andalusia som studien omhandler, vært med på å synliggjøre kvinnene blant annet gjennom avisoppslag i lokalavisa. I en studie gjort av Mackenzie (1994) på kanadiske bondekvinner viser hun

hvordan bondekvinnene setter seg selv på dagsorden ved at ulike lag og foreninger går sammen i et større nettverk, og dermed bidrar til reforhandling om hva det innebærer å være bondekvinne i Canada. Kvinneorganisasjonenes posisjon utenfor de definerte politiske maktstrukturene viser seg altså å romme muligheter for påvirkning gjennom kanaler hvor de selv definerer vilkårene for samhandling.

I en undersøkelse av entreprenører fant Foss og Bye (2002) en tendens til at menn med høy utdanning fokuserte mer på nytte angående utvikling av nettverket sitt, enn kvinner uansett utdanningsnivå. Kvinnene var i tillegg til nytteaspektet mer opptatt av det sosiale, gjensidige aspektet ved nettverk. Bø og Schiefloe (2007) tegner et liknende bilde av henholdsvis menns og kvinners nettverksbygging. Dette gjenspeiler det stereotype bildet av menns og kvinners ulike rasjonaliteter. Likevel mener Foss (2002) at det vil bli for snevert å tilegne kvinner kun omsorgsrasjonalitet, og likeså tilegne menn kun økonomisk rasjonalitet. Hun argumenterer for at mansrollen har endret seg og blitt mye mer sammensatt, blant annet som resultat av at ”familien” har endret seg bort fra kun å være kjernefamilien. I sine studier av lokalsamfunn argumenterer Gerrard og Valestrand (1999) for at det samme viser seg; når storsamfunnets rammebetingelser endrer seg, vil kriteriene for maskulinitet og femininitet også endre seg. Selv om forskning viser at det i Norge fortsatt er kvinnene som innretter arbeidet sitt etter omsorgsforpliktelsene, og at de oftere enn menn arbeider deltid når barna er små, ser vi en dreining mot at kvinner ønsker å prioritere karriere og at menn er mer involvert i omsorgen for barna enn de var før (Ellingsæter og Solheim 2002; Foss og Bye 2002).

Jeg er i denne studien opptatt av hvordan fellesskap for kvinner organisert og vedlikeholdes. Jeg er videre opptatt av kjønnede handlingsrom, og hvordan disse forhandles og reforhandles på stedet. Som Haavind (2000:55) påpeker, kan det være utfordrende å studere, for: ”*Betydningssystemer knyttet til kjønn er foranderlige og flyktige, samtidig som de reproduseres.*” I analysekapitlene vil jeg komme nærmere inn på disse forholdene sett opp mot kvinnenettverkene Dordi og Ovedia.

3.2 Statusrepertoar og samhandlingsfelt

Vi inngår i ulike situasjoner i kraft av ulike *status*. Status er de rettigheter og plikter som følger av ens posisjon i en sosial struktur (Rudie 1984). Som Aase og Fossåskaret (2007) påpeker, er det lettere å komme nærmere en forståelse av handling og samhandling ved å se

på de statuser personen opptrer i, enn ved å fokusere på den store enheten som hele individet er. Tett forbundet med statusbegrepet er identitet, rolle og samhandlingsfelt.

Summen av alle statuser et individ innehar, **statusrepertoaret**, utgjør en *sosial person*. I samhandling kan mange statuser gjøres relevant samtidig, spesielt dersom samhandlingspartene kjenner hverandre godt. Da fremstår partene som *hele personer*. I andre situasjoner opptrer vi som *sammensatte personer*, der partene gjør få statuser ved hverandre relevante, og samhandlingen får preg av fastlagt rolleutforming. Selv om en kan forvente å finne både uniplekse og multiplekse relasjoner i ulik grad i både urbane og rurale samfunn, er det likevel en tendens til at tradisjonelle, rurale samfunn er sterkere preget av multiplekse relasjoner og hele personer, enn tilfellet er ved moderne, urbane samfunn (Holtedahl 1986).

En sosial *identitet* er en posisjon innen et kulturelt fellesskap, uten tilknyttede rettigheter og plikter (Keesing 1970 i Rudie 1984). Det handler om *hvem jeg er* i forhold til andre. Begrepet inneholder både selvopplevelse og andres oppfatning av en selv (Rudie 1984; Holtedahl 1986). Begrepet viser ikke alltid tilbake på en bestemt person, men kan peke på at man tilhører en gruppe individer med samme identitet, for eksempel medlemmer i en frivillig organisasjon. Status, identitet og rolle er ikke gjensidig utelukkende. Som Rudie (1984) påpeker, må andre forholde seg til en aktør på en måte som stemmer med dennes selvoppfattelse i ulike situasjoner, ellers blir ikke aktørens identitet bekreftet, noe som kan medføre rolleforhandling og derved brudd og samfunnsendring.

Ifølge Rudie (1984:18) kan *rolleutøvelse* defineres som ”(...) *den handlingsdimensjonen hvor deltakerne presenterer seg selv på en slik måte at visse deler av deres identitets- og statusrepertoar gir seg utslag i deres adferd.*” Aase og Fossåskaret (2007) sier at en status tillater en rekke rolleutforminger, men ikke en hvilken som helst rolleutforming. Ut fra våre kulturelle forutsetninger stiller vi automatisk en del rolleforventninger til en person når vi kjenner hans status. Dette gjør det mulig for oss å tolke andres handlinger og forutsi reaksjoner på våre egne handlinger.

Grønhaugs (1978) begrep *sosiale felt* er opp gjennom årene ofte blitt benyttet i studier av menneskelig samhandling for, som Rudie (1984:18) uttrykker det: ”(...) *å fange opp og ordne de sosiale rammene rundt personens rolletilpasning: Feltet har en utstrekning, en sosial egendynamikk og dekker en krets av individer. Disse individene deltar med et bestemt utsnitt av sine identiteter eller statuser. En sosial person fordeler sine statuser på et antall ulike felt*

(...) ". Høltedahl (1986) redegjør for hvordan denne egendynamikken vedlikeholder/utvikler spesifikke relevansregler (her forstått som kultur) som inngår som byggesteiner i utformingen av sosiale personer. Nye eller endrede relevansregler på et felt får ifølge Høltedahl (1986) følger for andre felt og det lokale samfunnsmonster generelt. Jeg forstår dette sosiale feltet som et **samhandlingsfelt**²⁴ som i denne studien analytisk kan brukes for å redegjøre for hvordan medlemskvinnenes handlinger kan forstås *innad* i kvinnenettverkene, *i relasjon* til andre samfunnsområder de deltar på og *i relasjon* til andre aktører. Jeg er ikke ute etter å kartlegge og definere ulike felt. Men begrepet vil være nyttig når jeg skal se nærmere på hvordan erfaring, kompetanse og relasjoner dras med fra kvinnenettverkene og over i andre felt, og vice versa. Dersom en ser handlinger i feltene i sammenheng kan en oppdage de *strukturelle* føringene individene er påvirket av. Kvinnenettverkene er i analysen et eksempel på hvordan individer forholder seg til, og forsøker å gjøre noe med, de større samfunnsmessige strukturer som påvirker dem.

Granovetter (1973) benytter begreper som *sterke bånd* og *svake bånd* for å beskrive sosiale nettverk. Ifølge Granovetter er nettverk med eksempelvis familiemedlemmer og nære venner preget av sterke bånd, og informasjonen som utveksles her kan være både dyp og av ganske sensibel karakter. Svake bånd er derimot relasjoner til bekjente, enten innad i eget nettverk eller ut til personer utenfor eget nettverk, via det Granovetter kaller broer (Bø 1993). Disse svake båndene gir i større grad enn de sterke båndene *ny* informasjon og *nye* impulser, noe som er nettopp en del av styrken til de svake båndene. Bø (1993) henviser til at bekjente fungerer som kontaktledd til andre personer og miljøer, derfor er svake bånd viktige for samfunnsutviklingen. Granovetter (i Bø 1993) hevder at dersom et sted er preget av fraksjoner med sterke bånd med liten kontakt seg imellom, vil det være vanskelig å mobilisere til felles oppgaveløsning på stedet. Dersom stedet er preget av nettverk med svake bånd imellom, vil informasjon og idéer spres, og det vil være lettere å mobilisere.

Foss (2010) viser i en ny studie at entreprenørskapsforskningen ofte fremstiller kvinner som dårligere nettverkere enn menn; med færre personer i sitt nettverk, og med sterkere bånd innad i nettverket. Det er også en tendens til at menns nettverk brukes som en standard kvinners nettverk måles opp mot, sier hun. Men hvem er det som avgjør hva som er et godt

---

²⁴ Jeg vil videre i oppgaven bruke begrepet samhandlingsfelt.

nettverk, og hvem og hva det er godt for? Foss (2010) påpeker videre at svake bånd ikke nødvendigvis er nøkkelen til suksess, og at sosiale bånd ligger på et kontinuum fra svake til sterke, og varierer gjennom tiden og fra sted til sted. Relasjoner er dynamiske og kontekstuelle i sin natur, hevder hun. Foss (2010) argumenterer videre for at det er viktig med empiriske studier som avdekker hvordan entreprenører selv forstår sine nettverk, og tar til ordet for et fokus på forskjeller på nettverkene også innad i kjønnsgruppene og på viktigheten av å kontekstualisere nettverksbygging.

Dette er viktige momenter å ha med seg når jeg nå skal gå over til å redegjøre for samfunnsentreprenørskap som analytisk perspektiv i denne studien.

3.3 Samfunnsentreprenørskap

Begreper som entreprenørskap, innovasjon og nyskaping er sentrale innen dagens kvinnerettede distriktspolitikk (St. meld. nr 25 (2008-2009)). At disse begrepene fanges opp av den offentlige politikken og bygdeutviklingsstrategier, nevnes også av Borch og Førde (2010), som argumenterer for at begrepene har betydning innen de fleste områder av samfunnet, og at de er med på å legge føringer for diskursene om hva det er som fører til utvikling på et sted.

Selv om han ikke var den første til å benytte begrepet *entreprenørskap*, er det den østerrikske økonomen Joseph Schumpeter som regnes som den grunnleggende teoretikeren på området (Spilling 1998; Lindh de Montoya 2000; Foss og Berg 2002). Han definerte entreprenørskap som "*The carrying out of new combinations (...)*" (Schumpeter 2000 [1934]:58), der fokuset er på å skape utvikling i næringslivet. Oppsummert med Teigens (2004:66) ord: "*Mannen som trass i motstand og hinder av alle slag, lykkast i å etablere eit nytt produkt og vinne marknadene*". Entreprenøren blir i faglitteraturen ofte fremstilt som en helt (Lindh de Montoya 2000), og fokuset er på det "*selvsikre, målbevisste, risikovillige, ambisiøse, hardtarbeidende*" mannlige økonomisk rasjonelle individet, for å bruke Foss og Bergs (2002:19) ord. I denne oppgaven skal fokuset derimot være på kvinner og deres (kollektive) strategier, derfor vil jeg nå gå over til å redegjøre for nyere perspektiver på entreprenørskap.

3.3.1 Et utvidet perspektiv på entreprenørskap

”Er entreprenøren den einsame rytter som utan omsyn til andre fossar fram mot individuelle mål, eller er nettverk og sosial kapital ein viktig entreprenørressurs?” spør Teigen (2004:71), og retter dermed søkelyset mot nok et perspektiv ved entreprenørskap, som har kommet mer i fokus i den senere tids forskning på området. Det argumenteres for at entreprenøren bør forstås i en sosial kontekst, i sammenheng med sine omgivelser (Spilling 1998; Teigen 2004; Førde 2009). Sagt med Lindh de Montoyas ord (2000:335): *”and despite prevailing ideas about cold rationality and the cutthroat world of business, this world is an intensely social one the functioning of which requires shared cultural understanding and the constant cooperation of a myriad of actors”*.

Borch og Førde (2010) peker på at sosialt entreprenørskap og *samfunnsentreprenørskap*²⁵ har kommet til som nye perspektiver som har utfordret den tradisjonelle forståelsen av entreprenørskap. Disse nye perspektivene omfatter et samfunns mål som går ut over egeninteresse og økonomisk gevinst for seg selv. Dermed kan man snakke om et utvidet perspektiv på entreprenørskap, som omfatter også ikke-kommersielle aktiviteter.

Fokus i entreprenørskapsforskningen rettes i økende grad mot *kulturell* kontekst. Fredrik Barth argumenterte allerede på 1960-tallet for at vi kan se entreprenørskap som et aspekt ved en rolle som er knyttet opp mot handlinger og aktiviteter (Barth 1972). I dag er det stadig mer akseptert at entreprenørielle prosesser er komplekse prosesser, der kulturelle aspekter spiller en viktig rolle (Lindh de Montoya 2000; Førde 2009; Borch og Førde 2010). Don Lavoie anser vellykkede entreprenører som *”well plugged into the culture”* (Lavoie 1991 i Lindh de Montoya 2000:343). I det ligger at entreprenørene klarer å lese komplekse situasjoner, oppdage nye muligheter og bidra i ulike lokale diskurser. Det er kultur som gjør entreprenørene i stand til å lese situasjonene, og de vellykkede entreprenørene er spesielt godt forankret i sin kulturelle kontekst (Førde 2009). Entreprenørskap handler altså om konversasjoner med omgivelsene, hevder Lavoie (1991 i Lindh de Montoya 2000).

En *samfunnsentreprenør* ble i prosjektet ”Innovative Bygdemiljø. Kollektivt entreprenørskap i bygdesamfunn” definert som noen som jobber med å skaffe felles infrastruktur, institusjoner, nettverk og arenaer, med formål å skape nytt næringsgrunnlag, bedre utnyttelse av ressurser,

---

²⁵ ”Samfunnsentreprenørskap kan derfor forstås som en utviklingsprosess der lokale ressurser mobiliseres og forenes for å nå felles mål for lokalsamfunnet” (Rønning 2010:53).

høyere aktivitetsnivå og bedre trivsel og velferd i et lokalsamfunn (Borch m. fl. 2008; Borch og Førde 2010). Borch og Førde (2010) argumenterer videre for at samfunnsentreprenørene er viktige aktører innen bygdeutvikling, at de utgjør en forskjell, og uten dem kan det være fare for at lokalsamfunnet stagnerer. Det viser seg at samfunnsentreprenørene ofte har et bredt nettverk, både i og utenfor bygda de lever i, og ved hjelp av det klarer de å realisere prosjektet sitt. Også Lindh de Montoya (2000) påpeker at entreprenørenes ”gode idéer” er avhengige av aksept og støtte i samfunnet entreprenørene lever i, for å bli satt ut i livet. Innen dette perspektivet er det heller ikke gitt at samfunnsentreprenøren er en enkeltperson, som innen tradisjonell entreprenørskapsteori. Teigen (2004) argumenterer nettopp for at man ikke må glemme det kollektive entreprenørskapet²⁶ som en viktig aktør i samfunnsutviklingen. Som også Borch og Førde (2010) understreker, kan samfunnsentreprenøren like gjerne være en gruppe som et individ. Dominelli (2006:xiii) uttrykker seg slik om kvinners kollektive handlinger: *”Celebrating diversity while working for unity can form the basis for collective action among women. These may be constituted as temporary coalitions created through interaction and dialogue that bridges differences and diversities around common goals.”* Jeg mener at det vil være fruktbart å se kvinnenettverk som Dordi og Ovedia i lys av dette perspektivet, som aktører innen bygdeutvikling.

3.3.2 Sted og kjønn

Et perspektiv på entreprenørskap som setter kultur og sosiale omgivelser i fokus, betinger også et fokus på *stedet* hvor entreprenørskap utøves. Som vi så i foregående underkapittel, kan samfunnsentreprenører være viktige aktører innen stedsutvikling, og de har som regel en sterk tilknytning til stedet de bor på (Borch m. fl. 2008). Her foregår dessuten en kontinuerlig evaluering av samfunnsentreprenørene og deres virke. Jeg vil nå ta utgangspunkt i Foss og Berg og deres anvendelse av Agnews stedsbegrep (Agnew 1987 i Foss og Berg 2002). De viser til et tredimensjonalt stedsbegrep, som inneholder *sted som fysisk lokalisering* (location), *sted som subjektiv opplevelse* (sense of place) og *sted som sosial kontekst* (locale). Den første dimensjonen viser til at man ser stedet *utenfra* med vekt på kvantitativt målbare egenskaper,

---

²⁶ Selv om Teigen har et litt annet fokus for det han kaller samfunnsentreprenører og kollektivt entreprenørskap, (blant annet *de kommersielle* sparebankene og landbruks- og forbrukersamvirkene), finner jeg begrepet brukbart for å beskrive prosesser i forbindelse med kvinnenettverk og bygdeutvikling.

og har ofte blitt benyttet i økonomisk geografiske studier av lokaliseringsvalg av virksomheter ut fra et markeds- og kostnadsforhold. Den andre dimensjonen viser til at man ser stedet *innenfra*, noe som innebærer at mennesker tolker og opplever steder forskjellig (stedsopplevelse) og at de føler tilknytning til stedet (stedsfølelse). Begge disse dimensjonene mangler fokuset på betydningen av *samspillet* mellom mennesker og steder, noe den tredje dimensjonen, sted som sosial kontekst, derimot innbefatter. Denne dimensjonen ser stedet som en kontekst som skapes og gjenskapes gjennom sosial praksis, og hvor det er en gjensidig påvirkning mellom sted og menneskelig aktivitet. Både Foss og Berg (2002) og Nyseth og Granås (2007) viser til at disse tre dimensjonene i praksis er vevd tett sammen i stedsbegrepet, men at det er viktig å være oppmerksomme på dem som analytiske grep.

I lys av en forståelse av at individuelle handlinger alltid må sees i sammenheng med sin samfunnsmessige kontekst, argumenterer Foss og Berg (2002) videre for at steder er kjønnnet, og at dette har betydning for entreprenørskap. Jeg mener at det også har betydning for samfunnsentreprenørskap og kvinnenettverk, og kvinnenes mulige handlingsrom på stedet. At steder er kjønnnet, sier Foss og Berg (2002) først og fremst betyr at kjønnsroller og kjønnsrelasjoner er stedlige og til en viss grad former menn og kvinner, og at det eksisterer lokale kulturer for hva kjønn betyr i ulike sammenhenger. Dersom menn eller kvinner bryter med stedets etablerte tradisjon og norm om hva kvinnelighet og mannlighet innebærer, vil det være med på å utvikle og endre den lokale kulturen og stedet.

Diverse studier viser at nettopp kjønn har en betydning for hvordan steder oppleves ((Berglund og Wollan 2004; Berglund m. fl. 2005; Engesæter 2000; Foss og Berg 2002; Wiborg 1997) i Wiborg 2008). Wiborg (2008) viser til at kvinners forhold til steder i stor grad er knyttet til sosiale relasjoner, familie, venner og sosiale nettverk. Menns forhold til steder er derimot knyttet til mer fysiske og geografiske trekk ved stedene som gir muligheter for ulike aktiviteter som for eksempel friluftsliv, samt til strukturelle forhold knyttet til muligheter for posisjoner i for eksempel arbeidslivet. Dette gir seg også utslag i hvilke typer foreninger kvinner og menn tenderer å ta del i. Et resultat av dette er at tap av sosiale nettverk og møteplasser vil kunne ha større betydning for kvinners aktiviteter og trivsel enn menns, sier hun.

De analytiske perspektivene presentert i dette kapittelet vil gjennomgående trekkes inn i de tre analysekapitlene for å belyse det empiriske materialet.

Kapittel 4: Metode

Valg av metode er avgjørende for hva slags kunnskap som produseres. Kvalitative og kvantitative metoder gir svar på ulike dimensjoner ved samfunnet som vi er ute etter å studere, og det er det som bør være bestemmende for hvilken metode forskeren velger i sin studie (Aase og Fossåskaret 2007). Mens kvalitative metoder innebærer at forskeren ser på få enheter og mange variabler, og legger opp til et nært og tett forhold mellom forskeren og det miljøet/personene som studeres, innebærer en kvantitativ studie at man ser på mange enheter, men velger ut få variabler som man ser nærmere på, for så å forsøke å generalisere ut fra funnene (Repstad 2007). Ofte kombineres de to ulike metodikkene i en og samme studie. Fordi jeg har vært opptatt av samhandling og relasjoner, og folks egne fortolkninger i den forbindelse, har jeg valgt å gjøre kvalitative studier av to kvinnenettverk med få medlemmer, i to ganske små kommuner. I min studie har jeg benyttet meg av ulike kvalitative metoder. Jeg har både gjort deltakende observasjon, kvalitative intervjuer, feltsamtaler og brukt skriftlige kilder. Til sammen mener jeg dette vil kunne gi et grundig og utfyllende svar på problemstillingen min.

4.1 Feltarbeidet

Som nytilflyttet i Bardu kommune ble jeg medlem i Dordi på stiftelsesmøtet i januar 2005, og har derfor hatt god tid til å bli kjent med dette nettverket. Jeg har sittet i styret siden oppstarten, først som styremedlem, senere som sekretær og det siste året som kasserer. I og med at jeg siden høsten 2006 har visst at jeg skulle skrive en oppgave om Dordi, har jeg selvsagt hatt det i bakhodet i forbindelse med all aktivitet jeg har vært med på i regi av Dordi. Dermed kan man si at feltarbeidet har strukket seg over en lang periode, som ble innledet med deltagende observasjon i forbindelse med styremøter, medlemsmøter og kurs i regi av Dordi. I løpet av våren og sommeren 2008 gjennomførte jeg så kvalitative intervjuer med informantene mine i Dordi og Ovedia.

4.1.1 Feltarbeid i eget og i fremmed miljø

Det at jeg var såpass sterkt involvert i kvinnenettverket Dordi forut for feltarbeidet, innebærer at jeg brakte med meg ulike *forforståelser* inn i feltarbeidet. Jeg hadde helt klart gjort meg opp egne meninger som ”kjent” i Dordi. Wadels (1991) ideal om *naiv observasjon*, vil i så måte være vanskelig å oppnå i mitt tilfelle. Likevel har jeg forsøkt å være meg bevisst mine forforståelser om Dordi, og strebet etter å se ”bakenfor kategoriene”, slik Kathinka Frøystad (2003) poengterer. Som kjent i Dordi har det selvsagt vært en utfordring ”å holde distanse til feltet”, og forsøke å se ting utenfra. Dette kunne for eksempel ha blitt gjort ved at jeg som forsker forsøkte å tenke meg hvordan en utenforstående ville ha betraktet og beskrevet den aktuelle situasjonen (Frøystad 2003), for eksempel samhandlingen på et kurs eller et medlemsmøte i Dordi. På den annen side ville problemet blitt det motsatte dersom jeg kom inn i feltet som en ”fremmed”; det ville vært vanskelig å komme innenfor hva forståelse angår (Paulgaard 1997). Ved også å studere Ovedia, et nettverk hvor jeg ikke hadde vært involvert før jeg begynte på feltarbeidet, omfatter feltarbeidet begge disse posisjonene og jeg har dermed muligheten til å speile disse erfaringene mot hverandre.

Selv oppfatter jeg at jeg har hatt lokale statuser i feltarbeidet mitt om Dordi. Jeg bor på Setermoen, og jeg var medlem i styret i Dordi i perioden feltarbeidet varte. For meg har dette på den ene side vært en fordel med tanke på at jeg har fulgt Dordi helt fra stiftelsesmøtet, og dermed har god innsikt i hva Dordi er for noe og hva kvinnenettverket står for. Jeg har bodd hjemme og hatt en tilnærmet normal hverdag i tiden jeg har utført feltarbeidet. Jeg har møtt mine informanter både tilfeldig på butikken, og på de planlagte aktivitetene i kvinnenettverket. Dette har jeg ikke opplevd som noen ulempe, snarere er det hyggelig når de viser interesse for hvordan det går med oppgaven min, og flere ganger har de uoppfordret begynt å snakke om relevante temaer, og dermed har en feltsamtale kommet i gang. På den annen side kan det tenkes at fordi informantene kjenner meg som styremedlem i Dordi, har de følt at de ikke kunne snakke helt fritt, og at de bevisst eller ubevisst har fortalt meg det de trodde jeg ønsket å høre. I Ovedia, hvor jeg ikke har hatt lokale statuser, har jeg trolig unngått dette, men ikke oppnådd like dyptgående forståelse. Dette viser noen av utfordringene, men også styrken ved å forske i sin egen kultur/egen organisasjon.

Hvilken relasjon en forsker har til miljøet hun studerer har innvirkning på hvilken informasjon hun får tilgang til. All forskning er situert (Haraway 1988). Jeg mener at det er fordeler og ulemper med begge posisjonene, både som kjent og som fremmed i felten. Haraway argumenterer for at det er viktig å være åpen om hvilke posisjoner man har i felten, derfor har jeg i det forutgående redegjort for mine posisjoner i forhold til mine informanter i Dordi og Ovedia.

4.1.2 Mine informanter

Våren 2008 sendte jeg ut en e-post til alle på e-postlista til Dordi. Jeg forklarte at jeg nå skulle gå i gang med å foreta intervjuer, og sendte ut kortfattet informasjon om prosjektet ”Innovative Bygdemiljø” og mitt eget mastergradsarbeid. Jeg informerte om hvordan jeg ville gjennomføre selve studien, og avsluttet med at jeg håpet noen ville la seg intervju. Da jeg senere tok direkte kontakt, møtte jeg stort sett bare velvillige informanter. En person reservert seg mot å bli intervjuet. I Ovedia tok jeg kontakt med ei av kvinnene som i sin tid var med på å starte opp Ovedia, og som oppfattes som en ildsjel i lokalsamfunnet. Hun satte meg i kontakt med lederen i Ovedia, som ble neste informant.

Jeg ønsket i utgangspunktet å snakke med et bredt utvalg av kvinner som har vært involvert i Dordi. Først var det de som har vært ledere. Det var også naturlig å snakke med noen fra arbeidsgruppa som var med på å starte opp nettverket, ettersom Dordi ble startet opp så sent som i 2005. I tillegg var det interessant å snakke med noen av de som sitter i styret, for de har gjort en stor frivillig innsats i forbindelse med aktivitetene som arrangeres. Jeg ønsket også å snakke med noen medlemmer for å høre om deres syn på nettverket og hvorfor de var medlemmer. Da jeg skulle velge ut hvem jeg ønsket å intervju, viste det seg at de aller fleste av informantene har vært involvert i styret i løpet av den tiden Dordi har eksistert. Fordi nettverket har hatt ganske få medlemmer og et relativt stort styre, er det naturlig at de fleste på et eller annet tidspunkt involveres i styret. Jeg hadde også et ønske om å snakke med en eller flere nye medlemmer om deres forventninger til Dordi, og fordi de valgte å bli medlem etter det første møtet eller kurset, skulle man tro at de hadde noen forventninger til kvinnenettverket. Men i ettertid har de ikke møtt opp på aktiviteter. Andre kriterier jeg vektla for informantene var et stort aldersspenn, informanter med og uten små barn, informanter med ulik utdannings- og yrkesbakgrunn og jeg ønsket å snakke med både lokale og tilflyttede. Det at jeg har et bredt utvalg av informanter i Dordi og bare intervju med nøkkelinformanter i

Ovedia, gjør at Dordi vil utgjøre hoveddelen av analysen. Jeg mener dette utvalget gir grunnlag for å besvare problemstillingen min.

Bardu og Sørreisa kommune er små steder, og derfor har jeg valgt å anonymisere informantene ved å gi dem fiktive navn, dele inn i aldersgrupper i stedet for å oppgi eksakt alder og lage hovedkategorier for utdanning og yrke. Andre opplysninger om informantene som ikke kommer frem av tabellen, men som likevel kan være relevant, er at alle, bortsett fra en informant, er aktive i flere organisasjoner. Tre informanter er eller har vært aktive i lokalpolitikken. Fire informanter var med i arbeidet med å starte opp nettverkene. Fem av informantene har små barn. Det er god spredning i alder på informantene, fra 26 år til 65 år, og informantene har meget ulik bakgrunn med tanke på utdanningsnivå og yrkesbakgrunn.

Tabellen under viser det endelige utvalget for denne studien.

Navn	Alder	Utdanning	Selvstendig Næringsdrivende/ Leder	Medl	Ex-medl	Er/var Styre-medl	Lokal/ Tilflyttet
Mona	56-65	Uni/Høyskole	exSN	X		X	L
Astrid	26-35	Uni/Høyskole		X		X	T
Kristine	36-45	Uni/Høyskole	Leder		X	X	T
Trine	56-65	Fagskole		X		X	T
Stine	46-55	Uni/Høyskole	SN	X		X	T
Marte	56-65	Lavere		X		X	L
Anette	56-65	Ukjent	exSN		X	X	L
Berit	26-35	Uni/Høyskole	Leder	X		X	L
Lise	26-35	Uni/Høyskole	SN		X		L
Jorunn	26-35	Fagskole			X	X	T
Eli	46-55	Fagskole	SN		X	X	L
Anne	46-55	Lavere			X		T
Trude	46-55	Uni/Høyskole		X		X	T
Sigrid	46-55	Lavere	exSN/Leder	X		X	L

4.2 Deltakende observasjon

Jeg begynte med deltagende observasjon i Dordi høsten 2006, da jeg startet opp med arbeidet med masteroppgaven. Jeg hadde i utgangspunktet planer om å være med på aktiviteter i Ovedia, for også der å drive deltagende observasjon. Det har dessverre ikke latt seg gjennomføre, både på grunn av lavt aktivitetsnivå i Ovedia i den aktuelle perioden, og på grunn av min egen situasjon med to tette og tøffe svangerskap.

Min forståelse av deltagende observasjon bygger på Erik Fossåskarets definisjon: *”Deltagende observatør er forskeren bare når han selv er en av de aktørene som han observerer”* (Aase og Fossåskaret 2007:32), noe jeg har vært i egenskap av mitt medlemskap i Dordi. Dette i motsetning til en deltaker som kun er med som deltaker i aktiviteten det dreier seg om, eller en observatør som står utenfor den samhandlingen som hun observerer. Deltakende observasjon innebærer således noe mer enn bare å være til stede i felten og foreta kvalitative intervjuer. Ifølge Aase og Fossåskaret (2007) vil det ideelle være om forskeren kan inneha lokale statuser, eller en såkalt midlertidig ”halvlokal” status, som er aktuell for problemstillingen. Selve poenget med deltagende observasjon er å komme bak den offisielle fasaden, og få tilgang til samhandlingsfelt som er gyldige for den aktuelle problemstillingen. Dette vil kun la seg gjøre etter at det er blitt etablert et tillitsforhold. Goffman (1959 i Aase og Fossåskaret 2007) bruker i den forbindelse teatermetaforer. I møte med for eksempel nye samfunn, steder eller organisasjoner, lar noen statuser forskeren bli en tilskuer til aktørens samhandling ”frontstage”, mens forskeren blir en medspiller ”backstage” dersom hun klarer å etablere seg i mer lokale statuser.

Som forsker har jeg gått inn i statussett som åpner for samhandling med informantene. Jeg opplever at jeg har innehatt lokale statuser i forhold til Dordi, som for eksempel bekjent og venninne, medlem og styremedlem i Dordi, som gjør at jeg har hatt flere statussett å spille på. Et tillitsforhold mellom meg og mine informanter har altså vært til stede. På den måten mener jeg at jeg har fått tilgang til flere typer informasjon enn jeg ville ha fått dersom jeg kun hadde innehatt status som forsker.

Innen metodelitteraturen vil noen hevde at det at forskeren deltar i samhandlingsfeltet hun studerer, kan føre til at hun også til en viss grad er med på å forme samhandlingsfeltet som hun senere skal skrive om. Jeg har reflektert mye over nettopp dette. Det at jeg har innehatt et så sentralt verv i Dordi om sekretærvervet må sies å være, har til tider vært litt problematisk.

På den ene siden har jeg vært forskeren som har studert nettverket, på den andre siden har jeg vært et sentralt styremedlem i nettverket. Jeg har hele tiden vært oppmerksom på denne problemstillingen, og av den grunn har jeg forsøkt å holde meg i bakgrunnen. Jeg har forsøkt å ikke påvirke nettverket for mye, men heller latt det være opp til de andre styremedlemmene å ta avgjørelser. Om mine bestrebelser på å være ”passiv” har vært vellykket er jeg litt usikker på, for et par av informantene har navngitt nettopp *meg* som ildsjelen i nettverket. Selv oppfatter jeg ikke meg selv som en ildsjel. Men det er kanskje nettopp det som er et typisk trekk ved en ildsjel; hun anser gjerne ikke seg selv for å være det.

Deltakende observasjon kan likevel forsvares som metode ved hjelp av to krav som stilles til forskeren: forskeren må være *ærlig mot observasjonene* og *informantene må kjenne seg igjen i analysen*, selv om de ikke nødvendigvis trenger å være enige i konklusjonene (Aase og Fossåskaret 2007). Jeg har etterstrebet å være ærlig mot observasjonene i løpet av denne studien, og så håper jeg at informantene vil kjenne seg igjen i analysen.

4.3 Kvalitativt forskningsintervju

Dette feltarbeidet omfatter også kvalitative forskningsintervju. Grunnen til det er at kvalitative intervjuer er godt egnet til å fremskaffe et empirisk materiale som består av informantens erfaringer, beskrivelser og fremstillinger av seg selv og den livsverden som informanten må forholde seg til (Fog 1994; Altern 1996), i mitt tilfelle blant annet informantenes forhold til deltakelse i kvinnenettverkene, og deres forhold til og tilhørighet til stedet.

Ifølge metodelitteraturen er noe av det som utmerker et kvalitativt intervju at forskeren klarer å følge opp det informanten ønsker å snakke om, og som kan gi en bedre forståelse av informantens egen forståelse av det aktuelle temaet. Om dette skal bli vellykket, avhenger av en rekke faktorer, som blant annet temaet, forskerens og informantens intensjon og ønske, tiden man har til rådighet, stedet for intervjuet, og om forskeren og informanten kommer på bølgelengde med hverandre (Widerberg 2001).

Som Haavind (2000) påpeker, er det også i denne situasjonen viktig at relasjonen mellom meg som forsker og informantene mine er god, slik at kvaliteten på datamaterialet jeg samler inn ved hjelp av kvalitative intervjuer skal bli så god som mulig. Det innebærer ifølge Altern (1996) et element av tillit. Informanten skal fortelle meg om seg selv, sine erfaringer og

meninger, noe som mange kan finne vanskelig, spesielt dersom tilliten mangler. Jeg mener at jeg på grunn av mine tidligere nevnte statussett har hatt alle forutsetninger for å gå inn i gode, tillitsfulle dialoger med mine informanter. Jeg har møtt mine informanter som student og forsker, men i mange tilfeller også som venn eller bekjent, og som medlem og styremedlem i Dordi.

4.3.1 Intervjusituasjonen

For at informanten skulle føle seg komfortabel med intervjusituasjonen, slik at kvaliteten på datamaterialet skulle bli best mulig, lot jeg det være opp til informantene å bestemme tid og sted for intervjuet. De fleste møtene fant sted hjemme hos informanten, men det var også fire informanter som ønsket at vi skulle møtes på kontoret deres, og to informanter foretrakk å møtes på kafeteria. Jeg opplevde at alle de ulike settingene fungerte bra. Samtalene varte mellom en og to timer.

Fordelen med åpne og delvis strukturerte intervjuer er at sjansen for at det kan komme frem ny informasjon, som jeg her kunne følge opp direkte, er større enn ved intervjuer fastlåst til intervjuguide. I forkant av intervjuene hadde jeg laget en intervjuguide²⁷, men jeg la likevel opp til delvis strukturerte intervju, og holdt meg ikke slavisk til intervjuguiden. Jeg brukte den kun når jeg merket at samtalen gikk mot slutten, som en sjekklister over at alle temaene var blitt berørt. Intervjuene ble også tatt opp med diktafon. Jeg har inntrykk av at diktafonen ikke spilte noen forstyrrende rolle, og den har vært et verdifullt hjelpemiddel i ettertid. Av og til har det vært vanskelig å holde fokuset på det jeg skulle snakke om, kanskje spesielt i samtalene med noen av dem jeg kjenner godt via Dordi. Da har intervjuguiden og diktafonen vært viktige hjelpemiddel, og det at jeg har hatt dem med har vært til hjelp for å holde fokus i noe som ellers kunne blitt en hyggelig samtale om alt mulig annet.

Kvale (1997) sier at intervjupersonene bør gis en kontekst for intervjuet både før og etter selve intervjuingen. Møtene med informantene ble innledet med at vi snakket litt om andre ting, før vi gikk mer konkret over til å snakke om prosjektet ”Innovative bygdemiljø” og mastergradsarbeidet mitt. Avslutningsvis åpnet jeg for at informanten kunne legge til informasjon. Jeg spurte også om det ville være mulig å ta kontakt igjen dersom det var noe jeg lurte på i ettertid. Det var ingen som reserverte seg mot det. Flere nevnte at de gledet seg til å

---

²⁷ Vedlegg 1 og 2.

lese den ferdige masteroppgaven, og syntes det hadde vært spennende å stille opp som informant.

4.4 Feltsamtale

Feltsamtaler defineres av Aase og Fossåskaret (2007) som en egen kanal for innhenting av empirisk materiale. Det er en mer dagligdags samtale mellom folk, og det understrekes at det ikke er et avtalt intervju. Inni denne dagligdagse samtalen kan det ligge informasjon som er meget nyttig for studien, og ofte er dette svar på spørsmål som forskeren ikke en gang hadde tenkt på å stille. Selv opplevde jeg spesielt etter avisartikkelen i avisa "Fremover", som tok for seg mastergradsprosjektet mitt, at folk uoppfordret begynte å snakke med meg om Dordi, både på butikken og i banken og andre offentlige steder der man treffer lokalbefolkninga. Ettersom jeg er bosatt på Setermoen, og ofte opptrer ute blant folk i en eller annen lokal status, og ikke bare i statusen som forsker, har jeg samlet en del relevant informasjon gjennom slike feltsamtaler.

4.5 Skriftlige kilder

I løpet av prosessen med mastergradsoppgaven har jeg lest gjennom det jeg har funnet av skriftlige kilder om Dordi. I forbindelse med intervjuene av noen fra arbeidsgruppa, fikk jeg tilgang til en rapport fra oppstartsperioden, diverse referater og skriv. I tillegg har jeg lest diverse avisartikler om Dordi, vedtektene, referater fra styremøter og medlemsmøter i Dordi. Hva Ovedia angår, består det skriftlige materialet i all hovedsak av vedtektene og årsmeldinger. Det skriftlige materialet har utvilsomt vært viktig, og det har blant annet hjulpet meg å forstå bakgrunnen for opprettelsen av kvinnenettverkene bedre. Når det gjelder bruken av skriftlige kilder, er det viktig å være kildekritisk (Repstad 2007). I denne studien innebærer det at jeg har vurdert kildens troverdighet og presisjon i det skriftlige materialet, som i hovedsak angir bakgrunn, mål og visjoner for kvinnenettverkene, til å være god.

4.6 Oppsummering av feltarbeidet

Jeg har utført en kvalitativ studie av et kvinnenettverk og av nøkkelpersoner i et annet kvinnenettverk. Jeg har ingen intensjoner om å kunne generalisere resultatene ut fra et representativt utvalg. Likevel mener jeg at denne studien kan medvirke til ny kunnskap om hvilken betydning kvinnenettverk kan ha for medlemmene og for stedet. En studie av disse nettverkene bringer ny kunnskap til et felt jeg i min søken etter publisert forskning har funnet veldig lite materiale på.

Jeg mener selv at dette feltarbeidet bærer preg av bredde, ettersom jeg har vært innom fire ulike inntak til min kvalitative studie. Dette er i tråd med et av metoderådene til Widerberg: *”De kvalitative innfallsvinklene utfyller hverandre og kan derfor med fordel kombineres”* (Widerberg 2001:17). Deltakende observasjon, kvalitative intervjuer, feltsamtaler og skriftlige kilder gir ulik type informasjon, og til sammen kan de være med på å gi et fyldig svar på problemstillinga. Mens mine skriftlige kilder i hovedsak angir bakgrunn, mål og visjoner for kvinnenettverkene, sier de andre inntakene mer om ”virkeligheten”, slik som informantene mine opplever den.

I tillegg til intervjuer med enkeltpersoner hadde jeg planer om å gjennomføre fokusgruppeintervju, der jeg samlet flere medlemmer og styremedlemmer i kvinnenettverkene til diskusjon. Jeg så for meg å gjennomføre dette mot slutten av feltarbeidet, og jeg ønsket da å sette opp tema som var sentrale for meg, og som jeg ønsket at gruppa skulle diskutere. Dette har ikke latt seg gjennomføre på grunn av lavt aktivitetsnivå i Dordi i perioden det var aktuelt å gjennomføre fokusgruppeintervju. Selv om jeg ikke har fått gjennomført alt jeg hadde planer om i løpet av feltarbeidet, mener jeg at jeg likevel har samlet et bredt og fyldig nok empirisk materiale til å kunne gi et godt svar på problemstillingen min.

4.7 Ethiske betraktninger

Da jeg høsten 2006 fikk vite at jeg hadde fått mastergradsstipend i forbindelse med prosjektet ”Innovative bygdemiljø”, og jeg hadde avklart at jeg skulle skrive en masteroppgave om kvinnenettverkene Dordi og Ovedia, fortalte jeg i store trekk om dette i Dordi, slik at spesielt styret skulle være informert i perioden jeg drev deltagende observasjon. I tillegg var det et avisoppslag i avisa ”Fremover” våren 2008 om prosjektet og masteroppgaven min, og endelig

sendte jeg ut et informasjonsskriv til alle på e-postlista til Dordi i forkant av intervjuene, med ytterligere informasjon og ønske om frivillige informanter. På denne måten mener jeg at åpenheten rundt studien har blitt ivaretatt.

Forskningen har blitt utført i små lokalsamfunn, der ”alle kjenner alle”. I tillegg er kvinnenettverkene jeg har studert små og tette. Dette er en utfordring med tanke på hvordan funnene skal presenteres i masteroppgaven min. Anonymitet er noe flere av informantene har vært opptatt av. Det vil være viktig at informantene kan kjenne seg igjen i det jeg skriver, men samtidig ønsker jeg å anonymisere informantene, blant annet gjennom å gi dem fiktive navn. Jeg valgte også etter hvert å transkribere på bokmål, og alle sitater²⁸ som blir gjengitt foreligger i bokmåls form, noe som også er med på å anonymisere informantene som ellers snakker flere ulike dialekter. Jeg har etterstrebet å bruke sitatene i den sammenheng de opprinnelig hørte hjemme i, for å oppnå et mest mulig riktig bilde. Et par ganger har det hendt at informanten i løpet av intervjuet har sagt: ”Dette må du ikke skrive om, selv om det er tatt opp”, noe jeg naturligvis har respektert. Jeg har også tatt hensyn til min egen person og posisjon, ettersom jeg skal leve videre på stedet etter at masteroppgaven er et tilbakelagt stadium. Dette gjør at jeg i oppgaven har måtte utelate noe sensitiv informasjon, som nok ville ha vært spennende å ta med dersom feltarbeidet hadde foregått i en større by med ytterligere muligheter for anonymisering.

4.8 Analyseprosessen

Kvalitative metoder innebærer et fleksibelt forskningsopplegg, noe som betyr at forskeren kan jobbe parallelt med ulike deler av forskningsprosessen. Hun gjør en datainnsamling, fortolkning og analyse på samme tid, og kan tilpasse den videre datainnsamlingen til tidligere analyser av data. Det er dette Wadel (1991) mener med ”en runddans mellom teori, metode og data.” Også Kvale (1997:138) argumenterer for at analysestadiet ikke er et isolert stadium, men gjennomsyrrer hele intervjuundersøkelsen.

Wadel (2006) redegjør for hvordan data er noe som skapes ut fra observasjoner. Han beskriver bevegelsen fra observasjoner av samhandling til data om samhandling som en

---

²⁸ Tegnene (...) er benyttet for å angi at deler av teksten er utelatt fra sitatet. [ ] benyttes i tilfeller der jeg må fylle ut med egen ord for å gjøre sitatene forståelige for leseren, eller bytte ut ord for å anonymisere informanten.

prosess som krever begrepsfesting og teorifesting om samhandling. Det innebærer ifølge Wadel (1991) å velge ut og å kategorisere og gruppere det en merker seg. Jeg mener at jeg i denne studien i stor grad har jobbet ut fra Wadels modell om runddans mellom teori, metode og data. Jeg har gjennomgående jobbet mentalt med å koble teori og empiri, noe som har vært en utfordring med tanke på at hoveddelen av utdannelsen min er mye mer språklig og statsvitenskapelig rettet enn problemstillingen kan sies å være. Kvale (1997) hevder at analysatorens teoretiske oppfatninger om forskningsemnet påvirker hvordan hun analyserer intervjuene. Aase og Fossåskaret (2007) påpeker at spesielt i studier av egen kultur er det viktig at forskeren reflekterer over hvordan egne forståelsesrammer styrer empiriske funn og analytiske konklusjoner. Forskeren må ifølge Aase og Fossåskaret (2007) ta av seg sine ”kulturelle briller”, og forsøke å fange informantenes kategoriseringer. Jeg har forsøkt å leve opp til det. Mine erfaringer og inntrykk fra tiden jeg har vært medlem i Dordi har vært en del av min førforståelse, og grunnlag for fortolkning. På en måte kan man kanskje si at analysen begynte allerede med mine første møter med Dordi, like etter at jeg hadde flyttet til Bardu. Som Aase og Fossåskaret (2007) videre redegjør for, kan det være tidseffektivt å være sin egen informant. I mitt tilfelle betyr det at jeg i kraft av mitt medlemskap i Dordi allerede hadde skaffet meg ”den grunnlagskunnskap som må liggje i botnen for den informerte samtalen” (Aase og Fossåskaret 2007:94).

Hovedproblemstillingen har jeg beholdt gjennom hele studien, men de tre underpunktene har blitt mer konkretisert etter hvert som arbeidet har gått fremover. Helt konkret har jeg i denne studien skrevet ut intervjuene, og lest dem mange ganger. Jeg har notert ned refleksjoner og andre interessante funn, og gjennomført det som Haavind (2000) refererer til som ”søking på tvers” etter sentrale temaer. Samtidig som jeg har støttet meg på andre skriftlige kilder, har jeg også lest gjennom intervjuene flere ganger for hvert underpunkt i problemstillingen, dette for å finne frem til viktig empiri. I løpet av skriveprosessen har overskrifter på ulike nivåer fungert som en disposisjon for oppgaven, og jeg har forsøkt å veksle mellom å se helheten og å studere enkeltheter. Jeg har videre forsøkt å veksle mellom det som Holter (1982:43) refererer til som ”intern og ekstern analyse” av kvinnenettverkene for å belyse problemstillingen på best mulig måte. Ekstern analyse tar for seg de ytre kjennetegn som størrelse, formål, målgruppe, omgivelsenes vilkår og lignende. Den interne analysen tar for seg det innbyrdes forholdet mellom medlemmene og de statusene og rollene som gjøres relevante; interaksjonen mellom individene.

Haavind (2000) sier at ideen om at det forskeren ser også skal kunne sees av en annen er retningsgivende under selve tolkningsarbeidet. Dette er en form for indre dialog, en løpende oppmerksomhet som skal hjelpe til med analysen, men også i fremstillingen av materialet kan det være nyttig med et såkalt mentalt reisefølge. Som Widerberg (2001) argumenterer for, er det i kvalitative studier viktig å være tydelig på gangen i forskningsprosessen, slik at leseren kan gjøre seg opp sin egen vurdering av prosessen og resultatene. Dette er spesielt viktig, ettersom etterprøvbarehet kan være en stor utfordring. Jeg har derfor i der foregående forsøkt å inngående beskrive valgene jeg har tatt i arbeidsprosessen.

Kapittel 5: Dordi og Ovedia – organisering og vedlikehold

I oppgavens første kapittel presenterte jeg problemstillingen for denne studien. Jeg spurte: *Hvilken betydning kan kvinnenettverk ha i lokalsamfunn i Midt-Troms?* I dette kapittelet skal jeg ta for meg problemstillingens første underpunkt: *Hvordan organiseres og vedlikeholdes kvinnenettverk?* Jeg vil ta for meg hvordan Dordi og Ovedia er organisert, samt deres målgruppe, formål og rekrutteringsstrategier. Jeg vil også komme nærmere inn på hvilke aktiviteter som gjennomføres i regi av Dordi og Ovedia. Til hjelp i forståelsen av hvordan nettverk konstrueres som kvinnefellesskap, og betingelser for vedlikehold av nettverkene, vil jeg gjennomgående trekke inn analytiske perspektiver fra kapittel tre.

5.1 "Kvinnenettverket i Midt-Troms" – regional mobilisering

Prosjektet "Kvinnenettverk i Midt-Troms"²⁹ ser ut til å være sentral for å forstå bakgrunnen for Dordi – Kvinnenettverket i Bardu. Dette regionale prosjektet gikk forut for opprettelsen av en rekke kvinnenettverk i regionen, og denne satsinga på kvinnenettverk skriver seg inn i den regionale og nasjonale diskursen om bosetting i distriktene.

Jenteflukten fra bygda, som jeg redegjorde for innledningsvis i denne oppgaven, utgjør bakgrunnen for prosjektet "Kvinnenettverket i Midt-Troms". Prosjekteier var Regionrådet i Midt-Troms³⁰, som ønsket å rette fokus mot det faktum at kvinner er en stor ressurs for utviklingen i distriktskommunene. Gjennom etableringen av kvinnenettverk ønsket Regionrådet i Midt-Troms å få kvinner mer involvert i utformingen av lokalsamfunn. Målet var både å stimulere til etablerervirksomhet, få kvinner inn i lederstillinger og bedriftsstyrer, og stimulere til kompetanseheving og tilbakeflytting etter endt utdanning. Prosjektet varte fra 1. april 2003 til 1. november 2004, og ble ledet av Ingrid Karlsen i ei 50 % stilling. Troms Fylkeskommune stilte 75 % av driftsmidlene, kommunene i Midt-Troms stilte de resterende 25 % av driftsmidlene, i tillegg til at de finansierte prosjektets aktiviteter. Prosjektets

---

²⁹ Kilde "Kvinnenettverket i Midt-Troms": prosjektrapporten skrevet av prosjektleder Ingrid Karlsen (2004).

³⁰ Regionrådet i Midt-Troms er et interkommunalt samarbeid som består av kommunene Torsken, Berg, Tranøy, Lenvik, Sørreisa, Målselv, Dyrøy og Bardu.

styringsgruppe hadde seks møter i løpet av prosjektperioden, og besto av kvinner fra Torsken, Berg, Tranøy, Lenvik, Sørreisa og Målselv kommune.

I løpet av prosjektperioden ble det gjennomført en rekke aktiviteter. I tillegg til arbeidet med å opprette nye kvinnenettverk og nettverkskredittgrupper i kommunene, har prosjektet vært involvert i Forskningsdagene 2003 og 2004, et dialogmøte mellom politikere og kvinner i Målselv kommune, nettverkstreff for kvinnenettverkene i regionen, kompetansehevende temakvelder for kvinner, opprettelse av interkommunalt ungdomsråd, opprettelse av hjemmeside³¹ på Internett og markedsføring av og økonomisk støtte til Ovedias næringskonferanse i 2004.

I prosjektrapporten fremgår det at det eksisterer en rekke kvinnenettverk i regionen Midt-Troms. Kvinnenettverkene i Berg og i Bardu ble realisert som et direkte resultat av initiativ fra prosjektleder. Kvinnenettverkene i Botnhamn, Målselv og Torsken³² ble opprettet som indirekte resultater av prosjektet. Noen kvinnenettverk var opprettet allerede før prosjektet: i Lenvik ble kvinnenettverket opprettet i 1995, i Tranøy i 1999 og Ovedia i Sørreisa ble opprettet i 2001. I november 2009 kunne man dertil lese to ulike artikler i lokalavisa "Nye Troms", der den ene tar for seg et ønske om å opprette et kvinnenettverk³³ *"for kvinner som påtar seg yrkes- og samfunnsroller som gjør dem spesielt synlige"*. Den andre artikkelen tar for seg Kvinnoasjon i Næringshagen i Målselv, som tilbyr kvinnelige etablerere nettverkshjelp til utvikling og etablering av en forretningsidé.

Også andre steder i landet har det vært satt i gang liknende kvinnenettverkprosjekter som et ledd i arbeidet med å opprettholde et desentralisert bosetningsmønster. Som Ljunggren og Magnussen (1999) redegjør for, ble Nettverk for kvinner i Nordland (NettNO) startet opp på 1990-tallet, som en del av Nordland fylkeskommunes kvinnesatsing. Av rapporten fremgår det at prosjektets overordna mål var at kvinners tenkemåter og verdier skal bli ansett som likeverdige med menns tenkemåter og verdier. Målsetninga er, i likhet med Kvinnenettverket i Midt-Troms, at man ønsker at flere kvinner skal være mer aktive bidragsytere og

---

³¹ Dessverre ble serveren nettstedet lå på byttet ut, og dermed ble alle dataene for nettstedet fjernet. Det fantes ingen back-up, og heller ingen kapasitet til å opprette nettstedet på nytt fordi prosjektet var avsluttet.

³² Dette kvinnenettverket kom aldri ordentlig i gang, og mistet nøkkelpersoner for videre drift.

³³ Hallen, Iris (2009): Etterlyser kvinner med forretningsidéer. *Nye Troms*. 19.nov. S 18.
Hallen, Iris (2009): Vil etablere kvinnenettverk. *Nye Troms*. 28.nov. S 3.

premissleverandører i lokalsamfunnet. Både NettNO og Kvinnenettverket i Midt-Troms er eksempler på kollektiv kvinnesatsing initiert fra høyere politisk nivå. Funnene i studien av NettNO tyder på at kvinnenettverksarbeid skaper et større engasjement blant kvinner, men at kvinneprosjekter generelt, og NettNO spesielt, ofte preges av urealistisk høye målsetninger i forhold til de knappe økonomiske virkemidlene som blir tildelt prosjektene. Karlsen (2004) peker også i sin rapport om "Kvinnenettverket i Midt-Troms" på at økonomien har vært en begrensning i prosjektet, og at det å reise midler har tatt uforholdsmessig mye tid og ressurser. Som vi skal se senere i kapitlet opererer også kvinnenettverkene i Bardu og Sørreisa med begrensede økonomiske ressurser.

Ifølge Regjeringens hjemmeside har Kommunal- og regionaldepartementet nylig lansert ei satsing på prosjektet "Bolyst". Denne satsinga skal fokusere på tiltak som kan gjøre distriktskommunene mer attraktive å bo i. Samtidig støtter Kommunal- og regionaldepartementet prosjektet "Trivselsbygda", som er et samarbeid mellom Norges Bygdeungdomslag, Norges Bygdekvinneag og 4H Norge. Også dette prosjektet har fokus på videreutvikling av norske bygder for å motvirke sentralisering, og på å vise verdien i fellesskap og gode møteplasser (www.trivselsbygda.org). Som vi ser, inngår satsinga på Kvinnenettverket i Midt-Troms i ei større satsing fra overordnet politisk nivå. Wiborg (2008) peker på at kvinner i stor grad er med i foreninger som er knyttet til lokalsamfunnet, og tap av disse vil kunne ha stor betydning for kvinners aktivitetsnivå og engasjement i lokalsamfunnet, samt deres trivsel på stedet. Kvinnenettverkene Dordi og Ovedia er eksempler på kvinneforeninger som jeg mener kan ha positiv innvirkning for kvinners bolyst i distriktene, noe jeg kommer nærmere tilbake til i kapittel syv.

5.2 Dordi - fra arbeidsgruppe til aktivt kvinnenettverk til opphør

5.2.1 Lokal mobilisering - stor entusiasme fører til oppstart av kvinnenettverk

18. mai 2004 møttes 18 kvinner i Bardu, etter initiativ fra prosjektleder i "Kvinnenettverket i Midt-Troms", for å finne ut om det var ønskelig med et kvinnenettverk i Bardu³⁴. Responser

---

³⁴ Gjennomgang av prosjektrapporten for "Kvinnenettverket i Midt-Troms", arbeidsgruppas møtereferater og samtaler med informanter som var med på å starte opp kvinnenettverket i Bardu har til sammen gitt et godt bilde av oppstartsprosessen.

var overveldende positiv, og allerede 8. juni ble det avholdt nok et møte der målet var å avklare forventninger og motivere ytterligere til å starte opp. Åtte kvinner møtte opp på dette møtet, langt færre enn forventet, men kvinnene var motiverte, og ei arbeidsgruppe ble valgt. Idémyldringa på dette møtet viser at ambisjonene var høye; nettverket skulle nettopp være en bygdeutviklingsaktør. Bardu skulle settes på kartet i forbindelse med Villmarksmessa, Bardumartnan og vinterturisme. Det ble lagt frem forslag om hvordan kvinnenettverket skulle synes i kommunen og være med på å lage liv i bygda. Konkret kunne dette gjøres ved å påvirke den politiske agenda og være høringsinstans for kommunen. For eksempel kunne man ta tak i et 8.mars-arrangement for kvinnesolidaritet. Videre så man for seg et samarbeid med Forsvarets familiekoordinatorer og medflytterne, for å påvirke med hensyn til arbeidsplasser (spesielt for voksne damer) og jordmortjenesten i kommunen, som i 2005 var ei 50 % stilling uten følgetjeneste til fødested. Et annet satsningsområde kunne være å få større fokus på turisme og jobbe for å få opprettet en turistinformasjon og et utsalgssted for husflid og håndverk i kommunen. For eksempel kunne "Det kreative hjørnet" samle småskalabedrifter i Bardu, og være med på å holde tradisjonene i kommunen i hevd. Arbeidsgruppa så også for seg å arrangere mange ulike kurs, alt fra taleteknikk via håndverk til bruk av motorsag, og de var heller ikke fremmed for å inkludere menn på kursene.

I møtoreferater fra arbeidsgruppa kommer det frem at ideen med nettverket var å lage en møteplass der kvinner med ulik alder og kompetanse kunne møtes en gang i måneden, og valget falt på den første tirsdagskvelden i måneden. "*Bli med du også – uansett alder, yrke eller utdanning!*" het det i informasjonsfolderen til arbeidsgruppa. I vedtektene presiseres målene for nettverket ytterligere: det skulle arbeides med å synliggjøre kvinner i Bardu og styrke deres posisjon, det skulle stimuleres til videreutvikling og kompetanseheving, og nettverket skulle være med på å skape positiv vekst gjennom fellesskap i bygda. Det var viktig å inkludere medflytterne som i de senere årene har stått for en stor andel av småbedriftene som har blitt startet opp i kommunen, blant annet Fogden kaffebar, Betula Events, Ellens pelsstudio, et keramikkstudio, produksjon av strikkevarer og et lysstøperi. I dag er det bare Fogden og Betula Events igjen av disse i Bardu, med nye, bofaste eiere. Noen bedrifter er lagt ned, andre er flyttet med eierne til andre steder i landet.

I prosjektrapporten (Karlsen 2004) kommer det frem at kvinnene i Bardu var meget engasjerte og motiverte for å starte opp et kvinnenettverk. Anette, en av mine informanter fra arbeidsgruppa understreker det samme, og sier:

”I begynnelsen da vi startet opp så var det spennende, for vi så at dette kunne det virkelig bli noe av!(...) Vi var veldig på hugget i begynnelsen. Dette må ikke bli noen kose og strikkeklubb, for da hadde ikke jeg vært med. (...) Vi skulle ha temaer som var interessante for de fleste, men det tror jeg Dordi har fått til, for det har jo vært veldig variert.”

Hun så for seg at det kunne bli i alle fall 50 medlemmer, for det var så mange som var interesserte og som kunne tenke seg å være med i oppstartsfasen. Men som hun også sier:

”Dette krever ildsjeler rett og slett, og dem er det ikke så mange av. De må gi 120 %.”

Trine påpeker at noe av det som preger både styret og medlemmene er at de ikke er så villige til å bruke mye tid på nettverksarbeidet. Den drivende ildsjelen mangler i nettverket. Astri sier det slik:

””Åh Gud, nå begynner Greys Anatomy!” Det er jo litt morsomt. Men det er jo helt teit. Men at til og med [lederen] var opptatt av det, hun var vel den som var mest opptatt av det. Og når vi innrømmer det på møtene, så er det sikkert mange som sitter der hjemme og faktisk ikke kommer på grunn av det. Jeg vet ikke, men det kan jo faktisk være så enkelt.”

Flere av informantene nevner ildsjelene som viktige brikker i foreningslivet i Bardu, og i bygder generelt. Kulturkonsulenten i kommunen roser dugnadsånden i Bardu, og sier:

”For at bygdene skal utvikle seg, så må jo folk møtes og gå sammen og vise dugnadsvilje og dugnadsånd, og det gjør de jo virkelig i Bardu! Det er jo derfor vi har alle de lag og foreninger, som er så unikt. Dugnadsånden og frivilligheten er veldig sterk i Bardu kommune.(...) Det er stor aktivitet, kreativitet og engasjement fra frivillige enkeltpersoner og lag og foreninger. Det er veldig mye som skjer.”

Utsagnene over sier noe om at ildsjelene er viktige ressurspersoner i driften av lag og foreninger. Ljunggren og Magnussen (1999) viser at det går med mye tid til oppstart og drift av kvinnenettverk. Karlsen (2004) viser til at noen kvinnenettverk i startgropa ikke har kommet videre fordi nettverkene har mistet nøkkelpersoner og ildsjeler i en tidlig fase. Samfunnsentreprenørskap krever mye av ildsjelene, spesielt i form av tidsbruk (Borch og Vestrum 2010). Som flere av mine informanter har understreket, er det viktig å få belønning for jobben ildsjelene gjør i form av at folk møter opp og deltar på arrangementer, ellers vil motivasjonen for å jobbe videre som frivillig bli borte. Som vi skal se senere, kan dette ha hatt betydning for vedlikeholdet av kvinnenettverket i Bardu, spesielt det siste driftsåret.

5.2.2 Aktivt kvinnenettverk

I løpet av juni måned hadde arbeidsgruppa konstituert seg, og de avholdt ytterligere et par møter før stiftelsesmøtet til Kvinnenettverket i Bardu ble avholdt 26. januar 2005. På

stiftelsesmøtet møtte det opp 24 kvinner, inkludert de fem i arbeidsgruppa. Det var kvinner i alle aldersgrupper (men med overvekt av godt voksne kvinner), og med ulik utdannings- og yrkesbakgrunn. Presse og Liv Haugen fra Kvinnenettverket i Målselv var også til stede.

Det viser seg i løpet av intervjuene og feltsamtalene at mange av kvinnene i bygda forbinder kvinnenettverksbegrepet med næringsdrivende kvinner. Selv om det ikke var direkte innen deres interessefelt, møtte likevel mange av kvinnene opp på de innledende møtene og stiftelsesmøtet av nysgjerrighet, fordi det skjedde noe nytt for kvinner i bygda. Da de forsto at medlemmene selv kunne være med på å forme nettverket, bestemte mange seg for å bli medlemmer. Mona, en av mine informanter fra arbeidsgruppa, sier dette om hva kvinnenettverket skulle være:

”Det skulle være et nettverk for kvinner som kunne, som vi har i vedtektene, som kunne støtte hverandre og hjelpe og dra nytte av hverandre.”

I likhet med flere av informantene påpeker hun videre at det var svært ulike forventninger til aktivitetene i nettverket. Noen forventet et mer faglig fokus, andre ville helst ha en sosial arena. Mona uttrykker det slik:

”Men det er jo det at folk har forskjellige interesser, og så tror jeg at det var litt forskjellige interesser for hva Dordi skulle være, egentlig. Det var jo noen som var innom på møter, ”nei det der var ikke noe”, de ville ha det mer sosialt, sitte og prate. Da har det jo lett bare for å bli som ei vanlig forening, for meninga er jo at det skal være et nettverk, hvor man skal ha kurs. Også litt sosialt, selvfølgelig, ellers blir det jo fryktelig kjedelig. Det blir det jo. Damer liker jo å ha det litt sosialt også. Men, mange syntes ikke noe om at man skulle ha slike kurs, styrekurs, nei det ble jo alt for mye. De var ikke interessert i det.(...)Poenget med å ha noen slike tyngre kurs er jo at man har litt mer tyngde utad også, at de ikke ser på det som en vanlig syklubb. Det er ikke noe galt med syklubber, det er ikke det, men Dordi skulle jo i utgangspunktet være et nettverk som gikk på andre ting enn det. Som gikk mer på faglige ting.”

Som sitatet over viser, er ikke kvinnene i bygda samlet om målet og fokuset for nettverket. Selv om informantene gjennomgående har uttalt at det er viktig med egne fora og arenaer for kvinner og saker som angår kvinner, viser dette eksempelet at det innad i kvinnegruppa er ulike synspunkter på hva nettverket skal være. Dette er i tråd med et perspektiv på kjønn som prosess, der utgangspunktet er at kvinner som gruppe ikke er noe enhetlig (Berg 2002). Tvert imot kan det være vanskelig å betrakte kvinner som ei gruppe fordi det er så store ulikheter innbyrdes, slik eksempelet fra Dordi viser.

Ljunggren og Magnussen (1999) sier at resultatene fra evalueringen av NettNo viser at på individnivå hadde medlemmene noe ulik motivasjon for medlemskap, men det forekommer

også noen fellestrekk, som ønsket om å bedre kvinners muligheter og ønsket om å gjøre noe for andre. Dette har ikke blitt fremhevet like eksplisitt av kvinnene i Dordi. Det er kun ei kvinne som har understreket at hun er opptatt av likestilling og kvinners rettigheter i samfunnet, og derfor møtte opp på stiftelsesmøtet. Av de resterende informantene jeg har snakket med fra Dordi, understreker under halvparten at de ble med i Dordi mest på grunn av det faglige og potensialet for egenutvikling. Resten understreker at de, i likhet med meg selv, ønsket å bli kjent med andre kvinner i Bardu, og å ha det sosialt. Flere kvinner som var tilflyttet til bygda uttrykte et ønske om et eget sosialt nettverk i tillegg til ektemannens/samboerens.

Etter at en rekke navneforslag var blitt forkastet, ble det i mai 2005 vedtatt at navnet skulle være Dordi - Kvinnenettverket i Bardu. Medlemmene ønsket et navn som kunne knyttes til Bardu kommune, og navnet stammer fra Dordi, eller Dortea som hun egentlig het, den første kvinnelige bosetteren på Setermoen. Med navnevalget understrekes både nettverkets lokale forankring, og kvinners betydning for utviklingen av stedet.

Fjeldavli og Hedlund (2000) viser til at arbeidsformen i kvinnenettverk ofte er basert på samarbeid mellom kvinner som har samme status og makt i organisasjonen. Den horisontale organisasjonsstrukturen bidrar til å utvikle sosial tillit, gjensidighet og sosialt samarbeid. Ljunggren og Magnussen (1999) peker også på at kvinneretta arbeid i stor grad har vært preget av nettverksorganisering, i motsetning til den tradisjonelle hierarkiske organiseringen. Ønsket om denne arbeidsformen finner vi igjen i Dordi. Dordi har hatt et styre bestående av leder, nestleder, kasserer, sekretær, styremedlem og to varamedlemmer. Fra begynnelsen av var tanken at flest mulig kvinner skulle få prøve seg som leder, og derfor har ledervervet rullert hvert år. Styrets funksjon har vært å sette ut i livet det som medlemmene ville at nettverket skulle være. Medlemmene skulle være sterkt involvert i å forme Dordi til å bli *deres eget* produkt, og hadde meldeplikt ved frafall på medlemsmøtene. Da Dordi ble startet opp, var intensjonen at medlemmene også skulle være med på å arrangere medlemsmøter og kurs, men i praksis har det vært styret som har tatt seg av dette hele tiden. I Dordi ser vi altså at selv om intensjonen var å involvere medlemmene mer i arbeidet i nettverket, lot det seg vanskelig gjennomføre. En årsak til det kan være at ikke alle medlemmene ønsket like aktive roller i nettverket. En annen mulig årsak kan være mangel på stabil medlemsmasse over tid.

Dordi har operert med et begrenset budsjett. Etter oppstarten fikk nettverket tilført 5 000 kroner fra prosjektet "Kvinnenettverket i Midt-Troms". Medlemskontingenten var på

symbolske 200 kroner året. Vinlotteri ble avholdt på de fleste medlemsmøtene, som regel med et lite overskudd. Kommunens utviklingsfond støttet kurset i styrearbeid med ca 20 000 kroner, noe som utgjorde ca 40 % av utgiftene med kurset. Næringskonsulenten i Bardu kommune ga 2 500 kroner i generell støtte til kurs i ren begeistring over kvinnenettverkets eksistens, da han på et medlemsmøte informerte om bedriftsetablering i kommunen. Det ble også sendt ut brev til bedriftseiere i Bardu der de ble oppfordret til å støtte med et engangsbetrag i forbindelse med styrekurset, som jo kunne komme dem selv til gode senere. Responsen uteble, og bare Domus støttet med 500 kroner. Også til datakurs i Front Page og Web Design støttet kommunen med cirka 40 % av utgiftene; 2 800 kroner. Kurset i Power Point ble i sin helhet betalt av Forsvaret. Hvert år fikk Dordi etter søknad tildelt 1 000 kroner i kulturmidler fra kommunen. Ved kurs i regi av Dordi skulle egenandelen være 25 % høyere for ikke-medlemmer enn for medlemmer, men det ble ikke alltid gjennomført. På medlemsmøtene sto styret for bevertninga, og en gang i året ble det gjennomført styrelunsj på Fogden av Dordis midler, som gjenytelse. Borch og Førde (2010) viser til at verbal og økonomisk støtte fra kommunen er med på å legitimere prosjekter og skape motivasjon. De sier videre at kommunen ofte er en viktig støttespiller i blant annet tiltak som har en sterk sosial og velferdsmessig dimensjon, og tiltak som kan være med på å styrke næringslivet lokalt. At Bardu kommune velvillig har stilt med midler til kompetansehevende kurs i regi av Dordi, mener jeg har vært viktig. Det er for eksempel tvilsomt om kurset i styrearbeid, som var et relativt kostbart kurs å gjennomføre, hadde latt seg gjennomføre uten denne støtten.

I oppstartsfasen benyttet Dordi seg ofte av media. Det var medieoppslag i avisene "Nye Troms" og "Fremover" i forkant av stiftelsesmøtet. Ved kursene i styrearbeid og taleteknikk, etter rekrutteringsmøtet på åpningen til Betula Events høsten 2005, og i forbindelse med initiativ til ny kronerulling for Viken Senter, var det også artikler i lokalavisene. Leder og sekretær har vært intervjuet på nærradioen ved et par anledninger. Så ble oppslag om nettverket sjeldnere og sjeldnere å se i lokalavisene.

For å nå ut med informasjon om sin eksistens, ble nettverkets informasjonsfolder delt ut på Bardumartnan i 2004 og Velkomstdagen³⁵ i 2004 og 2005. Invitasjon til Dordis rekrutteringsmøte hos Betula Events høsten 2005 ble lagt i postkassene til alle

---

³⁵ Et samarbeid mellom Forsvaret og Bardu kommune. Åpen kafé, kulturelle innslag og informasjon (spesielt rettet mot nytilflyttede) om aktiviteter, lag og foreninger i kommunen.

forsvarsboligene. I 2007 og 2008 leverte familiekoordinatorene i bataljonene på Setermoen ut folderen til medflyttere. Medlemsmøtene ble annonsert i Barduposten³⁶, oppslag på butikkene, kommunehuset, Treffpunkt³⁷ og arbeidsplassene til enkelte medlemmer. En tid ble de også annonsert på Forsvarets familieweb. Dette i tillegg til møteinnkalling pr e-post til de som stod på mailinglista, men uten nevneverdig resultat i form av nye medlemmer. Dette viser at Dordi har benyttet en rekke informasjonskanaler for å få ut informasjon, men det viser også at det har vært meget utfordrende å appellere til potensielt nye medlemmer.

Selv om det lå i prosjektet "Kvinnenettverket i Midt-Troms" at det skulle startes opp nettopp kvinnenettverk, og ikke andre typer kvinneforeninger, hadde hvert enkelt nettverk stor frihet med tanke på fokus og målgruppe. Karlsen (2004) peker på at kvinnenettverkene i regionen er blitt veldig forskjellige, men mener at det er en styrke med tanke på at de kan dra veksler av hverandre. Som vi skal se senere, har Ovedia et næringsmessig fokus. At Dordi skulle ha et faglig fokus, men samtidig være åpen for alle kvinner som ønsket det, var arbeidsgruppa tidlig enig om. Arbeidsgruppa mente at det var viktig å være inkluderende, og kanskje til og med brobygger mellom lokale og medflyttere. Det siste året nettverket var i drift, arrangerte det også to aktiviteter som inkluderte innvandrerkvinnene i kommunen. Med utgangspunkt i det stereotype bildet av kvinner som omsorgsrasjonelle, kan det kanskje hevdes å ligge i kvinners natur å være inkluderende (Bø og Schiefloe 2007). Førde (2004) viser til Norges Bygdekvinnelag (tidligere Norges Bondekvinnelag) som et annet eksempel på ei inkluderende kvinneforening. De har åpnet for bygdekvinner generelt, og er ikke en organisasjon bare for kvinner i landbruket. Det gjenspeiler seg også i aktivitetene de gjennomfører. Kursing og kompetanseheving av egne medlemmer er viktig, men solidaritetsarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt er også et satsingsområde. Som Førde (2004) påpeker, gir slike brede kvinnenettverk rom for at kvinnene kan samhandle på egne premisser og dra nytte av sine erfaringer fra ulike samhandlingsfelt. Samtidig som en slik organisering kan være et godt utgangspunkt for å utvikle nye idéer og handlingsrom, innebærer det klare utfordringer i forhold til synliggjøring, anerkjennelse og rekruttering (Førde 2004). Som vi skal se senere, er

---

³⁶ Informasjonssamarbeid mellom Forsvaret og kommunen, deles ut i alle postkasser i kommunen.

³⁷ Treffpunkt er et lokale som Forsvaret disponerer i sentrum av Setermoen. Fire dager i uka er det de ulike bataljonene som holder åpent for medflytterne, en dag i uka er det barseltreff for både sivile og de med tilknytning til Forsvaret.

det ikke sikkert at det å skulle favne alle er løsningen på vedlikeholdsproblemene i kvinneforeninger, i denne studien i Dordi.

5.2.3 Aktiviteter i regi av Dordi

En gjennomgang av årsmeldingene viser at Dordi har gjennomført mange og varierte aktiviteter, i henhold til idémyldringene. I handlingsplanen kommer det frem at tanken var å holde et stort kurs om høsten og et kort kurs om våren, i tillegg til de månedlige medlemsmøtene. Det største kurset som har blitt avholdt var et kurs i styrearbeid i 2005. Dette var et populært kurs, med cirka 15 kvinnelige deltakere, både medlemmer og ikke-medlemmer. I hele 2005 var det godt oppmøte på medlemsmøtene. Det ble gjennomført idémyldring, kurs i taleteknikk, informasjon om Viken senter, rekrutteringsmøte på åpningen av Betula Events³⁸ og juleavslutning. På disse aktivitetene deltok 14-20 kvinner. På informasjonskveldene om kvinnenettverk i Midt-Troms og om bedriftsetablering, samt sommeravslutningen på Fogden, møtte 7-8 kvinner opp. Også i 2006 var det ganske bra oppslutning om Dordis aktiviteter. Det ble avholdt tre korte datakurs; Power Point, Front Page og Web Design, der det første trakk hele 21 kvinner, mens de to påfølgende kursene var for mer spesielt interesserte. Det ble avholdt årsmøte, kurs i vinsmaking, sommeravslutning på Wiigen gård, rekrutteringsmøte i bowlinghallen, idémyldring, evaluering og juleavslutning, med alt fra 7-15 oppmøtte. Kurset i lefsebaking ble avlyst på grunn av for få påmeldte. 2007 startet opp med et medlemsmøte viet presentasjon av ulike hobbyer, påfulgt av årsmøte, etterfulgt av et medlemsmøte med helse og velvære som tema, der lokale aktører innen sjangeren, på forespørsel fra Dordi, presenterte aktuelle bedrifter (Livs fotterapi, Annes hudpleie og negledesign og Anetas massasjeterapi) med 13-17 oppmøtte. På de øvrige medlemsmøtene dette året deltok 8-10 kvinner, hvorav som regel 5 fra styret. Tema for disse møtene var preparering og smøring av ski, grunnleggende bilhold, sommer- og juleavslutning, rekrutteringsmøte i bowlinghallen og litteraturaften med Bente Pedersen. Det ble også gjennomført lefsebakekurs. I 2008 begynte for alvor nedturen i antall kvinner som deltok på medlemsmøtene. Det ble arrangert møter med hobby som tema, årsmøte og kurs i skiteknikk, med kun 4-5 deltakere. Glattkjøringskurset i samarbeid med Toyota Harila ble avlyst på grunn

---

³⁸ Et firma som ”gir deg opplevelser!” og formidler naturopplevelser, aktiviteter og kultur (www.betulaevents.no). Startet opp av en kvinnelig medflytter i 2005, overtatt av lokalt bosatt kvinne i 2006. Heter nå Betula Events Fredly.

av for få påmeldte. I mai ble det avholdt et informasjonsmøte om Dordi for innvandrerkvinnene, der målet også var å bli litt bedre kjent med våre nye landskvinner. På dette møtet deltok 6 medlemmer og 15 innvandrerkvinner. I juni hadde Dordi invitert innvandrerkvinnene til sommeravslutning på Strømsør gård, og 22 av dem møtte opp! Bare 4 medlemmer deltok. På rekrutteringsmøtet i bowlinghallen møtte 8 medlemmer opp, men ingen potensielle nye medlemmer. Årets tre siste medlemsmøter ble ikke gjennomført på grunn av dårlig oppmøte i løpet av året.

Denne gjennomgangen viser den stadig synkende oppslutningen om Dordis aktiviteter. De mest populære aktivitetene har vært de faglige kursene i styrearbeid og Power Point, men også mer sosiale aktiviteter har hatt godt oppmøte. Kvinner i alle aldersgrupper har vært representert på de ulike arrangementene, noe som gjør det vanskelig å dra noen konklusjoner om hvilke aktiviteter kvinner i ulike aldersgrupper samles om.

5.2.4 Vedlikeholdsproblemer

Borch og Førde (2010) påpeker at mange tradisjonelle frivillige foreninger sliter med rekruttering. Det gjelder også for flere kvinneforeninger i Bardu. I løpet av feltarbeidet ble det stadig mer tydelig at mine informanter i Dordi fokuserte veldig sterkt på problemene med å vedlikeholde kvinnenettverket. Som vi har sett tidligere i dette kapittelet, hadde arbeidsgruppa store ambisjoner for kvinnenettverket. Og som Mona, en av mine informanter fra arbeidsgruppa påpeker:

”Så egentlig var vel ambisjonene høyere enn det har blitt, da.”

Da jeg planla feltarbeidet i 2006, var Dordi et aktivt kvinnenettverk, med høy aktivitet og relativt mange medlemmer. I 2005 var det 27 medlemmer, i 2006 hadde antallet økt til 30 medlemmer. Så gikk antallet medlemmer ned. I 2007 hadde nettverket 20 medlemmer, og i 2008 hadde medlemstallet sunket til 16. Som det fremgår av årsmeldingene, var ikke alle medlemmene like aktive. Det var få som møtte opp på medlemsmøtene, og enkelte medlemsmøter ble avlyst på grunn av for få påmeldte. På årsmøtet i 2008 diskuterte de fremmøtte om det kanskje kunne være lurt å legge Dordi på is en periode. Valgkomiteen i forkant av årsmøtet hadde ikke fungert. Styret måtte ta over, men klarte ikke å finne nok kandidater til styreverv. Det ble likevel besluttet å drive videre da ei av de fremmøtte kvinnene tok på seg både leder- og sekretærvervet, og jeg selv påtok meg vervet som

kasserer. Det ble imidlertid besluttet et lavere aktivitetsnivå. Fokuset blant de gjenværende medlemmene lå på: *Hva gikk galt? Hva kan vi gjøre for å få opp medlemstallet?* En grunn til det store frafallet har vist seg å være helsemessige årsaker. En annen grunn var fraflytting. En tredje uttalt grunn var tidsklemma; spesielt småbarnsmødre har påpekt hvor lavt de prioriterer seg selv og sine fritidssysler. Det ble også hevdet på et styremøte at enkelte ikke kom på aktivitetene fordi de ble frontet for mye med Dordi. Selv om det alltid var presisert at aktivitetene var åpne for alle kvinner, virker det som om terskelen likevel ble for høy for mange kvinner. Utseendet på oppslagene ble endret slik at Dordi sto med lita skrift som arrangør, men uten at det resulterte i flere deltakere på møtene. Den månedlige møtedagen ble flyttet fra tirsdag til onsdag, da flere potensielle medlemmer var veldig opptatt tirsdager. Vi vet også at medflyttere ofte har mannen ute på øvelse eller i utlandet, noe som gjør det vanskelig å være med i det lokale foreningslivet. Noen har uttalt at de kvier seg for å bli med fordi de er redde for å bli valgt inn i styrer med mye arbeidsbelastning i en ellers travel hverdag. Det er også fort gjort rett og slett å glemme møtene dersom man ikke noterer ned tid og sted for møtet, har andre informanter påpekt. På styremøter og medlemsmøter ble det diskutert at Dordi kunne samarbeide med andre lag/foreninger i Bardu og på tvers av kommunegrensene, uten at det ble gjort noe konkret i den forbindelse. Dordi hadde også en litt kreativ rekrutteringsstrategi i forbindelse med korte kurs: ikke-medlemmer kunne velge om de ville betale 200 kroner for kurset, eller heller betale medlemskontingent. Noen valgte å betale kontingent, men kom aldri på de vanlige medlemsmøtene. Det ble satt i gang en vervekampanje: nye medlemmer skulle oppgi hvem som hadde vervet dem, og den som klarte å verve flest medlemmer på et år skulle premieres. Men det var ingen som vervet noen det siste året Dordi eksisterte. På rekrutteringsmøtet i bowlinghallen om høsten skulle vinneren av bowlingen få et års medlemskap i Dordi. Ingen av de nevnte rekrutteringsstrategiene ga nevneverdige resultater, og på årsmøtet 26.2.2009 ble Dordi vedtatt nedlagt, og de resterende midlene på cirka 4000 kroner ble overført til Helselaget i Bardu.

Rudie (1984) argumenterer for at de samhandlingsfelt personen deltar i til samme tid setter organisatoriske begrensninger for personen. Eksempelvis vil krav til tidsbruk i hjemmet og på jobben sette begrensninger på hvor mye tid som kan investeres i frivillige organisasjoner. Rudie (1984) påpeker videre at det i ulike samfunn vil være ulike regler for hvordan slike prioriteringer bør foretas, og det vil også være forskjeller mellom kjønnene. I denne studien

har det vist seg at kvinnene i Dordi har nedprioritert medlemsmøter og egen fritid, noe Berit forklarer på følgende måte:

”Ja, for de er så aktive ellers, og mange har jo barn som også er fryktelig aktive, så da blir de aktive innenfor de miljøene; ski, handball og fotball og alt mulig. Så blir det liksom til at barna blir prioritert, og så blir mor nedprioritert [ler]. I mange hjem er det nok slik.”

Jeg tror dette poenget kan være en del av svaret på vedlikeholdsproblemene i Dordi. Arbeidsgruppa til kvinnenettverket hadde bestått av godt voksne damer i besteforeldregenerasjonen, eller som de beskrev seg selv: *”Fem damer omtrent på gravens rand”*(Nye Troms 29.1.2005). Det hadde vært et poeng på stiftelsesmøtet å få inn yngre kvinner i styret. De senere styrene har bestått av cirka halvparten kvinner i besteforeldregenerasjonen, og halvparten småbarnsmødre. De yngre kvinnene har innehatt vervene som leder, nestleder og sekretær, som må sies å være de sentrale vervene. Når vi så ser at småbarnsmødrene nedprioriterer egen fritid, kan det kanskje sies å ha vært ei uklok fordeling innad i styret. I løpet av de første to årene forsvant dessuten tre av de fem engasjerte kvinnene fra arbeidsgruppa ut av Dordi av ulike årsaker. Dette betød at noen av ildsjelene som var med på å starte opp kvinnenettverket ikke lenger var med på å drive det videre, og heller ikke møtte opp på medlemsmøtene, noe jeg også tror kan ha hatt negativ innvirkning på vedlikeholdet av Dordi.

Som jeg har vært inne på, er det flere grunner til at kvinnene har sviktet Dordi. Mange kvinner kvier seg for å møte opp alene på ulike arrangementer, og finner det lettere å delta sammen med andre. Som Eli er inne på, er det ikke sikkert at det er så mye som skal til for å få med seg flere kvinner på aktivitetene:

”Tilbake til det der med engasjement og medlemsverving både i Dordi og i [andre kvinneforeninger]; jeg tror vi er litt for dårlig til å selge oss. Og så har vi det så travelt når vi skal på møter, så jeg glemmer å ringe og spørre om du skal være med for jeg har det så travelt. Og når jeg kjører så tenker jeg at ”oi, i dag kunne du ha vært med!” og da er det for sent. Så det kan være at det bare er en liten telefon som skal til for å få med noen. Men vi har ikke tid til det. Vi har det så travelt når vi fyker ut døra.”

”Styrken i de svake bånd” ligger ifølge Granovetter nettopp i at bekjente kan fungere som kontaktledd til andre miljøer (Bø 1993). Eksempelet ovenfor viser at styrken i de svake bånd ikke har vært særlig vellykket i rekrutteringssammenheng for Dordis del, blant annet på grunn av tidsmangel. De svake båndene har ikke resultert i flere medlemmer for Dordi, selv om informantene har fortalt at de har forsøkt å verve medlemmer både i egen bekjentskapskrets

og på jobben. Funnene i denne studien viser at heller ikke kontakten mellom de ulike kvinneforeningene og kvinnenettverkene i regionen kan sies å ha dratt veksler på styrken i de svake båndene. Tidsklemma er blitt et sentralt trekk ved dagens samfunn, og det kan synes som om den i dette tilfellet har vært med på å redusere styrken i de svake bånd i betydelig grad. Som Karlsen (2004) påpeker, er det viktig å ha en koordinator mellom kvinnenettverkene for å få utbytte av synergieffekten mellom nettverkene, noe funnene i denne studien også kan tyde på.

5.3 Ovedia – et næringsrettet kvinnenettverk

Jeg vil nå gå over til å beskrive Ovedia – kvinnenettverket i Sørreisa, og vise hvordan dette nettverket på mange områder skiller seg fra Dordi. Som vi skal se, har Ovedia valgt et mer spesifikt næringsrettet fokus enn Dordi, noe som innebærer at dette nettverket ikke har ønsket å favne i bredden. Det at jeg kan trekke paralleller mellom to ganske ulike kvinnenettverk mener jeg vil være velegnet for å få frem og understreke analytiske poeng om hvordan kvinnenettverk kan konstrueres og vedlikeholdes.

Ovedia – Kvinnenettverket i Sørreisa ble stiftet i 2001. Utgangspunktet var en invitasjon til en ”Kvinner viser vei”-konferanse i Stavanger. Noen av de kvinnelige næringsdrivende i Sørreisa reiste på konferansen, med målsetting om å komme hjem og lage en lokal kvinnekongress, der de kunne dele sine erfaringer og opplevelser. Målgruppa til Ovedia er kvinnelige etablerere, kvinner på leder- og mellomledernivå i offentlig og privat sektor, og andre kvinnelige ressurspersoner. Konferansen ble avholdt i 2002, med ca 120 deltakere. Ovedia arbeider med å styrke etablering av kvinnelige arbeidsplasser og rekruttering av kvinner til leder- og mellomlederposisjoner. Formålet til Ovedia er å være en arena der kvinner kan utvikle seg gjennom opplæring, kurs og seminarer. *”Enhver kvinne skal ha mulighet til å øke sin kompetanse ut fra eget ståsted”*, heter det i vedtektene. Ovedia hadde 22 medlemmer i 2007, i 2008 var antallet 18 medlemmer. Medlemstall fra øvrige år er ukjent. Det er god spredning i alder på medlemmene, den yngste er under 30 år, og den eldste er over 60 år. Det er ingen medflyttere med i Ovedia. En av mine informanter, som i sin tid var med på å starte opp nettverket, beskriver medlemmene i Ovedia på følgende måte:

”Det er et nettverk med mange sterke kvinnfolk, med folk som er vant til å lede [og] med sterke meninger.”

Ovedia er også et gammelt kvinnenavn og helt konkret var det en dame i Sørreisa som drev handel med ull. Det fortelles også en annen historie om ei lita jente som het Ovedia i Sørreisa. Barnet var bare noen få år da hun kom bort fra hjemmet. Hun ble funnet død nesten ett år senere, langt til fjells. En av mine informanter som var med på å starte opp Ovedia sammenlikner dagens kvinnenettverk med disse to og sier: ”*På mange måter kan man kanskje si at dagens Ovedia er ei blanding av disse to - på den ene siden sterk gjennom ledelse og aktive valg for eget liv, på den andre siden liten og sårbar*”. Logoen til Ovedia³⁹ minner litt om Astrid Lindgrens Pippi, og står for at jenter ikke skal være for snille. Ovedia har valgt et navn og en logo som ifølge den samme informanten viser ”*kraft, kvinnelighet og styrke.*”

Ovedia har valgt en litt annen strategi enn Dordi også når det gjelder det organisatoriske. Et lite styre gjør det enkelt å administrere, derfor består det av kun tre medlemmer; leder, sekretær og kasserer. Nåværende leder har sittet i ca fem år, før det var hun sekretær ett år. I motsetning til Dordi hviler ikke alt ansvar for medlemsmøtene på styret. Møtene blir satt opp på forhånd, med navn på de som er ansvarlig for møtet. Kurs av lengre varighet arrangeres ikke i regi av Ovedia. Lederen av Ovedia forklarer hvorfor:

”Kvinnfolkene som er med i Ovedia er så aktive, de har så mange jern i ilden, så det å lage ekstra kurs, og få folk til å gå på kurs som eksempelvis går over fire eller seks kursdager eller kurskvelder, det er kjempevanskelig å få til. Så vi har ikke satset på det.”

Ovedia ønsker seg flere medlemmer, og oppfordrer nåværende medlemmer til å verve nye kvinner. Ovedia avholder rekrutteringsmøte cirka en gang i året. Da tar man kontakt med tidligere medlemmer som ikke har vært aktive på ei stund, for å høre om de kunne være interessert i å bli med igjen. Ellers spør man andre aktuelle kvinner i Sørreisa. På årsmøtet i 2009 ble det bestemt at det medlemmet som har flest deltakelser på nettverksmøtene i løpet av året skal påskjønnnes med dekning av kursavgift til for eksempel "Kvinner i tiden" eller en annen deltakeravgift som medlemmet selv bestemmer. Dersom det er flere som har like mange oppmøter, blir det loddtrekning. All informasjon om temamøtene går via e-mail til medlemmene, og de møtene blir ikke annonsert andre steder. Medlemskontingenten i nettverket er på symbolske 250 kroner året. Bevertning på møtene koster 20 kroner, men er gratis på årsmøtet. Ellers deles utgiftene for aktivitetene med ulike medarrangører, for eksempel kommunen eller næringsforeninga.

---

³⁹ Se vedlegg 2.

I Sørreisa jobber flere av Ovedias medlemmer i kommunen, til tider i høye stillinger, noe som gjør at kommunen er veldig bevisst på Ovedias eksistens og nettverkets potensiale. Mine informanter i Ovedia understreker at det er viktig å være samfunnsengasjert, og derfor er Ovedia høringsinstans i aktuelle saker. Men de er også tydelige på at Ovedia ikke skal drive med partipolitikk. Jeg kommer tilbake til dette med høringsinstans og politisk engasjement i kapittel syv.

Lederen av Ovedia er videre opptatt av at medlemmene skal gi hverandre positive tilbakemeldinger og støtte hverandre dersom noen har det tøft:

”Vi MÅ backe opp hverandre, vi kvinnfolkene!”

I forbindelse med kommunevalget i 2007 var det mye negativ omtale i lokal media om en av Ovedias medlemmer, som også var arbeiderpartiets kvinnelige ordfører kandidat. Ovedia ble så opprørt over at et ei samfunnsengasjert kvinne skulle bli utsatt for slik personhets og så mye usakelig omtale, at de begynte selv å skrive positive leserinnlegg i avisa. I tillegg har en av medlemmene, som hadde det tøft på jobben en periode, fått bruke Ovedia til å snakke ut og lufte problemene. Men også dersom det er positiv omtale i media av noen av medlemmene, mener lederen i Ovedia at det er viktig å ta kontakt eller sende ei oppmuntrende melding til den det gjelder.

Fordi medlemskap i Ovedia forplikter medlemmene til å stille opp og delta, og fordi det ser ut til at Ovedia har hatt en mer stabil medlemsmasse enn Dordi, kan det kanskje hevdes at båndene innad i nettverket har fått karakter av å ha blitt sterke, for å bruke Granovetters (1973) terminologi. Som Foss (2010) redegjør for, ligger sosiale bånd på et kontinuum fra svake til sterke, og varierer gjennom tiden og fra sted til sted. Bø (1993) peker på at nettverk preget av sterke bånd fungerer som buffer mot blant annet mistrivsel, og gir høy grad av trygghet. Som eksempelet ovenfor viser, har de sterke båndene innad i nettverket vært viktige for kvinner som har møtt motstand i lokalsamfunnet og på jobben, og gitt disse kvinnene trygge rammer i en tøff hverdag.

5.3.1 Aktiviteter i regi av Ovedia

Lederen i Ovedia sier at møtene alltid har et bestemt tema og at Ovedia ønsker å ivareta både de medlemmene som er interessert i gründervirksomhet og de som er interessert i å fornye sine kunnskaper om samfunnsspørsmål og bedrifter i egen kommune/region.

En gjennomgang av årsmeldingene jeg har fått tilgang til, fra 2005 til 2009, viser at Ovedia i snitt har arrangert åtte temamøter i året, med varierte tema. I 2005 ble det blant annet avholdt et motivasjonsseminar i samarbeid med Sørreisa næringsforening. Ett av medlemsmøtene hadde ”Kvinner som aktører i det politiske liv” som tema, på et annet møte ledet en av medlemmene en bevisstgjøringsprosess. I 2006 gikk de fleste temamøtene med til planlegging av nettverksaktiviteter og kortseminaret ”Snøhvit og prinsen” som Ovedia arrangerte i samarbeid med Sørreisa kommune i forbindelse med Forskningsdagene. Temaet for seminaret var hvordan man skal få ungdommer til å velge utradisjonelle yrker og bryte med etablerte kjønnsrollemønstre, og samlet nesten fullt Kulturhus. Det ble arrangert temamøter ute i bedrifter, som Furøy Fishingcamp og Velværesenteret. Top Temp og Pro Call presenterte sine bedrifter på et temamøte, på et annet ble det holdt orientering om prosjektet ”Kvinner i politikken”. På disse temamøtene deltok 8-9 kvinner. I 2007 arrangerte Ovedia, i samarbeid med Sentralskolen og Sørreisa kommune, et kortseminar med fokus på ingeniørutdanning i forbindelse med Forskningsdagene. Ellers har det vært temamøter med 8-15 deltakere, med informasjon om Kvinnoavslutning og ”Tøtter til topps”, Kick off-seminar for Kvinnoavslutning, bedriftsbesøk på Sørreisa Gjestestue, busstur til Myrefjell, ”Kvinner i politikken” og sommeravslutning på leirduebanen på Bardufoss og Pizza-kjelleren. I 2008 ble det arrangert et temamøte i samarbeid med Næringsforeninga, med suksessen i Myrefjell som tema. Markedsføring, latteryoga, coaching i forbindelse med jobbsøkerprosesser og tur til Kramvikbrygga har også vært tema for møtene. I 2009 ble det gjennomført bedriftsbesøk på Velværesenteret og importfirmaet Red Fox. Det ble arrangert tur til Ovedia-støtta og tur til Grønnsakprosjektet på Sør-Senja, tapaskurskveld hos lederen av Ovedia og vårrydding i Sørreisa sentrum sammen med næringsforeninga. I 2010 har Lefsekjerringa i Dyrøy⁴⁰ vært tema for et møte.

5.4 Kvinnenettverkens ulike innretning – en styrke for regionen?

Det finnes flere kvinneforeninger i Sørreisa, men som et av medlemmene i Ovedia understreker, er de av det sosiale slaget, og utgjør derfor ingen konkurranse for Ovedia. Som

---

⁴⁰ Lefsekjerringa i Dyrøy har sammen med andre kvinner gått sammen i et kvinnelig nettverk, som visstnok ikke er formelt stiftet ennå, men som hjelper og støtter hverandre.

jeg har redegjort for i dette kapittelet, og som Sigrid understreker, har Ovedia alltid vært bevisst på å holde fokuset på det faglige:

”Og vi var veldig bevisst på hele tiden at vi skulle ikke bli ei sånn kvinneforening, dette var et næringsprosjekt, men med kvinnefokus. Det var veldig klart.(...) Så, ja, vi har vel aldri utelukket noen fra nettverket, men vi har vært ganske bestemt på hvem som var målgruppa vår, og kanskje er det en av grunnene som har gjort at det har overlevd. Men så har vi jo også oppfordret folk til å være med, og folk som, altså kvinnfolk som har lyst, de får jo være med i nettverket. Men samtidig så har vi holdt en ganske strak kurs på hva vi ville, og at det kanskje utelukker de som har mer lyst til å gå på håndverksaktiviteter og liksom gjøre sosiale ting. De fikk på en måte ikke det de ønsket hos oss.”

Dordi, derimot, har ikke vært så tydelig på formål og målgruppe, selv om arbeidsgruppas plan var klart faglig. Det skulle være et nettverk for alle, og det skulle bli det som medlemmene gjorde det til. Medlemskap har ikke forpliktet på samme måte som i Ovedia. Et av medlemmene i Dordi sier følgende:

”Det er greit å ha Dordi, det er liksom noe helt utenfor alt annet. Du behøver ikke å være så veldig interessert i noe som helst for å være med der, og så holder de kurs, alt mulig fra bilkurs til skikurs til lefsebaking. Man klarer å finne noe man kan være med på.”

Som sitatet ovenfor viser, har kvinnene i Dordi kunnet delta på aktiviteter når det har passet dem. Kvinnene har periodevis vært mer aktive i nettverket. Ljunggren og Magnussen (1999) viser til at andre kvinnenettverk som er åpne for alle har dannet undergrupper for særinteresser. Dette kan være en god måte å organisere seg på, men det krever mye av kvinnene i nettverket. Nettopp for ikke å brenne ut noen få ildsjeler, har Ovedias medlemmer mye ansvar i forbindelse med temamøtene. Som vi har sett i dette kapittelet, har det ikke vært tilfellet i Dordi. Selv om de to kvinnenettverkene har likt antall medlemmer, er det veldig ulikt aktivitetsnivå på medlemmene. Det kan virke som om ildsjelene i Dordi har blitt utbrent på grunn av den store arbeidsmengden som har hvilt på styret, noe som også kan ha vært en medvirkende faktor til vedlikeholdsproblemene i Dordi. Som Borch og Vestrum (2010:91) uttrykker det: *”Faren for å bli utbrent er definitivt til stede hos mange av dem som står på år etter år.”*

Karlsen (2004) påpeker at kvinnenettverkene som er etablert i regionen har forskjellig innretning. Disse ulikhetene er, som hun sier, en verdi i seg selv og er med på å berike de andre nettverkene i regionen. Hun ser viktigheten av at kvinnenettverkene kan samarbeide på tvers av kommunegrensene. Dette har også Dordi og Ovedia har sett viktigheten av, og

Ovedia har ved et par anledninger invitert de andre kvinnenettverkene i regionen med på felles aktiviteter. I 2005 inviterte Ovedia Dordi, Kvinnenettverket i Målselv (KiM), Senja og Lenvik til treff i Sørreisa. Dordi og KiM sendte representanter til *”et konstruktivt og nettverksskapende møte”* (Årsmelding Ovedia 2005), mens Senja og Lenvik uteble. I 2007 inviterte Ovedia igjen med seg kvinnenettverkene i Bardu, Målselv, Senja og Lenvik på tur til Myrefjell og fjellandsbyen som var under utbygging, men kun medlemmer av Ovedia, 15 stykker, deltok på arrangementet. Kvinnenettverket i Målselv henvendte seg til Dordi i 2007 med et ønske om et felles møte om kommunenes kriseberedskap ved selvmord, men det møtet ble aldri realisert. Kvinnenettverkene i regionen står helt uten noen felles moderorganisasjon eller koordinator, og det viser seg at det ikke er helt enkelt å få til samarbeid over kommunegrensene på frivillig basis. Selv om interessen for det er til stede, og kvinnene ser viktigheten av samarbeid, har det blitt gjennomført få felles aktiviteter for kvinnenettverkene i regionen. Dette har ikke vært tema for mine samtaler med informantene, men det kan tenkes at det ligger rent praktiske grunner bak. For det første er det ressurskrevende å skulle arrangere aktiviteter på frivillig basis på tvers av nettverkene. For det andre kan det være at fordi regionen er såpass stor blir det for lang reisevei for deltakerne til å delta på et kveldsmøte. Vi har tidligere i dette kapittelet sett hvor lav oppslutning det kan være på aktiviteter i regi av eget kvinnenettverk. Også det kan være en grunn til at samarbeid over kommunegrensene blir vanskelig; det er rett og slett ikke mange nok aktive medlemmer i nettverkene til å forsvare en så stor arbeidsinnsats som et felles arrangement vil kreve.

5.5 Oppsummering: Bredt og inkluderende versus næringsrettet

Som vi har sett i dette kapittelet, har begge kvinnenettverkene gjennomført et variert og mangfoldig aktivitetsprogram. Ovedias aktiviteter kan kanskje sies å være litt mer spisset mot næringsaktivitet, men også dette kvinnenettverket har gjennomført et noe bredere spekter av aktiviteter, og med flere ”sosiale” innslag, enn jeg hadde forventet på forhånd. Både i Ovedia og Dordi har det variert hvor mange som har deltatt på de ulike aktivitetene. Ut fra en forståelse av kjønn som prosess (Berg 2002) er det naturlig at kvinnene har ulike interesser og deltar i ulik grad på de forskjellige aktivitetene. Rudie (1984) argumenterer nettopp for at prioritering mellom familie, jobb og fritidsaktiviteter som frivillige organisasjoner, er et verdivalg, og sier noe om rangeringen av ulike samhandlingsfelter.

Karlsen (2004) fremhever at Dordi ble startet opp av engasjerte og motiverte kvinner, så hvorfor har Ovedia lyktes så mye bedre med sin strategi enn Dordi? Funnene i denne studien tyder på at det er flere grunner til dette. Først og fremst må det faktum at Ovedia har hatt tydeligere fokus og målgruppe enn Dordi nevnes. Holter (1982) peker på likhet mellom medlemmene som et viktig moment i flere typer fellesskap. Dordis ønske om å favne alle kvinner har vist seg vanskelig å realisere. Som dette kapittelet har vist, startet Dordi ut med et ønske om å være et faglig nettverk som skulle favne om alle kvinner som ønsket medlemskap. Ulikhet i bakgrunn og yrke skulle være en styrke, men det kan i dette tilfellet se ut som om det ble en svakhet. Det kan videre virke som om det har vært en dreining fra fokus på det faglige til et fokus på det sosiale innad i Dordi, og det har vist seg å være vanskelig å få til begge deler samtidig i ett og samme nettverk, og samtidig beholde medlemsmassen. De som ønsket det faglige syntes Dordi ble for lite faglig, og de som ønsket det sosiale syntes Dordi ble for lite sosialt.

En annen vesentlig forskjell mellom Ovedia og Dordi er at Ovedia ble initiert nedenfra av kvinnene selv, mens Dordi ble initiert ovenfra, som del av et prosjekt med å opprette kvinnenettverk i regionen. Dette kan medføre at kvinnene i Ovedia føler et sterkere eierskap til sitt kvinnenettverk enn kvinnene i Dordi har gjort, noe som igjen fører til at kvinnene i Ovedia er villige til å bruke mer av sin fritid på nettverket. Eierskapet kan ha blitt ytterligere styrket gjennom medlemmenes ansvar for å arrangere temamøtene i Ovedia. Noe vi også har sett i Ovedia er viktigheten av ”sterkere bånd” og oppbakking innad i nettverket, noe som Bø (1993) sier er avgjørende for å føle trygghet innad i nettverk.

En tredje vesentlig forskjell er at Ovedia har engasjert seg sterkt i lokalsamfunnet, og har vært mer synlig i lokalmiljøet enn Dordi har vært. Flere av Ovedias åpne arrangementer har vært åpne også for menn, mens Dordi har vært mer restriktive mot mannlig deltakelse på sine arrangementer. Lefsekurset er det eneste arrangementet hvor Dordi også inviterte med partnerne til deltakerne.

En fjerde forskjell som er verd å nevne er intensjonen i både Dordi og Ovedia om at ledervervet skulle rulleres mellom medlemmene, og ha en kompetansehevende funksjon for kvinnene. Dette har blitt praktisert i Dordi. I Ovedia har lederen innehatt ledervervet i ca fem år, noe som har gitt god kontinuitet i nettverket, men som også gjør at færre kvinner har fått prøve seg som leder. Også alder og livssituasjon ser ut til å ha betydning for hvor aktivt styret i nettverkene har vært. I Ovedia har lederen vært ei godt voksen kvinne, mens i Dordi har

småbarnsmødre i stor grad innehatt de tunge styrevervene, noe som kan ha hatt uheldige konsekvenser for nettverket i sin helhet, tidsklemma tatt i betraktning.

I kapittel tre henviste jeg til Holter (1982) som argumenterte for at identitetsbekreftende kvinneforeninger var på tilbakegang i forhold til markeds- eller interesseorienterte fellesskap. Funnene i denne studien viser noe av den samme tendensen; et næringsrettet kvinnenettverk som Ovedia har hatt bedre betingelser for vedlikehold enn Dordi, som startet ut med et faglig fokus, men som etter hvert dreide over til å bli en mer sosial arena. Informantene i Ovedia har oppgitt at deres sosiale behov blir tilfredsstilt gjennom samvær med venninner og på andre arenaer enn Ovedia. Førde (2004) viser i sin studie at unge kvinner prioriterer arbeid i faglagene på bekostning av deltakelse i Norges Bygdekvinnelag. Også i denne studien virker det som om målrettede arenaer synes å være prioritert av kvinner i en ellers travel hverdag, noe som igjen fører til rekrutteringsproblemer for et mer ”diffust” kvinnenettverk som Dordi.

I dette kapittelet har vi sett på hvordan kvinnenettverk konstrueres som kvinnefellesskap, og på betingelser for vedlikehold av nettverkene. Vi har sett hvor viktig det er for oppstarten og driften av nettverkene at ildsjelene ikke brenner ut eller forsvinner ut av nettverkene. Vi har også sett at tidsklemma synes å ha hatt innvirkning på de svake båndes styrke; i denne studien muligheten for å drive rekruttering av medlemmer og samarbeid mellom nettverkene. Jeg har forsøkt å vise at vedlikehold av kvinnenettverk er sammensatt og komplisert, og at kvinnenettverkene ikke nødvendigvis driver seg selv etter at de er startet opp. Dette påpeker også Karlsen (2004) i rapporten om ”Kvinnenettverket i Midt-Troms”, der hun viser til at en koordinator mellom kvinnenettverkene gjør at kvinnene føler seg mer verdsatt og betydningsfulle, noe som stimulerer til flere aktiviteter og mer samarbeid.

Kapittel 6: Kvinnenettverk som komplekse sosiale fellesskap

Holter (1982) argumenterer for at ved analyse av fellesskap er man bedre tjent med å ta utgangspunkt i relasjoner og sosiale enheter enn individer. Dette er relevant når jeg i dette kapitlet skal jeg ta for meg problemstillingens andre underpunkt: *Hvilken betydning har kvinnenettverk for medlemmene?* I det ligger å undersøke hva medlemmene får ut av kvinnenettverkene med tanke på både faglig kompetanseheving og sosialt fellesskap. Jeg skal så se på hvilke erfaringer og statuser som gjøres relevante i kvinnenettverkene. Jeg er videre interessert i hvordan kvinnene drar med seg erfaringer og kunnskap fra kvinnenettverkene inn i andre samhandlingsfelt, og vice versa, og om det eventuelt kan bidra til å utvide kvinnenenes statusrepertoar og handlingsrom i og utenfor bygda.

6.1 Nettverkens betydning for medlemmene

Vi har tidligere i denne studien sett at Ovedia har en tydeligere næringsprofil enn Dordi. I vedtektene fokuseres det på individet; på den enkelte kvinne, og hennes muligheter for utvikling og kompetanseheving. I Dordis vedtekter finner vi igjen tanken om kompetanseheving for den enkelte kvinne, men her fremheves også kvinner som gruppe i Bardu og fellesskapet i bygda. Vi skal nå se på hvordan kvinnene selv vurderer betydningen medlemskapet i kvinnenettverkene har hatt for dem.

6.1.1 Faglig kompetanseheving

Mine informanter i Ovedia har gitt klart uttrykk for at nettverket ikke bare er en sosial møtearena, og at det primære er temaene som tas opp. Lederen av Ovedia uttrykker det slik:

”Så det er ikke noen slik kvinneforening, eller slik at det er bare kos, vi har ordentlige aktiviteter. (...) Det viktige for meg er hele tiden å lære noe nytt. Det bør være det viktigste i et kvinnenettverk. At man bruker medlemmene [og deres kunnskaper].”

Vi ser at lederen av Ovedia understreker viktigheten av ny lærdom. Selv startet hun som sekretær i Ovedia. Deretter ble hun leder av nettverket, noe hun sier har vært veldig utviklende for henne som person. Intensjonen var at styret både i Ovedia og i Dordi skulle

være en utdanningsarena for å utvikle mot lederskap i trygge omgivelser. En tidligere leder i Dordi uttrykker det slik:

”Jeg synes det har vært kjempekoselig å gå på møtene, og jeg synes det har vært flotte medlemmer. Jeg har koset meg på møtene. Det var ikke alltid like moro å være leder på møtene når det kom så mye folk (ler). Men jeg lærte jo mye det året også.”

En annen tidligere leder av Dordi understreker den nye erfaringen det å sitte i et rent kvinnestyre utgjorde for henne. Nilsen og Nygård (1992) redegjør for at studier viser til at kvinner og menn har grunnleggende forskjellige lederstiler. Menn har tradisjonelt bygget hierarkiske organisasjoner, mens kvinner har dannet nettverksorganisasjoner med flat ledelse, sier de videre. *”Den mest ønskerdige posisjonen for en mann, nemlig toppen av trekanten, er den minst ønskerdige for en kvinne fordi den ligger i utkanten av fellesskapet”* (Nilsen og Nygård 1992:25). De sier videre at moderne lederprinsipper henter idéer fra et kvinnelig tenkesett, noe som viser at det er verdifullt for kvinner å lære seg lederskap i de trygge omgivelser som kvinnenettverkene er, for så å overføre den kunnskapen til andre arenaer i samfunnet, der kvinnelig lederstil også vil bli verdsatt.

I både Ovedia og Dordi har det vært fokusert på taleteknikk, og det å tørre å ta ordet i større forsamlinger. Dette er kunnskap som flere informanter sier kan komme til nytte også på andre arenaer. I Dordi var det i begynnelsen ”åpen talerstol” innledningsvis på medlemsmøtene. I Ovedia har flere temamøter vært holdt ute på ulike kvinnebedrifter, noe Sigrid sier har hatt en dobbeltfunksjon: medlemmene har fått et innblikk i hva som skjer på stedet, mens bedriftseierne har fått prøve seg i formidlerrollen. I både Dordi og Ovedia har også andre medlemmer fått trent på formidlerrollen på medlemsmøtene, og fortalt om arbeidsplassen eller et tema som interesserer dem. I Dordi har et av medlemmene vært kursholder for kurs i lefsebaking, et annet medlem har vært kursholder for kurset i taleteknikk. Disse eksemplene viser at kvinnene ikke bare er passive mottakere av kunnskap i nettverkene, men også selv opptrer som formidlere av egen kunnskap til andre.

Informantene i Ovedia har understreket støttefunksjonen nettverket skal ha for medlemmene, både hva angår nyetablering av bedrifter, men også på andre områder. Vi har tidligere i denne studien sett at Nilsen og Nygård (1992) og Dominelli (2006) har understreket at nettverksbegrepet bygger på tanken om den gjensidige nytten medlemmene i et nettverk kan ha av hverandre. Sigrid uttrykker det slik:

”Og jeg tror vi har støttet hverandre. Vi hadde et medlem som kom i en ganske konfliktfylt arbeidssituasjon, som leder. Ho fikk full støtte og fikk bruke nettverket til å lufte og diskutere og.”

Dominelli (2006) sier også at for kvinner er nettverk, uformelle eller formelle, avgjørende for at kvinner skal komme i kontakt med og støtte hverandre, og at nettverk er viktig for å redusere usikkerhet. En annen informant, som også er medlem i Bygdekvinnelaget, ser nytten av å være med i flere foreninger for å selv få impulser fra flere ulike kvinnearenaer, og samtidig være en slags brobygger mellom disse arenaene. Hun nevner spesifikt at hun har fått masse selvtillit etter hun ble aktivt med i Bygdekvinnelaget, noe som kommer godt med på andre arenaer også.

Flere informanter fra Dordi fremhever kurset i styrearbeid i 2005 som spesielt lærerikt og interessant. Kurset har på kort sikt ikke ført til flere kvinner inn i lokale styrer, men blant deltakerne var det kvinner som tidligere hadde sidd i styrer, og kvinner som satt i styrer mens de tok kurset. Kunnskapen kvinnene ervervet på kurset har tilført kvinnene en bedre forståelse av hva styrearbeid innebærer, sier de selv. Mona ser også nytten av å forstå hvordan ulike styrer, og ledelsen på arbeidsplassen, tenker. En rekke informanter understreker at datakursene i Power Point, Front Page og Web Design har vært særdeles nyttig for dem. Ikke bare har de økt sine egne datakunnskaper, men som Trine og Hanne redegjør for, er Power Point noe de har fått bruk for på jobb. Trine har til og med lært det videre til kolleger på arbeidsplassen.

Trine sier videre at blant de nye tingene hun har vært med på i Dordi er å bowle. Andre kursinformantene hevder har hatt stor nytteverdi for dem på ulike områder, kanskje helst fritidsrelatert, er vinkurset, lefsekurset, bilkurset, og kursene i skismøring og skiteknikk.

6.1.2 Sosialt fellesskap

De aller fleste informantene fra Dordi sier at nettverket har bidratt til å utvide deres sosiale nettverk til å inkludere kvinner de ikke ville ha truffet på andre arenaer de ferdes på. Trine uttrykker hvordan Dordi har vært viktig for henne som en arena hvor hun kan møte unge mennesker, noe hun omtaler som *”forfriskende når man selv begynner å bli gammel.”* Selv om det bare unntaksvis har blitt utviklet nære vennskapsbånd på bakgrunn av medlemskap i Dordi, ser informantene nytten av å ha utvidet sin bekjentskapskrets. Flere tilflyttere har understreket verdien av å kunne slå av en prat på butikken med andre medlemmer i Dordi. Det gir dem sterkere tilknytning til stedet. Som Mona uttrykker det:

”Jeg har i alle fall blitt kjent med flere folk som jeg kanskje ikke hadde blitt kjent med ellers. (...) Folk som har bodd i Bardu lenge, men som man ikke har kjent.(...) Man får jo et større sosialt nettverk, da.”

I kapittel tre sa jeg at medlemmer i en frivillig organisasjon kan utvikle en egen identitet som speiler deres medlemskap i denne spesifikke organisasjonen. Et godt sosialt fellesskap fører gjerne til et ønske om å kunne identifisere seg med dette fellesskapet. Mitt inntrykk er at i Dordi har denne felles identiteten, og også styrken på de sosiale båndene, vært sterkere innad i styret enn blant medlemmene generelt. Det ble hvert år gjennomført 8-10 styremøter. Styremøtene ble gjennomført på et møterom på Kommunehuset, på Veksthuset eller hjemme hos et styremedlem, og sakslista ble spesielt ofte avbrutt av snakk om barn og barnebarn. De yngste styremedlemmene var i etableringsfasen med familie, mens de eldste styremedlemmene var i bestemorfasen av livet. Styret gikk dessuten på barselbesøk til nåværende og tidligere styremedlemmer som hadde fått familieførøkelse. At styremøtene har vært en viktig møtearena for kvinnene, kommer til uttrykk i uviljen mot å skulle legge ned nettverket, selv om oppmøtet på medlemsmøtene er dårlig. Kvinnene i styret har også spesifikt uttrykt et ønske om å fortsette å møtes selv om Dordi ble lagt ned.

Jeg har forsøkt å vise at medlemskap i et kvinnenettverk som Dordi har bidratt til at det har blitt bygget relasjoner som gjøres relevante også på andre arenaer. Dette skal vi se nærmere på senere i kapittelet. Dordi har i noen grad bidratt til at det har blitt knyttet nære vennskapsbånd, men i langt større grad bidratt til at bekjentskapskretsen har blitt utvidet. Pietilä (2009) gjør liknende funn i sin studie av en kvinneforening i Andalusia. Sagt med Granovetters terminologi; Dordi har i liten grad ført til dannelsen av mange sterke bånd, men i stor grad bidratt til dannelsen av svake bånd. Som Foss (2010) påpeker, er relasjoner dynamiske og kontekstuelle i sin natur, og sosiale bånd ligger på et kontinuum fra svake til sterke. Det er stor sannsynlighet for at flere av bekjentskapene ville ha utviklet seg til vennskap dersom kvinnene hadde fortsatt å treffes i Dordi over lengre tid.

6.2 Utvidede statusrepertoarer og nye handlingsrom?

Med referanse til gjennomgangen ovenfor, vil jeg nå gå over til å diskutere hvilke erfaringer og statuser som gjøres relevant i nettverkene. Jeg er videre interessert i hvordan kvinnene drar med seg erfaringer og kunnskap fra kvinnenettverkene inn i andre samhandlingsfelt, og vice

versa, og avslutningsvis om det eventuelt kan bidra til å utvide kvinnes handlingsrom i og utenfor bygda.

6.2.1 Erfaringer og statuser

Statusen som samfunnsentreprenør og ildsjel er en status jeg forventet å finne både i Dordi og Ovedia, men som i stor grad var fraværende i Dordi. Etter at flere av de engasjerte kvinnene fra arbeidsgruppa som var med på å starte opp Dordi sluttet, har dette nettverket manglet dedikerte ildsjeler. I Ovedia mener jeg å se at den nåværende lederen i stor grad er en ildsjel i nettverket.

Medlemsmøtene i Dordi har inneholdt en sosial del i tillegg til temaet som tas opp. Her har det vært enkel servering og rom for samtaler medlemmene imellom. Ofte har disse uformelle samtaler blitt brukt til å bli bedre kjent med andre medlemmer. Statusene som medlem og bekjent har blitt gjort relevant. Alle informantene fra Dordi sier at de har truffet mennesker i Dordi som de ikke ville ha truffet på andre arenaer de frekventerer, og at de dermed har utvidet sin bekjentskapskrets gjennom sitt medlemskap i nettverket. Andre ganger brukes de uformelle samtaler til å snakke med ei venninne som er blitt med på møtet, og da aktiveres andre statuser, som eksempelvis medlem, kollega og venninne, i samhandlingen. Da Dordi var nyoppstartet, dreide dessuten mye av de uformelle samtaler rundt bordet seg om idéer til aktiviteter som kunne gjennomføres i regi av nettverket, og hva nettverket skulle være. Senere dreide disse uformelle samtaler seg også i stor grad om hvilke tiltak som kunne iverksettes for å sikre videre drift av Dordi.

På Dordis styremøter er det først og fremst statusen som styremedlem, leder, nestleder, kasserer og sekretær som har vært gjort relevant. Det primære på disse møtene har vært å evaluere, planlegge og forberede Dordis aktiviteter. Men disse styremøtene har også hatt sosiale komponenter i seg, og som jeg viste innledningsvis i dette kapittelet, er det i stor grad statusene som mamma og bestemor som har blitt gjort relevant i den uformelle pratet rundt bordet. Ofte dreide utenomsnakk på både styremøtene og medlemsmøtene i Dordi seg om barn og barnebarn, og det var tydelig et tema som opptok kvinnene. Småbarnsmødre i fødselspermisjon, meg selv inkludert, tok ofte med egne spedbarn på styremøter og medlemsmøter, noe de andre kvinnene i nettverket satt stor pris på.

Andre statuser som gjøres relevant er statuser knyttet til kvinnes studier og yrkesaktive liv. Spesielt når styremøtene i Dordi ble holdt på møterommet til Telenor på Veksthuset, ble

statusen som ansatt i Telenor synlig hos et styremedlem. Arbeidslivet er en stor del av menneskers hverdagsliv, og det har også vært tema for uformelle samtaler mellom medlemmene. I tillegg har medlemmers yrkesstatus blitt gjort relevant i nettverket, eksempelvis når lederen av Ovedia, som til daglig jobber som konsulent på Forsvarets Studiesenter i Målselv, har informert nettverket om studietilbudet på studiesenteret. I Ovedia virker det som om statusen som næringsdrivende eller leder har stått sterkt. Naturlig nok har min status som student blitt tydelig i nettverkene, men også andre kvinner i Dordi har vært deltidsstudenter de senere årene. Spesielt er det flere i bygda, deriblant medlemmer i Dordi, som har gjennomført studiet Natur- og kunnskapsturisme i regi av Høgskolen i Hedmark, et tema som det også har blitt snakket om i de uformelle samtalene på medlemsmøtene. Studiet er blant annet beregnet på dem som ønsker å etablere nye næringsvirksomheter knyttet opp mot natur- og kulturturisme (www.hihm.no). Statusen som formidler av kunnskap, som vi så på innledningsvis i dette kapittelet, har vært sentral på medlemsmøtene i begge nettverkene. Også stater tett forbundet med stedet har blitt gjort relevant i Dordi. Eksempler på dette er bardudøl kontra tilflytter, medflytter og forsvarsansatt. Noen medflyttere som engasjerer seg sterkt i lokalmiljøet får en slags mellomstatus mellom å være lokal og medflytter, og er litt av begge deler. Andre eksempler på stater forbundet med stedet, er statusen som bygdebykvinne kontra landbrukskvinne. Noen ganger har også fritidsrelaterte stater blitt gjort relevante, eksempelvis når praten har dreid seg om medlemskap i andre frivillige organisasjoner på stedet.

Holtedahl (1986) viser i sin studie hvordan befolkningen i Veggefjord, spesielt kvinnene, i stor grad opptrer som hele personer. Hun gir en skjematisk og forenklet fremstilling av seks typer sosiale personer som hun mener at den sosiale organisasjonen i Veggefjord i stor grad preges av. Som vi har sett i dette underkapittelet vil det være vanskelig, for ikke å si umulig, å gi et tilsvarende skjematisk bilde av de sosiale personene i Dordi og Ovedia. Kvinnenes sosiale personer bærer preg av å være sammensatte personer, til tross for at de bor på bygda. Bygdene i denne studien kan imidlertid ikke sies å ha vært isolert i samme grad som Veggefjord var på den tiden Holtedahl gjennomførte sin studie der. Mange har kommet flyttende til både Bardu og Sørreisa, og mange har kommet tilbake etter å ha "vært ute i verden". Forsvaret med sin aktivitet i området fører til en gjennomstrømning av personell i området. Impulser utenfra har i stor grad gjort seg gjeldende i bygdene i denne studien, som

på mange måter har beveget seg bort fra det tradisjonelle, rurale samfunnet i retning av et mer moderne, urbant samfunn.

6.2.2 Gjensidig påvirkning mellom samhandlingsfelt

Selv om jeg i denne studien ikke har vært ute etter å kartlegge og definere ulike samhandlingsfelt, mener jeg å ha identifisert noen samhandlingsfelt som har vært relevante i nettverkene: foreningsliv, politisk felt, bedrift/næring, familieliv, yrkesliv og forsvarsfellesskap. Førde (2004) viser hvordan landbrukskvinner i Nord-Norge og Provence drar med seg erfaringer og kunnskap mellom ulike samhandlingsfelt. I denne studien har jeg forsøkt å se samhandlingsfeltene i sammenheng for å kartlegge hvordan kvinnene drar med seg erfaringer og kunnskap fra et felt til et annet. Eksempelvis har begge mine informanter fra Ovedia vært meget samfunnsengasjert og dermed dratt med seg kunnskaper mellom flere samhandlingsfelt, mens i Dordi har nivået på samfunnsengasjement vært mindre. Sigrid i Ovedia argumenterer for at kunnskapen som kvinnene erverver seg på aktiviteter i regi av nettverket kan komme til nytte i andre frivillige organisasjoner på stedet, for eksempel kan det bli lettere for kvinner som har utført styrefunksjoner i kvinnenettverket å gå inn i styrer i andre frivillige organisasjoner.

Førde (2004) viser videre hvordan landbrukskvinner i Nord-Norge og Provence delvis selvvalgt har definert seg ut av det politiske feltet. Spesielt kvinnene i Provence opplever det politiske feltet som et skittent maktspill, og ønsker ikke å bli identifisert med det. Også kvinnene i Dordi og Ovedia nekter for at de engasjerer seg politisk. Ved å være fristilt fra det politiske feltet står kvinnenettverkene, i likhet med kvinnene i Førdes studie, friere til selv å definere sine handlingsfelt. På den annen side er kvinnene på denne måten med på å opprettholde skillet mellom kvinneaktiviteter og politikk, sier Førde (2004). Det viser seg at samfunnsengasjementet, spesielt i Ovedia, likevel tenderer til å strekke seg inn på det politiske feltet, blant annet gjennom funksjonen som høringsorgan i kommunen. I Sørreisa mener jeg å kunne se en tydelig kobling mellom Ovedia, Sørreisa kommune og Næringsforeninga. Også kvinnene fra Provence i Førdes studie arbeider politisk, men uten å delta på arenaer som defineres som politiske.

Tidligere i dette kapittelet så vi hvordan Trine dro med seg kunnskaper ervervet i Dordi over i yrkeslivet. Etter å ha gått på kurs i Power Point i regi av Dordi, var hun i stand til å lære bort kunnskapene hun ervervet seg til andre kolleger på jobben. Åpne kurs i regi av Forsvaret har

også blitt formidlet til Dordis medlemmer, og medlemmer har på den måten fått et lite innblikk i forsvarsfellesskapet. På den andre side har vi sett at det eksisterer et skille mellom de lokale og medflytterne på Setermoen. Forsvaret avholder mange interne arrangementer, og har sitt eget lokale for medflyttere i sentrum av bygdebyen. De aller fleste av kvinnene i bygda fanges imidlertid opp av enten de lokale eller medflytterne. I kapittel syv skal vi også se nærmere på kvinnenettverk som brobygger.

6.2.3 Kjønnede handlingsrom

Foss og Berg (2002) argumenterer for at steder er kjønnnet, noe som først og fremst betyr at kjønnsroller og kjønnsrelasjoner er stedlige og til en viss grad former menn og kvinner, og at det eksisterer lokale kulturer for hva kjønn betyr i ulike sammenhenger. De peker videre på at dersom menn eller kvinner bryter med stedets etablerte tradisjon og norm om hva kvinnelighet og mannlighet innebærer, vil det være med på å utvikle og endre den lokale kulturen og stedet. Det vil videre si at de kjønnede handlingsrommene vil bli utvidet.

I likhet med Førde (2004) forstår jeg handlingsrom som muligheter kvinner og menn har til å realisere ønskene de har for livene sine. Strukturelle vilkår som økonomi, politikk, normer og verdier legger føringer for disse mulighetene, og er med på å definere handlingsrommene. Men, som Førde (2004) argumenterer for, grensene kan tøyes. Hun refererer til begrepet *female spaces* som summen av de samhandlingsfelt kvinner deltar i (Rudie 1994a i Førde 2004). I denne studien har vi sett at kvinnefellesskap som trenger inn på menns arena er med på å utfordre forståelsesrammer av hva kvinnefellesskap skal være. Vi har sett at Ovedia i Sørreisa kan ha blitt oppfattet som en trussel av menn som ikke er klar for å la kvinner slippe til på næringsfeltet. Dersom Ovedia fortsetter å ta plass på næringsfeltet i Sørreisa, vil dette kunne føre til en mer permanent endring i kvinners posisjon på dette feltet, og kvinners handlingsrom i Sørreisa vil bli utvidet til å inkludere flere og andre samhandlingsfelt enn tidligere. Også styrekurset i Dordi er et eksempel på en aktivitet som har utvidet kvinnenes mulige handlingsrom i Bardu; de har nå større mulighet til å inngå i bedriftsstyrer.

Fjeldavli og Hedlund (2000) viser til at kvinnenettverk kan være en måte å styrke kvinner til å møte nye utfordringer på. De kan være møteplasser for erfaringsutveksling, og derigjennom være med på å øke selvtilliten til den enkelte kvinne samt bidra til å utvikle en felles kjønnspolitisk bevissthet. Holter (1982) sier at fellesskap gir muligheter både for de mektige til å beholde makt, og for de svakere til å ta makt og styrke sin posisjon. Samlet står vi

sterkere. Jeg mener at Ovedia er et eksempel på resultater kvinner kan oppnå dersom de står sammen. Ovedia er også et eksempel på et kvinnelig nettverk som har fokusert på nytte, mer enn det sosiale, noe som strider mot tidligere forskning gjort på nettverksbygging (Foss og Berg 2002; Bø og Schiefloe 2007), men som er i tråd med nyere sosiologisk forskning som viser at når kvinner og menn har samme strukturelle betingelser, for eksempel likt utdannelsesnivå, vil deres sosiale nettverk tendere til å bli mer og mer like (Moore 1990 i Foss og Berg 2002).

6.3 Oppsummering

Pietilä (2009) viser til at medlemmene i kvinneforeningen i Andalusia understreker viktigheten av både den uformelle utdannelsen de får der, men også viktigheten av det sosiale fellesskapet som oppstår. I dette kapittelet viser jeg at kvinnenettverkene Dordi og Ovedia har hatt betydning for medlemmene både hva faglig kompetanseheving og utvikling av sosialt nettverk angår. Kvinnene rapporterer å ha økt sin kompetanse og selvtillit på ulike områder gjennom kurs og temamøter i regi av nettverkene. Funnene fra Dordi viser at de også har utvidet sitt sosiale nettverk. Selv om ikke så mange sterke bånd har blitt knyttet, har desto flere svake bånd blitt etablert i Bardu. Dette innebærer også, kanskje noe overraskende, at medlemmenes sosiale personer i Dordi bar preg av å være sammensatte personer, og at relasjonene i høy grad bar preg av å være uniplekse. Dette skyldes blant annet at det var ganske stor gjennomtrekk av medlemmer i Dordi de få årene nettverket eksisterte. Som vi også så i kapittel fem, møtte mesteparten av styret i stor grad opp på aktivitetene som ble arrangert, i tillegg til at de møttes på styremøtene. Styremedlemmenes sosiale personer mener jeg derfor kan karakteriseres som hele personer i samhandlingen styremedlemmene imellom. Som Foss (2010) påpeker, er relasjoner dynamiske og kontekstuelle i sin natur, og sosiale bånd ligger på et kontinuum fra svake til sterke. Det er derfor sannsynlig at flere av bekjentskapene ville ha utviklet seg til vennskap dersom kvinnene hadde fortsatt å treffes i Dordi over lengre tid.

Vi har videre sett nærmere på hvilke stater og erfaringer som gjøres relevante i nettverkene. Stater og erfaringer som forbindes med nettverkene gjøres i aller høyeste grad relevante, som medlem og styremedlem. Likeledes har vi sett at familiære stater og erfaringer, som mamma og bestemor, ofte gjøres relevant når kvinnene i Dordi møtes. Fritidsrelaterte stater

gjøres til en viss grad relevante, men kanskje enda tydeligere blir statuser og erfaringer forbundet med studier og yrkesliv, både som mottakere og formidlere av kunnskap. Statuser og erfaringer knyttet til lokalsamfunnet i Bardu gjøres hyppig relevante; bardudøl kontra tilflytter og medflytter, bygdebykvinne kontra landbrukskvinne.

Vi har også sett hvordan kvinnene drar med seg kunnskap og erfaring mellom ulike samhandlingsfelt. Helt konkret har vi sett at det samfunnsengasjerte Ovedia fungerer som høringsinstans, og dermed drar med seg sin kompetanse inn i det politiske feltet på stedet. Andre eksempler er at kvinnene uttaler at det vil være lettere å gå inn i styrer i andre frivillige organisasjoner etter å ha ”øvd seg” i kvinnenettverkene først. Kurs i regi av Forsvaret har også vært åpne for sivile i Bardu, noe som betyr at det har foregått en kompetanseutveksling mellom disse feltene. Et siste eksempel er at kompetanse ervervet på datakurs i regi av Dordi har blitt overført til kolleger på jobb.

Avslutningsvis har vi sett hvordan kvinnenettverk kan være med på å utfordre stedenes kjønnede handlingsrom, og videre utvide medlemskvinnenes handlingsrom gjennom å trenge inn på menns arena, for på den måten å utfordre forståelsesrammer av hva kvinnefellesskap skal være. Kvinnenes inntog på næringsfeltet i Sørreisa og kvinnenes kompetanseheving etter styrekurset i Bardu er her konkrete eksempler.

Kapittel 7: Kvinnenettverk og sted

Dette kapitlet skal ta for seg problemstillingens tredje underpunkt: *Hvilken betydning har kvinnenettverk for stedet?* Først vil jeg ta for meg synliggjøring av kvinnenettverkene, før jeg går over til å se på hvordan Dordi og Ovedia bidrar med tanke på innflytelse på stedet; nærmere bestemt hvordan kvinnenettverkene kan påvirke kvinners politiske engasjement og om kvinnenettverkene kan påvirke i forhold til å få kvinner inn i lederroller. Jeg vil også undersøke om kvinnenettverkene har noe å si for tilhørighet til stedet; om de er med på å bygge bro mellom de lokale og tilflyttere/medflyttere og om de har noen betydning for tilbakeflytting/hindre utflytting. Dette er vanskelig og utfordrende å måle, blant annet fordi jeg ikke vet hvordan det var på stedene før kvinnenettverkene oppsto, men jeg mener likevel at jeg har data som gjør at jeg kan trekke noen slutninger. I dette kapitlet tar jeg utgangspunkt i det tredimensjonale stedsbegrepet Foss og Berg (2002) viser til. Jeg forstår sted som noe dynamisk, som skapes og gjenskapes gjennom sosial praksis, og hvor det er gjensidig påvirkning mellom sted og menneskelig aktivitet.

7.1 Synliggjøring og aksept i bygda

Som jeg redegjorde for i kapittel fem, var Dordi i oppstartsfasen ofte ute i media i forbindelse med sine aktiviteter. Dette stoppet opp da en av ildsjelene fra arbeidsgruppa, som også hadde vært den største pådriveren for markedsføring i lokal media, først trakk seg fra styret og senere fra nettverket i sin helhet. Markedsføringen ble ikke videreført av styret, og Dordi ble etter hvert bortimot usynlig i lokale media. Ovedia har satset på synliggjøring og markedsføring i lokalsamfunnet, og har derfor gjennomført kurs i markedsføring. Kvinnene i Ovedia tar selv bilder og skriver pressemeldinger som de sender til lokale media. Som Sigrid påpeker, har Ovedia et bevisst forhold til det å skulle være en bygdeutviklingsaktør:

”Det siste året [2008] har vi nok satt fokus mer på at vi, at nettverket skal være en del av et levende lokalsamfunn. At vi skal bety noe, at vi skal sette litt fokus, at vi skal hive oss frem på med meninger, så vi har kjørt en del samarbeidsprosjekt. Vi har kjørt et møte i samarbeid med næringsforeninga, og det har vi gjort fordi vi har næringsfokus, ikke sant. Og de utadrettede møtene og aktivitetene har ikke vært forbeholdt kvinnfolk. Det har vært åpne, og det er fordi vi tror at dette er tema som mannfolk også har utbytte av å være med på.”

Lederen av Ovedia påpeker at det er viktig å vise at nettverket er opptatt av miljøet i lokalsamfunnet, og derfor deltok medlemmene, i samarbeid med næringsforeninga, like før 17. mai 2009 i vårrengjøring av Sørreisa sentrum. I Ovedia mener de at synlighet og åpenhet er viktig også for å ta vekk et slags ”mystikkens slør”, for nettverket ønsker ikke å bli oppfattet som en hemmelig og lyssky ny ”klubb”. Sigrid uttrykker det slik:

”Innimellom så hører vi kritikk fra mannfolkene som kanskje føler seg litt satt på sidelinjen her. ”Dåkker i kvinnenettverkan, dåkker koke no i hop så mykje rart.” Derfor har vi nok syntes at det har vært viktig å gjøre en del ting åpent, altså det har ikke noe med kjønn å gjøre, det har med tema å gjøre. Og det tror jeg faktisk er viktig, at vi ikke blir en slik ny klubb.”

Også informantene i Dordi gir uttrykk for at åpenhet er viktig, men dette kvinnenettverket har, som vi har sett, ikke hatt samme mediestrategi som Ovedia. Likevel sier informantene i Dordi at de har hørt mye positivt om Dordi fra andre kvinner i bygda. En informant skiller seg ut med å ha hørt at noen kvinner har et negativt inntrykk av Dordi; dit var det ikke verdt å gå, ”for der var bare noen gamle damer som holdt på med noen greier.” Inntrykket av at det kun var godt voksne damer med i Dordi har også andre informanter rapportert om. En informant kommenterer at noen kvinner har uttalt at selv om Dordi høres interessant ut, vil de ikke være med fordi de vet at noen andre, som de misliker, er medlemmer. Mennene til medlemmene er positive til Dordi, hevder informantene i Dordi. Bare to av informantene i Dordi sier at de har opplevd skeptiske tilbakemeldinger på kvinnenettverk fra menn som har forbundet nettverksbegrepet med noe hemmelig og lukket.

Samfunnsentreprenørers gode idéer er avhengige av aksept og støtte i lokalsamfunnet for å bli satt ut i livet (Borch m. fl. 2008; Borch og Førde 2010). Førde (2010:155) sier om nyskaping at: ”Nyskaping inneber brot med det etablerte. Å skape noko nytt handlar om å utfordre og endre praksis. Det handler om å skape nye bilete, symbol og identitetar. Dette medfører forhandling.” Kvinnenettverkene Dordi og Ovedia representerte noe nytt i organisasjonslivet da de kom inn som nye kvinnearenaer i lokalsamfunnene, men som vi har sett ovenfor, utgjorde Dordi i liten grad noe brudd mot det etablerte i Bardu. Dordi har heller ikke møtt mye motstand i lokalmiljøet. Det at nettverket ikke var i drift lenger enn cirka fem år mener jeg skyldes andre forhold, som jeg var inne på i kapittel fem. Kvinnenettverket Ovedia, som bevisst har markert seg i Sørreisa, ser ut til å ha møtt mer motstand lokalt. Som vi har sett tidligere i denne studien, består Ovedia av kvinnelige etablerere, kvinner på leder- og mellomledernivå i offentlig og privat sektor, og andre kvinnelige ressurspersoner. Som sitatet

ovenfor viser, kan det virke som om noen menn føler seg satt på sidelinjen, og derfor er litt i opposisjon til nettverket. Som vi også så i kapittel fem, var det i forbindelse med kommunevalget i 2007 mye negativ omtale i lokal media om en av Ovedias medlemmer, som var arbeiderpartiets kvinnelige ordfører kandidat. Også unge menn var med på det som en av mine informanter karakteriserer som personhets. Senere i kapittelet skal vi se at Ovedia også har opplevd motstand fra mannlige politikere i forberedelsene til et temamøte med kvinnelige politikere.

7.2 Innflytelse på stedet

Ljunggren og Magnussen (1999) viser til at tradisjonelt sett har kvinneforeninger fokusert på å arbeide for andre. Disse foreningene, som nå er på tilbaketog i organisasjonslivet i Norge, har i stor grad bestått av kvinner med lav utdanning, som også ofte stod utenfor arbeidsmarkedet. Kvinneforeningene som nå er på fremmarsj, deriblant kvinnenettverk, består i stor grad av yrkesaktive kvinner, ofte med høyere utdanning. I disse nyere foreningene er spesialisering og egeninteresse mer fremtredende enn fokuset på å arbeide for andre. Flere av mine informanter, her representert ved Trine, peker på noe av det samme i forbindelse med Dordi:

”Ja, og jeg tror det er litt den der faktoren som jeg har vært inne på, de [i arbeidsgruppa] tenkte nok mer ambisiøst, på et annet nivå. Kvinner i ledelse, kvinner som var på leting etter utviklingsarenaer for å komme seg frem, mens jeg tenkte nok mer kvinnesolidarisk, der man kan ta opp temaer som angår oss, og få litt styrke og erfaringsutveksling.”

I kapittel tre henviste jeg til resultater fra kvinneforskningen ved Universitetet i Tromsø, som viste til kvinner i blant annet fiskerisamfunn som viktige ressurspersoner; kvinneforeningene har hatt betydning både for lokalsamfunnet og for medlemskvinnene (Gerrard og Valestrand 1999). Det kan virke som om den nye typen kvinneforening som nå vokser frem søker ytterligere økt innflytelse på stedet de holder til. De krever innpass på samhandlingsfelt som tidligere har vært forbeholdt menn, og de krever å bli mer inkludert i utviklingen av lokalsamfunnet de opererer i. I denne studien har jeg valgt å fokusere på hvordan kvinnenettverk kan påvirke kvinners politiske engasjement og om kvinnenettverkene kan påvirke i forhold til å få kvinner inn i lederroller. Førde (2004) argumenterer for at både franske kvinneorganisasjoner i landbruket og norske bygdekvinnelag står ovenfor dilemmaet

med at de har et høyt og mangfoldig aktivitetsnivå, samtidig som de ikke regnes som viktige for utviklinga i landbruket. Ambisjonene fra arbeidsgruppa til Dordi viser at dette kvinnenettverket ønsket å markere seg som en utviklingsaktør i Bardu, men selv om Dordi har gjennomført mange og varierte aktiviteter, har nettverket ikke levd opp til ambisjonene de startet ut med. Formålene til Ovedia gir også et bilde av et nettverk som ønsker økt innflytelse i Sørreisa, og som vi skal se i dette kapitlet, har dette nettverket kanskje lyktes bedre i sin strategi enn Dordi.

7.2.1 Høringsinstans og politisk engasjement

I Stortingsmelding nr. 33 (2007–2008) ”Et sterkt lokaldemokrati” pekes det på frivillige organisasjoner som en viktig byggestein for lokaldemokratiet, fordi de støtter opp om lokalt samfunnsengasjement og skaper ulike deltakelsesarenaer i lokalsamfunnet. I Stortingsmelding nr. 25 (2008-2009) ”Lokal vekstkraft og framtidstru. Om distrikts- og regionalpolitikken” vises det til at mange kommuner benytter frivillige organisasjoner som opererer på territorium mindre enn kommunen, som kontaktledd ut i de ulike lokalsamfunnene i kommunen. Enkeltorganisasjoner eller organisatoriske nettverk på underkommunalt nivå vil kunne fungere som demokratiske basisorganisasjoner som sikrer deltaking og interessehevding fra dette nivået, heter det.

Mine informanter fra Ovedia hevder at nettverket ikke engasjerer seg politisk, men mener at det er viktig å vise samfunnsengasjement. Derfor er Ovedia høringsinstans i aktuelle saker i kommunen. Mine informanter kan ikke gi konkrete eksempler på saker der Ovedia har uttalt seg, men sier at kommunen har tatt kontakt i saker som angår nettverket.

Arbeidsgruppas visjon var at Dordi skulle være ei høringsgruppe i politiske saker som gjaldt familie, barn og kvinner i Bardu. Etter stiftelsesmøtet var det planlagt at kvinnenettverket skulle stille opp på et kommunestyremøte for å presentere seg som høringsinstans, men det ble aldri gjennomført. Ifølge referatet fra medlemsmøtet i november 2005 ble spørsmålet om Dordi som høringsinstans tatt opp, men det var noen kvinner som var så sterkt imot at Dordi skulle engasjere seg politisk, at saken om høringsinstans ble lagt død. En av informantene som var med i arbeidsgruppa, men som senere meldte seg ut av nettverket, ble veldig overrasket over at noen i Dordi ikke ville være høringsinstans og ikke ville uttale seg i aktuelle saker. Hun tror det må være noen som har tenkt feil, for dette har ingenting med

partipolitikk å gjøre, kun samfunnsengasjement, mener hun. Stine, et annet medlem, har ingen sterk formening om saken, og sier:

”Det var ikke noe viktig for meg, i hvert fall. Det var det ikke. Når det ble tatt opp i den tida, det var jo et av målene og visjonene som kvinnenettverket hadde, og det var jo kjempebra, det. Men, jeg tror det kan være vanskelig å være en høringsinstans når man er så mange forskjellige i Dordi, så skal det jo litt til å få alle disse 25 til å bli enige om noe. Da må det være et helt generelt spørsmål, som kanskje går på hva kvinner skal gjøre i Bardu, og slik. Men altså, det må være veldig generelt, eller så blir det vanskelig å få noe fornuftig ut av Dordi.”

Dette sitatet er et eksempel på at det kan være problematisk å se disse kvinnene som en enhetlig gruppe, og sier noe om hvor vanskelig det kan være å oppnå enighet innad i en kvinnegruppe.

Det at Dordi ikke var uttalt samfunnsengasjert kan ha vært med på å ”ufarliggjøre” nettverket i så stor grad at det ikke ble oppfattet som noen utviklingsaktør i lokalsamfunnet. Det kan også ha ført til at en del samfunnsengasjerte medlemmer uteble, fordi de søkte innflytelse i lokalsamfunnet via andre kanaler. Førde (2004) viser til at mange unge kvinner ofte velger å engasjere seg i mer målrettede kanaler på bekostning av de mer ”diffuse” kanalene. Kulturkonsulenten i Bardu kommune bekrefter at kommunen ikke involverte Dordi i noen arrangementer. Dette er fordi det i løpet av den tiden Dordi eksisterte ikke var noen arrangementer i kommunal regi med tema som passet for Dordi, eksempelvis likestilling eller kvinnesak, sier hun. Når det gjelder politisk engasjement for øvrig i bygda, hevder både Dordi og Ovedia at de ikke har involvert seg sterkt. Men når vi ser på Ovedias årsmeldinger, ser vi at det nesten hvert år har blitt gjennomført et temamøte om kvinner i politikken. I årsmeldinga fra 2005 understrekes viktigheten av å styrke kvinners innsats i lokalsamfunnet, blant annet gjennom politikken. Sigrid i Ovedia sier følgende om deres innflytelse på kvinners politiske engasjement i Sørreisa:

”Etter det forrige valget husker jeg at vi snakket om at vi måtte prøve å jobbe for at kvinnfolk skulle få lyst til å være med som politikere. Jeg vet egentlig ikke om vi har lyktes med det. Det kom inn veldig mange nye kvinnfolk på siste [valg], men jeg tror overhodet ikke det var vår fortjeneste (ler). Og det var vel fordi det oppsto et nytt parti. Den nye lista i Sørreisa, som ei bygdeliste. Og der var det veldig mange nye navn som ikke har vært politisk aktive før i det hele tatt. Og de tror jeg faktisk ikke vi har i vår [medlemsliste].”

Vi ser at det fra overordnet politisk nivå er et ønske om at frivillige organisasjoner skal delta i samfunnsutvikling. Dordi har i stor grad valgt å holde seg utenfor både hva politikk og

samfunnsengasjement angår i Bardu. Ovedia hevder selv at nettverket ikke engasjerer seg politisk i Sørreisa, men her må bildet sies å være mer sammensatt ettersom samfunnsengasjementet er så sterkt. I tillegg vet vi at Ovedia samarbeider tett med Næringsforeninga og Sørreisa kommune. Selv om Ovedia ikke ønsker å engasjere seg partipolitisk, kan man likevel si at nettverket medvirker i stedets politiske felt på grunn av det sterke ønsket om å være med på utformingen av lokalsamfunnet. Førde (2004) påpeker at ved å definere seg selv ut av politikken får organisasjoner større frihet til selv å definere hva de vil drive med. De kan da drive mer uformelt. Men det gjør også at de i mange sammenhenger blir tillagt lite betydning.

7.2.2 Likestilling og kvinner inn i lederroller

Holter (1982) viser til at det på 1970-tallet vokste frem en rekke feministbevegelser i vestlige land, som satte likestillingsspørsmålet mellom kjønnene på dagsorden. Dominelli (2006) peker på ”feminismens tredje bølge” som i dag setter søkelys på kvinners individuelle frihet til å velge. Fokuset har skiftet fra å være på kvinner som gruppe, til å sette individet i fokus. Dette er i tråd med perspektivet på kjønn som prosess, som påpeker at kjønn forhandles og reforhandles, og varierer i tid og rom (Berg 2002). Selv om det i mange saker kan være vanskelig å se på kvinner og menn som enhetlige grupper, er det i andre saker nærmest nødvendig. Likestillingsdiskursen er fortsatt aktuell i Norge i dag med tanke på kjønn, men også på andre områder. Verken Ovedia eller Dordi bruker begrepet likestilling eksplisitt i sine vedtekter, men jeg mener at det ligger implisitt i formålene til nettverkene. I både Dordi og Ovedia har medlemmene gjort seg noen erfaringer på feltet.

Høsten 2007 arrangerte Ovedia et temamøte med tittelen ”Kvinner i politikken”. Alle kvinnelige listekandidater var invitert til møtet, og partiene ble bedt om å presentere partiprogrammene. SV, KrF og Ap stilte, Sv melde frafall. Samlingslistas mannlige talsmann sendte brev om at de ikke stilte fordi de var prinsipielt imot å delta på et arrangement som ekskluderte over halvparten av listekandidatene på bakgrunn av kjønn. FrP sin mannlige leder meldte forfall på vegne av alle kvinnene på deres liste. Informantene mine i Ovedia var opprørt over at en *mann* måtte melde frafall på vegne av de kvinnelige politikerne.

Også Dordis informanter har erfaringer med forskjellsbehandling på bakgrunn av kjønn, men ikke i forbindelse med aktiviteter i Dordi. En informant forteller om sin erfaring fra et sted hun bodde tidligere:

”Jeg tror at i veldig mange arenaer blir du ennå sett på litt ovenfra og ned bare fordi at du er kvinne. Jeg har opplevd det faktisk i [ei forening jeg var med i tidligere]. Jeg syntes at de mannfolkene som var der, de neglisjerte meg helt. Jeg er jo ikke vant til å bli neglisjert. Jeg har jo vært i en flott jobb i hele mitt liv, og... men akkurat i det styret der, så opplevde jeg at litt eldre menn neglisjerte meg, så det jeg hadde å si det var bare luft. Derfor trakk jeg meg ut fra det styret. Jeg syntes det var så [fornedrende]! Og det tror jeg, at veldig slik kan det være. Ennå.”

En annen av mine informanter fra Dordi forteller om hvordan hun føler seg forbigått av menn på jobben. Hun føler ofte at hun ikke får like mye tillitt og like mye igjen for det hun bidrar med som unge menn, og hun ser at de unge mennene ofte får tyngre posisjoner enn kanskje mer erfarne kvinner på jobben.

Dominelli (2006) peker på viktigheten av at kvinner kan komme sammen i en avslappende og fortrolig atmosfære der de kan dele erfaringer. Nettverk, formelle eller uformelle, er i så måte en viktig arena, hevder hun. En av informantene understreker viktigheten av kvinnenettverk for å komme seg frem, og for å dyrke frem andre egenskaper som er vel så viktige som de typisk mannlige. For det er også typisk, hevder hun, at den ene mannen blir leder, og at de underordnede er kvinner. Kvinnenettverkene har en misjon på veien mot likestilling, sier hun avslutningsvis. En annen informant understreker viktigheten av å ha egne arenaer for kvinner rett og slett fordi menn har en tendens til å være mer dominerende enn kvinner. På grunn av ulike interesser kjønnene imellom, samt ulike måter å kommunisere på, mener hun at kvinnenettverkene har en funksjon i dag. Trine trekker frem et eksempel fra Bardu kommune i sin begrunnelse for hvorfor vi trenger kvinnenettverk:

”Vi har jo også den saken i kommunen med [ordfører]Oddvar Bjørnsen og ho Regina [Aleksandrova. Høyrepolitiker]. Det første jeg tenkte var ”hersketeknikk!”. Uten at jeg kjenner saken så godt. Så derfor mener jeg at kvinner trenger nettverk, for å gjøre hverandre sterk. Men det må jo være et veldig godt og tillitsfullt nettverk, slik at man prøver ut meningene sine, prøver seg ut på hverandre. Ikke sant. Men da bør det være en stabil kjerne.”

Sigrid sier at Ovedia langt på vei har betydd noe for utviklinga i Sørreisa:

”Ei av målsettingene [med Ovedia] var jo at kvinner skulle nær sagt betydeliggjøres. Kvinnfolk skulle våge å ta lederrollen i stedet for å være sekretæren. (...) Og dersom vi ser på det som har hendt i Sørreisa da, så sitter Tone som den første kvinnelige leder av Sørreisa Næringsforening, vi har kvinnelig varaordfører, vi har første kvinnelige rådmann og vi har hatt kvinnelig banksjef i perioden, og alle disse kvinnene har vært med i nettverket.”

Dominelli (2006:102) argumenterer for at kvinner kan utgjøre en forskjell i lokalsamfunnet dersom de står sammen om saker som engasjerer dem: *"Women involved in feminist campaigns provide evidence that women can organise effectively to improve conditions around specific issues such as prostitution or defend hard-earned gains, for example, reproductive rights. Through their actions, the myth of female passivity has received a hard knock."* At det er tilfelle i Sørreisa sier neste uttalelse fra Sigrid også noe om:

"Vi [Ovedia] fikk ei voldsom tillitserklæring fra Næringsforeninga. (...) Næringslivet har hatt veldig tillit til at..., det var noen som sa at "det er bedre at dere håndterer dette her, for dere er mye mer aktiv enn det Næringsforeninga klarer å være." Og det er jo positivt, liksom."

I Bardu arrangerte Dordi i 2005 et lengre kurs i styrearbeid for kvinner, som et ledd i å prøve å få kvinner i Bardu inn i lokale styrer. Kurset ble gjennomført i forkant av lovendringen som fra 1. januar 2008 sa at alle allmennaksjeselskapene skulle ha en styresammensetning med minst 40 prosent av hvert kjønn (www.lovdatab.no). Tre til fire av kvinnene som deltok satt i ulike styrer, og var med på kurset for å lære mer. Deltakerne var veldig fornøyde med kurset, men ingen har opplyst å ha fått styreverv på bakgrunn av det kurset.

7.3 Tilhørighet til stedet

Den andre dimensjonen av Agnews (1987 i Foss og Berg 2002) stedsbegrep, *sted som subjektiv opplevelse* (sense of place), viser til at man ser stedet innenfra. Dette innebærer at mennesker tolker og opplever steder forskjellig (stedsopplevelse) og at de føler tilknytning til stedet (stedsfølelse) (Foss og Berg 2002). Wiborg (2008) viser til at kvinners forhold til steder i stor grad er knyttet til sosiale relasjoner, familie, venner og sosiale nettverk. Et av spørsmålene i denne studien, som riktignok har vært vanskelig å måle, er om kvinnenettverk kan bidra til at kvinner føler større tilhørighet til et sted, og på den måten bidra til at kvinner velger å bli på et sted, eller å flytte til stedet.

7.3.1 Kvinnenettverk som brobygger?

I referater fra arbeidsgruppa som var med på å starte opp Dordi understrekes et ønske om at kvinnenettverket skal ha funksjon som brobygger mellom de lokale og medflytterne. Som vi så i kapittel fem, anså arbeidsgruppa medflytterne som ressurspersoner, og det var viktig å integrere dem i lokalsamfunnet. Kristine, som selv er medflytter, uttaler følgende om Dordi:

”Det er jo kjempebra for medflyttere! (...) Jeg gjorde det bevisst nettopp fordi vi var innflyttere hit. Nettopp for å møte folk fra forskjellig, og ikke bare gjennom jobb. (...) Veldig mange av medflytterne her oppe har små unger. Folk er redde for å binde seg til aktiviteter, ikke sant. Og så er det grunnlaget for å være her oppe; noen er her et år eller to, og tenker da ”hvor mye skal jeg engasjere meg?” Du er bare innom en tur. Mens noen er her lenge, for all del. Men så er det små barn, og så det at man er mye alene. (...) Og så er det mange som tenker ”ja, det er de lokale,” for veldig mange har veldig mye det der skillet ennå, synes jeg. Og Forsvaret den andre veien. Ikke sant, at ”det er forsvarsting” og ”det er lokale ting”.”

Som eksempelet ovenfor viser, er det i Bardu fortsatt et skille mellom de lokale og de med tilhørighet til Forsvaret. Dordis fremstøt mot medflytterne, i form av informasjonsfoldere som ble sendt ut av familiekontaktene til nye forsvarsfamilier, invitasjoner til medlemsmøte i postkassene til forsvarsboligene, utlysning av medlemsmøtene på Forsvarets hjemmeside og på Treffpunkt, og informasjonskveld på Treffpunkt i regi av familiekontaktene, førte ikke til at de meldte seg inn i Dordi⁴¹. Noen medflyttere er innom stedet for en kort periode, og tar seg ikke tid til å engasjere seg i et lokalt kvinnenettverk. Mannen er mye på kurs, ute på øvelse og i internasjonale operasjoner, noe som vanskeliggjør kvinnenens deltakelse i frivillige organisasjoner. Noen medflyttere har også uttalt at de får dekket sitt sosiale behov sammen med andre medflyttere, ofte på Treffpunkt og Fogden på dagtid, eller via Seterjentene. Men vi vet også at mange forsvarsansatte velger å bygge hus og slå seg ned i Bardu. Hvordan deres status i lokalsamfunnet endrer seg over tid har jeg ingen data på, men jeg vil anta at de blir mer og mer integrert etter som tiden går. Lokale på sin side har uttalt at de synes det er slitsomt å skulle bli kjent med stadig nye medflyttere, for de flytter jo igjen etter kort tid. Derfor holder de seg til de lokale kvinnene for å få et mer stabilt nettverk på stedet. Målet om at Dordi skulle være brobygger mellom de lokale og medflytterne mener jeg ikke kan sies å være oppnådd.

Også andre kvinnelige tilflyttede kan ha nytte av frivillige organisasjoner for å bli integrert i lokalsamfunnet. En av mine informanter, som er med i Bygdekvinnelaget, uttaler følgende:

”Men det er jo en unik sjanse å komme over det skillet, faktisk, nettopp slike plasser. Slike organisasjoner for nyinnflyttede, altså dersom du er litt bevisst på at du ikke bare snakker om det som var. For da har du andre innfallsvinkler med det at du har ei sakliste og en arbeidsplan, så det ser jeg jo med Bygdekvinnelaget også, det er en

---

⁴¹ Her bruker jeg meg selv som kilde. Informasjonen er samlet gjennom utallige samtaler med medflyttere (på blant annet Treffpunkt, som er et populært sted å tilbringe tid når kvinnene er ute i fødselspermisjon) og med lokale kvinner i Bardu.

kjempeorganisasjon for de som kommer flyttende til. Men man må være litt bevisst, ikke bare prate om gamle dager, og det å huske på å inkludere og minne på møter.”

I likhet med meg selv er det flere av mine informanter som er kommet flyttende til Bardu i voksen alder. De så på Dordi som en fin arena for å bli kjent med lokale kvinner. Her kan kanskje funksjonen som brobygger sies å ha vært mer vellykket. Astrid, en av mine tilflyttede informanter, sier noe om hvordan hun har utvidet sitt kontaktnett gjennom sitt medlemskap:

”Ja, [at det har fungert som nettverksbygger] det vil jeg jo si. Jeg kjenner jo flere folk enn det jeg ville ha gjort visst jeg ikke var [medlem]. Altså, du blir jo kjent med folk på en litt annen måte, selv om det ikke blir de tette båndene. Men det blir liksom ikke bare en nikk på butikken, og gjennom [mannen min]. Det blir liksom litt mer at jeg blir kjent med folk på egen hånd, og det syntes jeg jo var bra.”

Mot slutten av sin eksistens tok Dordi kontakt med flyktningekoordinatoren i kommunen for å få til et møte med innvandrerkvinnene. Som vi så i kapittel fem, var det stor interesse fra innvandrerkvinnenes side, og mange møtte opp på de to aktivitetene Dordi inviterte dem med på. Dette tyder på at behovet og ønsket om kontakt med lokalbefolkningen er sterkt til stede. Kun et fåtall av Dordis medlemmer møtte opp på disse aktivitetene, og som Berit påpeker:

”Man kan jo begynne å lure [om det er behov for Dordi]. Egentlig så burde det jo være det, synes jeg jo, men med den responsen man får... Man ser jo hvem man får respons av [våre nye landskvinner]! Og da er det jo mer; skal man drive kvinnenettverk for alle kvinner i Bardu eller skal man drive et nettverk for de utenlandske?”

Ljunggren og Magnussen (1999) viser som nevnt til forskning som sier at det frivillige organisasjonssamfunnet er i endring; de frivillige organisasjonene er blitt mer spesialiserte med mer spissa målgruppe og formål, og man ser en dreining fra å arbeide for andre til å bli mer opptatt av å ivareta egne interesser og behov. Funnene i denne studien viser noe av den samme tendensen. Astrid uttrykker det slik:

”Altså, hvis du er i tidsklemma, og du har en formening om hva et slik nettverk skal være, og dersom du da kanskje ikke får det faglige, da tenker du ”nei, men da bruker jeg heller tiden min på noe annet”.”

I denne studien representerer Ovedia et spesialisert nettverk, mens Dordi representerer et bredt og inkluderende nettverk. Førde (2004) viser til Norges Bygdekvinnelag som et annet eksempel på ei forening som ønsker å være inkluderende for å rekruttere flere. Likevel erfarer også Norges Bygdekvinnelag at lokallagene har nedgang i medlemstallet, trolig fordi mange unge kvinner velger mer målrettede fora (Førde 2004).

7.3.2 Bolyst

Jeg mener at kvinnenettverkene Dordi og Ovedia er eksempler på kvinneforeninger som kan ha positiv innvirkning for kvinners bolyst i distriktene. I denne studien har vi sett at begge kvinnenettverkene har vært med på å legge til rette for nye aktiviteter og skape økt trivsel i Bardu og Sørreisa kommune, og har således bidratt til samfunnsentreprenørskap. Ovedia skal også være en støtte for de som ønsker å etablere seg, sier lederen. For kvinner som vurderer nyetablering av egne bedrifter kan det bety mye at det i nærområdet finnes en arena for kvinner som er eller har vært i samme situasjon (Rønning 2010).

Ljunggren og Magnussen (1999) viser til at bygda som sosialt system er i endring. Før var det i hovedsak fellesskapet i et mer enhetlig næringsliv på bygda som knyttet folk sammen. De argumenterer for at man i dag finner et mer variert arbeidsmarked også i bygdene, og det er i høy grad aktiviteter på fritida som bringer folk sammen. I kapittel to og fem redegjorde jeg for hvilke kvinneforeninger vi finner i Bardu og i regionen Midt-Troms, og jeg undret meg over hvilket behov som møtearena Dordi skulle dekke i dette mylderet av kvinneforeninger. Flere av informantene mine, her representert av Eli, har fundert over det samme:

”Så tenker jeg jo ”har jeg behov for det?” For jeg er jo med i to andre sterke nettverk (...). Så jeg vet ikke hvor stort behov jeg har for det. Men jeg ser jo at jeg utvider nettverket mitt, for der er det medlemmer som jeg ikke treffer i andre sammenhenger.”

Til tross for den labre oppslutninga på medlemsmøtene, mente likevel flere av informantene at Dordi hadde en plass i foreningslivet i Bardu. Trine forklarer hvorfor hun mener at Dordi kunne ha fungert som en fritidsarena for kvinner i Bardu, spesielt for kvinner i bygdebyen:

”Jeg tenkte at kanskje Dordi kunne være et mer åpent kvinnenettverk enn... for det er klart at Bygdekvinnelaget, det kan ikke jeg være medlem i. Det er jo for bønder og kvinner på bygda. Jeg kunne jo sikkert det, men jeg ville jo ikke føle at det var helt naturlig for meg å komme inn der. Og du har jo Helselaget og Husmorlaget, det var kanskje ikke noe for meg det heller. Så jeg tenkte at Dordi måtte fylle et behov i bygda her, kanskje her i sentrum også, for jeg tror at bygdene og dalene har mange nettverk og foreninger, men Setermoen har jo aldri hatt et ungdomslag. Ungdomslagene er jo ute i bygdene. Det vet jeg jo veldig mye folk her i sentrum som har sagt at vi skulle ha hatt et ungdomshus, et kulturhus, et lag for oss selv, vi som er i sentrum. Men nå er jo de fleste i fra sentrum også med i disse bygdelagene. Vi har vært med i Freidig, mannen min har vært med på revy, men det blir også litt mye slekt og familier og folk som er vokst opp sammen. Slik tenkte jeg at Dordi skulle være et litt mer åpent nettverk for enhver smak. Ikke så geografisk. Noe annet.”

Karlsen (2004) argumenterer for at det å være med i et kvinnenettverk fører til økt engasjement og trivsel. Hun sier videre at det likevel er vanskelig å måle om kvinnenettverkene har bidratt til at kvinner har valgt å bli eller komme tilbake til Midt-Troms. Som vi så i kapittel to, har antallet kvinnelige innbyggere i aldersgruppen 20-44 år i Sørreisa holdt seg stabil, og noe overraskende har antallet kvinner i Bardu kommune i samme aldersgruppe har økt litt i perioden 2006 og 2010. Årsaken til det kan jeg ikke si noe konkret om, og jeg vet heller ikke noe om hvordan det ville ha vært på stedene dersom kvinnenettverkene ikke hadde eksistert. Karlsen (2004) refererer til at tidligere undersøkelser viser at en aktiv og meningsfull fritid for seg selv, barn og ungdom er viktig for valg av bosted. Aarsæther (2010) påpeker at folk flytter lettere i dag, og de legger vekt på svært varierende egenskaper ved en by, en bydel, et tettsted eller ei bygd når de skal velge bosted.

7.4 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg tatt utgangspunkt i at sted er noe dynamisk, der gjensidig påvirkning mellom sted og menneskelig aktivitet foregår. Vi har sett på problemstillingens tredje underpunkt: *Hvilken betydning har kvinnenettverk for stedet?* Fokuset i dette kapittelet har ensidig vært på hvordan kvinnenettverkene kan påvirke stedene, og ikke på hvordan stedene kan utgjøre muligheter og begrensninger for kvinnenettverkernes aktiviteter og vedlikehold.

Vi har sett at Dordi og Ovedia har hatt ulike strategier for synliggjøring i lokalsamfunnet. Mens Ovedia har valgt en offensiv mediestrategi, har Dordis strategi gått fra å være offensiv i begynnelsen til å bli svært defensiv. Vi har også sett at Dordi har møtt stort sett bare velvilje i Bardu, mens Ovedia har opplevd litt mer mistenksomhet fra spesielt menn i Sørreisa.

Jeg har undersøkt hvordan kvinnenettverk kan påvirke kvinners politiske engasjement på stedet. Begge nettverkene hevder selv at de ikke jobber politisk, noe som kan sies å være typisk for kvinneforeninger (se blant andre Førde 2004). Dordi har riktig nok ikke utmerket seg som spesielt samfunnsengasjert, og har heller ikke engasjert seg som høringsinstans i kommunen. Dette i motsetning til Ovedia, som i tillegg til å ha fungert som høringsinstans i kommunen også har utvist det som informantene mine kaller et sterkt samfunnsengasjement. Jeg har også undersøkt om kvinnenettverkene kan påvirke i forhold til å få kvinner inn i lederroller. Dordi arrangerte i 2005 et kurs for kvinner i styrearbeid, men ingen av deltakerne har rapportert å ha fått styreverv i ettertid. I Sørreisa har medlemmer i Ovedia fått en rekke

lederstillinger, og det virker som om nettverket i så måte har klart å oppnå målet om at kvinner skal våge å ta lederstillinger i stedet for å ta rollen som sekretær.

Avslutningsvis har jeg undersøkt om kvinnenettverkene har noe å si for kvinners følelse av tilhørighet til stedet. Funnene i denne studien tyder på at kvinnenettverk kan ha en viktig funksjon som brobygger mellom ulike aktørgrupper i lokalsamfunnet. I Bardu har vi sett at målet om å være brobygger mellom de lokale og medflytterne ikke kan sies å være oppnådd, men at funksjonen som brobygger har vært mer vellykket i forhold til andre tilflyttede kvinner. Vi har også sett at innvandrerkvinnene har et stort behov for en brobygger mellom dem selv og lokale innbyggere. Jeg må nok en gang understreke vanskeligheten av å måle om Dordi og Ovedia har hatt noe å si for tilbakeflytting/hindre utflytting, men som Karlsen (2004) sier: det å være med i et kvinnenettverk fører uansett til økt engasjement og trivsel på stedet.

Målet for denne studien har vært å bidra i den faglige debatten om uttynning av bygdene, i tråd med ambisjonene for prosjektet jeg har vært tilknyttet, ”Innovative bygdemiljø – kollektivt entreprenørskap i bygdesamfunn”. Med referanse til ”jenteflukten” fra distriktene har jeg tatt for meg kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør, og den overordna problemstillinga for denne studien har vært: *”Hvilken betydning kan kvinnenettverk ha i lokalsamfunn i Midt-Troms?”* Mitt bidrag til debatten har blitt til gjennom ei kobling av politiske ambisjoner, teoretiske perspektiver og eget innsamlet empirisk materiale. Dette avsluttende kapittelet er organisert etter problemstillingas tre underpunkter, med et samlende og oppsummerende underkapittel helt til slutt.

8.1 Organisering og vedlikehold av kvinnenettverk

I denne studien har problemstillingas første underpunkt handlet om hvordan kvinnenettverkene Dordi og Ovedia har blitt konstruert som kvinnefellesskap, og om betingelser for vedlikehold av disse nettverkene. Vi har sett på prosjektet ”Kvinnenettverket i Midt-Troms” som en pådriver for opprettelsen av en rekke kvinnenettverk i regionen; ei satsing som skriver seg inn i den regionale og nasjonale diskursen om bosetting i distriktene, og som er helt i tråd med den kvinnerettede distriktpolitikken. Formål, målgruppe, rekrutteringsstrategier og aktiviteter som gjennomføres i regi av Dordi og Ovedia, har vært i søkelyset. Dordi og Ovedia har valgt ulike strategier, noe som har gitt seg ulike utslag organisatorisk og vedlikeholdsmessig. Mens Ovedia hele tiden har hatt et konkret næringsmessig fokus, skulle Dordi bli et resultat av medlemmenes ønsker. Ovedia er i så måte et eksempel på ei mer spesialisert forening, mens Dordi er et eksempel på ei inkluderende forening som ønsket å favne bredt. Førde (2004) viser at kvinner i dagens travle samfunn ofte velger målrettede arenaer, på bekostning av de mer inkluderende foreningene, noe funnene i denne studien også kan tyde på. Rudie (1984) argumenterer for at de samhandlingsfelt personen deltar i til samme tid setter organisatoriske begrensinger for personen. I denne studien har vi erfart at kvinner nedprioriterer sin egen fritid til fordel for barnas aktiviteter, og

kvinnenes alder og livssituasjon ser dermed ut til å ha hatt stor betydning for aktivitetsnivået både internt i styrene og i nettverkene mer generelt.

Jeg har forsøkt å belyse kompleksiteten av organisering og vedlikehold av kvinnenettverk ved hjelp av teoretiske perspektiver. Borch og Førdes ((red.) 2010) perspektiv på samfunnsentreprenørskap har bidratt til å belyse betingelsene for organisering og vedlikehold, eksempelvis for å få en forståelse av at samfunnsentreprenørskap krever hardt arbeid og stort tidsforbruk for å lykkes. Viktigheten av nettverk, ildsjeler, økonomisk og moralsk støtte, både på det politiske plan og generelt i lokalsamfunnet, viser Borch og Førde ((red.) 2010) til som suksesskriterier for samfunnsentreprenørskap. Fordi kvinnenettverk er kjønnede samhandlingsarenaer, har betydning av kjønn vært et annet viktig perspektiv i denne studien. Det har hjulpet meg frem til en forståelse av forskjelligheten mellom de to nettverkene jeg har studert, der Dordi har utmerket seg som en mer tradisjonell og inkluderende kvinneforening enn Ovedia. Perspektivet på "kjønn som prosess", med utgangspunkt i at kvinner som gruppe ikke er noe enhetlig (Berg 2002), har vært nyttig for å belyse hvilken utfordring det er å få en gruppe kvinner til å bli enige, noe som i denne studien eksemplifiseres gjennom ulike forventninger til hva nettverket skal være og en diskusjon om å være høringsinstans i kommunen eller ikke. I lys av dette perspektivet er det naturlig at kvinner har ulike interesser og deltar i ulik grad på de ulike aktivitetene. Jeg har også forsøkt å dra paralleller til andre studier gjort på kvinnefellesskap, for å tegne et bilde av Dordis og Ovedias særegenhet, og for å vise hvordan kvinnenettverk kan organiseres og utvikle seg ulikt.

8.2 Kvinnenettverks betydning for medlemmene

Med referanse til "jenteflukten" fra bygdene, mener jeg at det er viktig å forstå betydningen kvinnenettverk kan ha for medlemmene. Ved å benytte begreper som status, identitet, sterke/svake bånd, og samhandlingsfelt har jeg forsøkt å komme nærmere en forståelse av handling og samhandling innad i kvinnenettverkene, i relasjon til andre aktører og i relasjon til andre samhandlingsfelt de deltar på. I likhet med resultatene fra Pietiläs (2009) studie av ei kvinneforening i Andalusia, viser funnene i min studie at Dordi og Ovedia har hatt betydning for medlemmene både hva faglig kompetanseheving og utvikling av sosialt nettverk angår. Et utvidet perspektiv på entreprenørskap understreker viktigheten av å studere samfunnsentreprenøren i en sosial og kulturell kontekst. Granovetters begrep sterke og svake

bånd har vært nyttig for å kartlegge samhandlingen internt i nettverkene, men også broene ut av nettverket. Som Foss (2010) påpeker, er relasjoner og nettverk dynamiske og kontekstuelle, så også i kvinnenettverkene jeg har studert. Jeg mener å ha registrert relativt svake bånd mellom medlemmene i Dordi, mens innad i Dordis styre og i Ovedia ser båndene ut til å være av sterkere karakter. De svake båndene ut fra nettverkene har noe overraskende ikke bidratt positivt til rekruttering av medlemmer eller til tettere samarbeid over kommunegrensene. Tidsklemma ser i denne studien ut til å ha vært en begrensende faktor for styrken i de svake båndene.

Videre ser vi at en rekke ulike statuser gjøres relevant i kvinnenettverkene, og at kvinnene drar med seg kunnskap og erfaring mellom ulike samhandlingsfelt. Helt konkret har vi sett at det samfunnsengasjerte Ovedia fungerer som høringsinstans, og dermed drar med seg sin kompetanse inn i det politiske feltet på stedet. Et annet eksempel er at kompetanse ervervet på datakurs i regi av Dordi har blitt overført til kolleger på medlemmers arbeidssted. Kvinnenettverk kan videre være med på å utfordre stedenes kjønnete handlingsrom, og på den måten bidra til reforhandling om hva kjønnete handlingsrom på stedet skal være. Dette innebærer at kvinnenettverkene har vært med på å utvide medlemskvinnenes handlingsrom gjennom å trenge inn på menns arena, for på den måten å utfordre forståelsesrammer av hva kvinnefellesskap skal være. Kvinnenes inntog på næringsfeltet og det politiske feltet i Sørreisa, og kvinnenes kompetanseheving etter styrekurset i Bardu, er her konkrete eksempler. I Bardu ser vi tydelig at Dordi har hatt betydning for stedets sosiale fellesskap, men i mindre grad hatt direkte observerbar innvirkning på andre samhandlingsfelt.

8.3 Kvinnenettverks betydning for stedet

I tillegg til å forstå kvinnenettverkens betydning for medlemmene, mener jeg det er viktig å undersøke betydningen kvinnenettverk kan ha for lokaliseringsstedet. I denne prosessen har Agnews tredimensjonale stedsperspektiv vært nyttig (Agnew 1987 i Foss og Berg 2002). Et utvidet entreprenørskapsbegrep har i denne studien vært nyttig for å få frem en forståelse av kvinnenettverk som bygdeutviklingsaktør. Borch og Førde ((red.) 2010) argumenterer for hvor viktige samfunnsentreprenører er for utviklingen og trivselen i lokalsamfunnene de opererer i, og Dordi og Ovedia er i denne studien eksempler på samfunnsentreprenører som har jobbet med å skape aktivitet i bygda, både med tanke på det sosiale fellesskapet,

kompetanseheving og næringsmessig utvikling. Borch og Førde ((red.) 2010) redegjør videre for at samfunnsentreprenører som regel har en sterk tilknytning til og engasjement for stedet de bor på, og ofte ønsker å skape nye arbeidsplasser på stedet. Vi har sett at Ovedia ønsker å fremstå som en støttespiller for kvinnelige etablerere i Sørreisa, mens Dordis fokus ikke har vært på å skape nye arbeidsplasser i Bardu.

Jeg har undersøkt hvordan Dordi og Ovedia har påvirket kvinners politiske engasjement på stedet. Funnene i denne studien tyder på at Dordi ikke har utvist eksplisitt politisk engasjement. Nettverket har for eksempel ikke villet være høringsinstans i kommunen. Dette i sterk motsetning til Ovedia, som også jevnlig har arrangert temamøter om kvinner og politikk. Jeg har videre undersøkt hvordan kvinnenettverkene har påvirket i forhold til å få kvinner inn i lederroller. Jeg konkluderer med at Dordi i Bardu ikke har påvirket dette forholdet i nevneverdig grad, men i Sørreisa har medlemmer i Ovedia fått en rekke lederstillinger (varaordfører, leder av Sørreisa Næringsforening, rådmann og banksjef), og det kan virke som om nettverket i så måte har medvirket til å oppnå målet om at kvinner skal våge å ta lederstillinger. Når det gjelder kvinners følelse av tilhørighet til stedet, tyder funnene i denne studien på at kvinnenettverk kan ha en viktig funksjon som brobygger mellom ulike aktørgrupper i lokalsamfunnet. I Bardu har vi sett at målet om å være brobygger mellom de lokale og medflytterne ikke kan sies å være oppnådd, men at funksjonen som brobygger har vært mer vellykket i forhold til andre tilflyttede kvinner. Vi har også sett at innvandrerkvinnene har et stort behov for en brobygger mellom dem selv og lokale innbyggere. Aarsæther (2010) påpeker at målet om å snu flyttestrømmen er vanskelig å nå, og at bedre trivsel i lokalsamfunnet må sees som en betydelig gevinst i bygdeutviklingsarbeidet. Om Dordi og Ovedia har hatt noe å si for tilbakeflytting/hindre utflytting har vært umulig å måle konkret, men som Karlsen (2004) sier: det å være med i et kvinnenettverk fører uansett til økt engasjement og trivsel på stedet.

8.4 Betydningen av kvinnenettverk i lokalsamfunn i Midt-Troms

Pietilä (2009:54) sier: *"Associative participation and all types of female networks promote women as active subjects."* Erfaringene fra denne studien viser at kvinnene som har vært mine informanter har vært aktive og bevisste samfunnsaktører som har foretatt selvstendige valg om deltakelse i ulike kvinnenettverk og foreninger. Som (Dominelli 2006: 113) uttrykker

det: *"Feminists have shown that women actively create history. Women are neither robots dancing to men`s tunes nor passive victims in a historic process."*

I denne studien har ulike teoretiske perspektiver bidratt til å male ut et bilde av kvinnenettverkene Dordi og Ovedia som bygdeutviklingsaktører. Fordi kvinner er en viktig del av, og en stor ressursgruppe i bygdesamfunn, mener jeg det er viktig å fremskaffe kunnskap om tiltak som kan stimulere til at kvinnene blir boende eller flytter tilbake til bygda. Aarsæther (2010) påpeker at folk flytter lettere i dag, og at de legger vekt på svært varierende egenskaper ved en by, en bydel, et tettsted eller ei bygd når de skal velge bosted. Karlsen (2004) understreker at det likevel er et viktig mål å jobbe frem mot, dersom vi ønsker sunne og levedyktige bygdesamfunn i regionen. Et mulig tiltak kan være å skape arenaer, eksempelvis kvinnenettverk, som gjør at kvinner vil bli værende i regionen, og som gjør at de vil flytte dit etter endt utdanning. I denne studien har vi sett at Dordi og Ovedia har skrevet seg inn i noen av de samme diskursene på stedene, til tross for deres forskjellige innretning; diskursen om behovet for å rekruttere kvinner til og beholde dem i bygda, diskursen om solidaritet i ei bygd, diskursen om trivsel og sosiale fellesskap, om kompetanseøkning og entreprenørskap, diskursen om likestilling og om politisk innflytelse. Vi har videre erfart at kvinnenettverk som Dordi og Ovedia har betydning for både medlemmene på individnivå, og for utviklingen av stedene der de er lokalisert. Fra høyere politisk nivå er det et uttalt mål å få kvinner mer med i samfunnsutviklingen. Med slike målsetninger må det komme økonomiske midler. Vi har også erfart at kvinnenettverkene ikke nødvendigvis driver seg selv etter at de er startet opp. Dordi opphørte etter bare fire års drift. I rapporten om "Kvinnenettverket i Midt-Troms" understreker Karlsen (2004) at en koordinator mellom kvinnenettverkene gjør at kvinnene føler seg mer verdsatt og betydningsfulle, noe som stimulerer til flere aktiviteter og mer samarbeid. I likhet med Karlsen (2004) tror jeg at en koordinator for kvinnenettverk i Troms kunne ført til et økt engasjement blant kvinner i regionen, og et større samarbeid på tvers av kommunegrensene.

Jeg lar Dominelli (2006:34) avslutte denne studien med følgende sitat om kvinnefellesskap som gir styrke: *"Women can transform their positions by coming together to give force to the power of women in promoting the power to change their world in accordance with their own wishes."*

Litteraturliste

- Altern, Inger (1996): "Samtaler i og om lokalsamfunn." i Inger Altern (red.) *Lokalsamfunn og lokalsamfunnsforskning i endring. En artikkelsamling*. Stensilserie A nr 83. Tromsø, UiT.
- Barth, Fredrik (1972): Introduction. I: Barth, F. (ed.): *The Role of the entrepreneur in social change in Northern Norway*. Universitetsforlaget. Bergen.
- Berg, Nina Gunnerud og Foss, Lene (red.) (2002): *Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted*. Oslo. Abstrakt forlag.
- Berg, Nina Gunnerud (2002): Kjønn, livsløp, sted og entreprenørskap – en teoretisk diskusjon. I: Berg, Nina Gunnerud og Foss, Lene (red.): *Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted*. Oslo. Abstrakt forlag.
- Borch, O. J., Førde, A., Rønning, L., Vestrum, I. K. og Alsos, G. A. (2008): Resource configuration and creative practices of community entrepreneurs, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, **Vol. 2**, No. 2, p. 100-123
- Borch og Førde (red.) (2010): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Borch, O. J. og Førde, Anniken (2010): Innovative bygder - en introduksjon. I: Borch og Førde (red.): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Borch, O. J. og Vestrum, Ingebjørg (2010): Samfunnsentreprenøren og "de gode hjelperne". I: Borch og Førde (red.): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Bourdieu, Pierre (2000): *Den maskuline dominans*. Pax forlag.
- Bø, Inge (1993): *Folks sosiale landskaper. En innføring i sosiale nettverk*. Tano.
- Bø, Inge og Schiefloe, Per Morten (2007): *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenkning*. Universitetsforlaget.
- Dominelli, Lena (2006): *Women and community action*. 2. Ed. The Policy Press, Bristol.
- Dragsund, Kirsti (1995): *Kvinnegiv for bygdeliv. 50 år med Norges Bondekvinnelag*. Aurskog. Landbruksforlaget A/S.
- Ellingsæter, Anne Lise og Solheim, Jorun (2002): Makt – kjønn – arbeidsliv: Teoretiske landskap. I: *Den usynlige hand. Kjønnsmakt og moderne arbeidsliv*. Gyldendal.
- Fjeldavli, Elsa og Hedlund, Marianne (2000): *Faglige bånd i sterke kvinnenettverk. Sammenligning av nettverksorganisasjoner for kvinner i Jämtland og Trøndelag*. Rapport nr 2/00. Trondheim. Senter for bygdeforskning.
- Fog, Jette (2001/2004): *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. Akademisk forlag.
- Foss, Lene og Bye, Per (2002): Betyr kjønn noe for etablereres nettverk? I: Berg, Nina Gunnerud og Foss, Lene (red.): *Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted*. Oslo. Abstrakt forlag.
- Foss, Lene (2002): Oppsummering og forslag til nye perspektiver og metoder. I: Berg, Nina Gunnerud og Foss, Lene (red.): *Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted*. Oslo. Abstrakt forlag.

- Foss, Lene (2010): Research on Entrepreneur Networks: The Case for a Constructionist Feminist Theory Perspective. I: *International Journal of Gender and Entrepreneurship*. Vol. 2, No. 1, p. 82-101
- Fredriksen, Sissel (2001): *Distriktskvinnescenarier 2010. Å tyde distriktsveier mot kvinneframtid*. Samarbeidsrapport NIBR/HIF. Oslo.
- Frøystad, Kathinka (2003): Forestillingen om det ”ordentlige feltarbeid og dets umulighet i Norge. I: Rugkåsa, Marianne og Trældal Thorsen, Kari (red.): *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Oslo. Gyldendal norsk forlag AS.
- Førde, Anniken (2004): *Svaler som gjer nye somrar. Kreative kvinnepraksisar i provençalsk og nordnorsk landbruk*. Avhandling for graden doktor rerum politicarum, Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, Universitetet i Tromsø, våren 2004.
- Førde, Anniken (2009): Creating ‘The Land of the Big Fish’: A Study of Rural Tourism Innovation. I: Nyseth, T. og Viken, A. 2009: *Place reinvention. Northern perspectives*. Ashgate.
- Førde, Anniken (2010): Nyskaping, brytningar og samspel. I: Borch og Førde (red.): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Gerrard, Siri og Valestrand, Halldis (1999): Kjønn, kontekst og kunnskapsproduksjon. I: Lotherington, Ann Therese og Markussen, Turid (red.): *Kritisk kunnskapspraksis*. Oslo. Spartacus.
- Granovetter, M. (1973): The Strenght of Weak Ties. I: *American Journal of Sociology*. 1973 Vol 78 No 6, s 1360-80.
- Grønhaug, Reidar (1978): Scale as a Variable in Analysis: Fields in Social Organization in Herat, Northwest Afghanistan. I: Barth, F. (ed.): *Scale and Social Organization*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Harway, Donna (1988): “Situated knowledges. The Science Question in Feminism and the Privilege of Partual Perspective” i *Feminist studies* 14 (3) 1988.
- Holter, Harriet (1982): Kvinnevilkår og fellesskapsformer. I: Holter, Harriet (red.): *Kvinner i fellesskap*. Oslo – Bergen - Tromsø. Universitetsforlaget.
- Holtedahl, Lisbeth (1986): *Hva mutter gjør er alltid viktig*. Oslo, Bergen, Stavanger, Tromsø. Universitetsforlaget.
- Hvattum, Anne Marie (2008): *Syklubber: Kvinner med vannskap og humør*. Oslo. Tun forlag.
- Haavind, Hanne (2000): På jakt etter kjønne betydninger. I: Haavind, Hanne (red.): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Haavind, Hanne (2000a): Analytiske retningslinjer ved empiriske studier av kjønne betydninger. I: Haavind, Hanne (red.): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, Steinar (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo. Ad notam Gyldendal.
- Lindh de Montoya, Monica (2000): Entrepreneurship and Culture: the case of Freddy, the Strawberry Man. I: Swedberg, Richard (ed.) *Entrepreneurship. The social science view*. Oxford University Press.

- Ljunggren, Elisabet, Magnussen, Tone (1999): *Nettverk for kvinner i Nordland – ei evaluering*. NF-rapport nr 1/99. Nordlandsforskning. Bodø.
- Mackenzie, Fiona (1994): Is where I sit, where I stand? The Ontario Farm Women's Network, Politics and Difference. I: *Journal of rural studies*. Vol. 10. Nr. 2, s 101-115.
- McDowell, Linda (1999): Introduction: Place and Gender. I: *Gender, Identity and Place. Understanding Feminist Geographies*. Polity Press. S 1-33.
- Nilsen, Eva Ch og Nygård, Anne (1992): *Kvinnenettverk. Nye kvinnefelleskap i praksis*. Oslo. Tiden Norsk Forlag A/S.
- Nyseth, Toril og Granås, Brynhild (2007): Flerfaglig stedsforståelse i analyse av lokale transformasjonsprosesser. I: Nyseth, T., Jentoft, S., Førde, A. og Bærenholdt, J. O. (red.) *I disiplinenes grenseland. Tverrfaglighet i teori og praksis*. Bergen. Fagbokforlaget.
- Paulgaard, Gry (1997): "Feltarbeid i egen kultur – innenfra, utenfra eller begge deler?" I: Fossåskaret, Erik, Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor Halfdan (red.): *Metodisk feltarbeid. Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Pietilä, Piritta (2009): A space of our own: non-formal education for elder women in Andalusia. I: *European Journal of Women's studies*. 16, s 53-66.
- Repstad, Pål (2007): *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. 4. reviderte utgave. Oslo. Universitetsforlaget.
- Rudie, Inger (1984): Innledning til analyseperspektiver. I: Rudie, Inger (red.): *Myk start – hard landing*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Rønning, Lars (2010): Samfunnsentreprenørskap som initiering av lokal næringsutvikling. I: Borch og Førde (red.): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Schumpeter, Joseph (2000[1934]): Entrepreneurship as Innovation. I: Swedberg, Richard (ed.) *Entrepreneurship. The social science view*. Oxford University Press.
- Spilling, Olav R. (red.) (1998): *Entreprenørskap på norsk*. Fagbokforlaget. Bergen.
- Teigen, Håvard (2004): Kollektivt entreprenørskap; eit alternativ også for framtida? I: Arbo, Peter og Gammelsæter, Hallgeir (red.): *Innovasjonspolitikken scenografi. Nye perspektiver på næringsutvikling*. Trondheim. Tapir akademisk forlag.
- Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. SEEK a/s. Flekkefjord.
- Wadel, Cato (2006): *Forskning i egne erfaringer*. SEEK a/s. Flekkefjord.
- Wiborg, Agnete (2008): *Sentraliseringens pris – eller gevinst? Individets trivsel og lokale utfordringer*. Arbeidsnotat 1029/08. Nordlandsforskning.
- Widerberg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Østerud, Øyvind, Goldmann, Kjell og Pedersen, Mogens N., 1997: *Statsvitenskapelig leksikon*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Aarsæther, Nils (2010): Kommunen i rolla som samfunnsutviklar. I: Borch og Førde (red.): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget.
- Aase, Tor Halfdan og Fossåskaret, Erik (2007): *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo. Universitetsforlaget

Nettsider:

www.sorreisa.kommune.no/troms/sorreisa/sorreisak.nsf/id/88650C435B2FF3D7C125701800427733?OpenDocument (Årsmelding 2007) Hentet: 7.10.2009.

www.ssb.no Hentet: 14.10.2008., 20.4.2010.

www.nordnorgesguiden.no/troms/bardu/Bardukommune.htm Hentet: 29.9.2009.

www.mil.no/familieweb/start/sted/setermoen/ Hentet: 13.10.2009.

www.betulaevents.no Hentet: 19.2.2010.

www.trivselsbygda.org Hentet: 19.2.2010.

www.lovdatabank.no Hentet: 6.3.2010.

www.tromsfylke.no/Portals/0/Vedlegg/Publikasjoner/Planer/Generelle/FylkesplanforTroms200820090000.pdf (Fylkesplanen for Troms fylke 2008-2009) Hentet: 2.10.2009.

www.regjeringen.no. (St.meld. nr 34 (2000-2001), St.meld. nr. 33 (2007–2008) og St. meld. nr 25 (2008-2009)). Hentet: 3.10.2009.

www.bardu.kommune.no/planprogram-for-bardu-kommune-offentlig-ettersyn.4554740-1198.html (forslag til planprogram Bardu kommune) Hentet: 7.10.2009.

www.hihm.no/content/view/full/9881. Hentet: 16.4.2010.

www.geonorge.no (Kart indre Troms) Hentet: 6.12.2009

www.snl.no/Bardu og www.snl.no/Sorreisa Hentet: 6.12.2009.

Andre kilder:

Bråthen, Torgeir (2006): Vi mangler 1500 damer i Troms. *Nordlys*. 13.oktober. S 16-17.

Hallen, Iris (2005): Kvinnenettverk etablert i Bardu. *Nye Troms*. 29.jan. S 14.

Hallen, Iris (2009): Etterlyser kvinner med forretningsidéer. *Nye Troms*. 19.nov. S 18.

Hallen, Iris (2009): Vil etablere kvinnenettverk. *Nye Troms*. 28.nov. S 3.

Karlsen, Ingrid (2004): *Resultater fra prosjektet "Kvinnenettverk i Midt-Troms"*. Prosjekteier: Regionrådet i Midt-Troms.

Vedtektene for Dordi, Ovedia og Seterjentene

Årsmeldinger for Dordi og Ovedia

Referater fra arbeidsgruppas møter, medlemsmøter og styremøter i Dordi.

Annet:

Fotograf forsidebilde: Siw Elvenes. Medlemsmøte i Dordi med innvandrekvinner. Strømsørgård, juni 2008.

Vedlegg 1: Intervjuguide Dordi

Kommunen:

Hva er Dordi?

Kan du fortelle litt om hva du vet om Dordi – kvinnenettverket i Bardu?
Hvor kjenner du Dordi fra? (venner, media, plakater, Barduposten osv)
Hvordan synes du at nettverket fungerer?
Har du hørt det omtalt av andre? Hva sier andre?
Hvordan skiller Dordi seg ut i forhold til de andre kvinnegruppene i kommunen?

Kommunens forhold til Dordi.

Finnes det en likestillingsperson/person med satsing på kvinner som felt i kommunen?
Hvilken rolle har kvinnegruppene i Bardu?
Var kommunen involvert i oppstarten av Dordi? På hvilken måte?
Bruker kommunen Dordi aktivt til å komme i kontakt med kvinnene i bygda?
Bruker kommunen andre kvinneforeninger aktivt for å komme i kontakt med kvinner i bygda?
Hvilke saker involveres evt. Dordi/kvinnegruppene i?
Er det ønskelig at Dordi/andre kvinnegrupper skal fungere som høringsorgan?
Er kommunen aktiv for å gjøre Bardu til et attraktivt sted for kvinner å bosette seg?
(medflyttere/ferdigutdannede som kommer tilbake) Hvordan da?

Arbeidsgruppa:

Oppstart av Dordi.

Du var jo aktiv i arbeidsgruppa til Dordi – kvinnenettverket i Bardu. Kan du fortelle litt om hvordan Dordi kom i gang?
Hvorfor ble Dordi startet opp akkurat nå?
Hvem tok initiativ til å sette i gang?
Hvordan ble arbeidsgruppa valgt ut? Hva var din rolle i arbeidsgruppa?
Hvorfor ble det et nettverk, ikke et lag/forening?
Hvordan var oppstartsprosessen?
Var noen i gruppa som sto ekstra på, eller bidro alle like mye?
Hvilken støtte fikk arbeidsgruppa fra kommunen? (politisk, økonomisk, har denne støtten vært viktig for Dordi, hvilke deler av kommunen har støttet opp om Dordi)
Har Dordi fått støtte/oppbakking fra andre enn kommunen?
Hva var målet med å starte Dordi? Synes du at ”målet er nådd”?

Medlemmene:

Hva er Dordi?

Du er jo medlem i Dordi – kvinnenettverket i Bardu. Kan du fortelle litt om Dordi?
Er Dordi et åpent eller lukket nettverk?

Hva definerer Dordi? (alder på medl, hvorfra er de, yrkesbakgrunn, er de veldig aktive i Dordi, eller ikke?)

Hvordan påvirker dette aktiviteten?

Hvor ofte er det aktivitet (medlemsmøter/kurs) i Dordi?(For ofte/passelig/for sjeldent?)

Blir Dordi definert som drivkraft/ildsjel/nyskaping i bygda? Hvordan da?

Felles arbeidsgruppa og medlemmene:

Ditt eget forhold til Dordi.

Hvor lenge har du vært medlem?

Hvilken funksjon har du i nettverket? (aktiv i forhold til aktiviteter?)

Hvordan synes du at nettverket fungerer?

Kan du fortelle litt om hvorfor du er aktiv i Dordi? (drivkraft/motivasjon)

Hvor hørte du om Dordi først? (venner, media, plakater, Barduposten osv)

Hva har du lært av å være med i Dordi?

Har ditt engasjement i Dordi vært med på å skape nye nettverk for deg?

Har ditt engasjement i Dordi hatt noe å si for deg mtp jobb/politisk deltakelse/sosialt sett?

Hvordan opplever du at Dordi blir oppfattet av andre utenfor nettverket/tidligere medlemmer?

Omgås du med medlemmer av Dordi privat også?

Litt om deg.

Kan du fortelle litt om deg selv? (alder, familie, utdanning, yrkeserfaring)

Hvor lenge har du bodd i Bardu? (Evt. Hvor kommer du fra, og hvorfor flyttet du til Bardu?)

Har du vært med på å starte opp andre ting I Bardu før? (Evt. der du bodde før?)

Er du/har du vært selvstendig næringsdrivende?

Er du aktiv i andre lag/foreninger i Bardu? Hvilke? Hva er din rolle der?

Er du med på mye annet frivillig arbeid i kommunen? Hvilke arenaer? Hvorfor akkurat disse arenaene? Er du aktiv i lokalpolitikken?

Felles alle:

Dordis fremtid og betydning for stedet.

Hvordan er behovet for denne typen kvinnenettverk på stedet?

Hva er forskjellen mellom Dordi og andre lokale organisasjoner?

Hvilket tomrom er det Dordi skal fylle?

Hvorfor mener du at Dordi er viktig/uviktig for Bardu?

Tror du at Dordi har livsgrunnlag i Bardu?

Hva er etter din mening Dordis viktigste funksjon? (kompetanseheving/sosialt)

Tror du Dordi kan ha ringvirkninger for resten av bygda? Hvordan da? (arbeidsplasser, samhold o.l.)

Hvorfor er det så viktig med et eget kvinnenettverk, der menn ikke har adgang?

Hvor viktig tror du at Dordi er for ”medflytterne”?

Er det områder Dordi bør involvere seg sterkere på enn de gjør i dag?

Hvilke organisasjoner samarbeider/konkurrerer Dordi med?

Vedlegg 2: Intervjuguide og logo Ovedia

Oppstart av Ovedia.

Kan du fortelle litt om hvordan Ovedia kom i gang?
Hvorfor ble Ovedia startet opp akkurat nå?
Hvem tok initiativ til å sette i gang?
Ble det opprettet ei arbeidsgruppe?
Hvordan ble arbeidsgruppa valgt ut?
Hva var din rolle i arbeidsgruppa?
Hvorfor ble det et nettverk, ikke et lag/forening?
Hvordan var oppstartsprosessen?
Var noen i gruppa som sto ekstra på, eller bidro alle like mye?
Hvilken støtte fikk arbeidsgruppa fra kommunen? (politisk, økonomisk, har denne støtten vært viktig for Ovedia, hvilke deler av kommunen har støttet opp om Ovedia)
Har Ovedia fått støtte/oppbakking fra andre enn kommunen?
Hva var målet med å starte Ovedia?
Synes du at ”målet er nådd”?

Hva er Ovedia?

Du er jo medlem i Ovedia – kvinnenettverket i Sørreisa. Kan du fortelle litt om Ovedia?
Hvor mange medlemmer har Ovedia?
Hva koster et medlemskap?
Er Ovedia et åpent eller lukket nettverk?
Hva definerer Ovedia? (alder på medl, hvorfra er de, yrkesbakgrunn, er de veldig aktive i Ovedia, eller ikke?)
Hvordan påvirker dette aktiviteten?
Hvor ofte er det aktivitet (medlemsmøter/kurs) i Ovedia?(For ofte/passelig/for sjeldent?)
Blir Ovedia definert som drivkraft/ildsjel/nyskaping i bygda? Hvordan da?

Ditt eget forhold til Ovedia.

Hvor lenge har du vært medlem?
Hvilken funksjon har du i nettverket? (aktiv i forhold til aktiviteter?)
Hvordan synes du at nettverket fungerer?
Kan du fortelle litt om hvorfor du er aktiv i Ovedia? (drivkraft/motivasjon)
Hvor hørte du om Ovedia først? (venner, media, plakater, Sørreisaposten osv)
Hva har du lært av å være med i Ovedia?
Har ditt engasjement i Ovedia vært med på å skape nye nettverk for deg?
Har ditt engasjement i Ovedia hatt noe å si for deg mtp jobb/politisk deltakelse/sosialt sett?
Hvordan opplever du at Ovedia blir oppfattet av andre utenfor nettverket/tidligere medlemmer?
Omgås du med medlemmer av Ovedia privat også?

Ovedias fremtid og betydning for stedet.

Hvordan er behovet for denne typen kvinnenettverk på stedet?

Hvilket tomrom er det Ovedia skal fylle?

Hva er forskjellen mellom Ovedia og andre lokale organisasjoner?

Hvorfor mener du at Ovedia er viktig/uviktig for Sørreisa?

Tror du at Ovedia har livsgrunnlag i Sørreisa?

Hvordan rekrutteres medlemmer?

Hvordan skal Ovedia klare å holde på medlemmene de har, og samtidig skaffe nye?

Hva er etter din mening Ovedias viktigste funksjon? (kompetanseheving/sosialt)

Tror du Ovedia kan ha ringvirkninger for resten av bygda? Hvordan da? (arbeidsplasser, samhold o.l.)

Hvorfor er det så viktig med et eget kvinnenettverk, der menn ikke har adgang?

Hvor viktig tror du at Ovedia er for ”medflytterne”?

Er det områder Ovedia bør involvere seg sterkere på enn de gjør i dag?

Hvilken støtte får kvinnenettverkene fra det offentlige? (Innovasjon Norge, kommunen, fylket evt. andre instanser) Penger eller moralsk støtte?

Hvilke organisasjoner samarbeider/konkurrerer Ovedia med?

Litt om deg.

Kan du fortelle litt om deg selv? (alder, familie, utdanning, yrkeserfaring)

Hvor lenge har du bodd i Sørreisa?

Hvor kommer du fra, og hvorfor flyttet du til Sørreisa?

Har du vært med på å starte opp andre ting i Sørreisa før? (Evt. der du bodde før?)

Er du/har du vært selvstendig næringsdrivende?

Er du aktiv i andre lag/foreninger i Sørreisa? Hvilke? Hva er din rolle der?

Er du med på annet frivillig arbeid i kommunen? Hvilke arenaer? Hvorfor disse arenaene?

Er du aktiv i lokalpolitikken?

Vedlegg 3: Valgfritt pensum SPL-3900

Berg, Nina Gunnerud og Foss, Lene (red.) (2002): *Entreprenørskap. Kjønn, livsløp og sted*. Oslo. Abstrakt forlag. Kap 1, 2, 3, 8, 10, 11 og 13. (s 15-25, 26-54, 55-82, 171-191, 219-243, 244-264, 299-323) 160 sider.

Borch, O. J., Førde, A., Rønning, L., Vestrum, I. K. og Alsos, G. A. (2008): Resource configuration and creative practices of community entrepreneurs, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, **Vol. 2**, No. 2, s 100-123. 24 sider

Bø, Inge (1993): *Folks sosiale landskaper. En innføring i sosiale nettverk*. Tano. Kap 5. (s 92-101) 10 sider.

Foss, Lene (2010): Research on Entrepreneur Networks: The Case for a Constructionist Feminist Theory Perspective. I: *International Journal of Gender and Entrepreneurship*. **Vol. 2**. Nr. 1, s. 82-101. 20 sider.

Holtedahl, Lisbeth (1986): *Hva mutter gjør er alltid viktig*. Oslo, Bergen, Stavanger, Tromsø. Universitetsforlaget. Kap 5 og 6. (s 67-89) 23 sider.

Holter, Harriet (1982): Kvinnevilkår og fellesskapsformer. I: Holter, Harriet (red.): *Kvinner i fellesskap*. Oslo – Bergen - Tromsø. Universitetsforlaget. Kap 1 (s 15-41) 27 sider.

Lindh de Montoya, Monica (2000): Entrepreneurship and Culture: the case of Freddy, the Strawberry Man. I: Swedberg, Richard (ed.) *Entrepreneurship. The social science view*. Oxford University Press. (s 332-355) 24 sider

Mackenzie, Fiona (1994): Is where I sit, where I stand? The Ontario Farm Women's Network, Politics and Difference. I: *Journal of rural studies*. **Vol. 10**. Nr. 2, s 101-115. 15 sider

Pietilä, Piritta (2009): A space of our own: non-formal education for elder women in Andalusia. I: *European Journal of Women's studies*. 16, (s 53-66) 14 sider.

Borch, O. J. og Førde, Anniken (2010): *Innovative bygdemiljø. Ildsjeler og nyskappingsarbeid*. Fagbokforlaget. 184 sider.

Totalt 501 sider.

Metodepensum

Haavind, Hanne (red.): *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2000. Kap 1 og 5 (s 7-59, 155-219) 112 sider.

Ry Nielsen, Jens Carl og Repstad, Pål (2004): Fra nærhet til distanse og tilbake igjen. Om å analysere sin egen organisasjon. I: Repstad, Pål (red.): *Dugnadsånd og forsvarsverker: tverrfaglig samarbeid i teori og praksis*. 2. Utg. Universitetsforlaget. 22 sider.

Widerberg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. 200 sider.

Aase, Tor Halfdan og Fossåskaret, Erik (2007): *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo. Universitetsforlaget. 197 sider.

Totalt 531 sider.